

הישיבה העשרים וחמש של הכנסת העשירית

יום רביעי, כ"ח בחשוון התשמ"ב (25 בנובמבר 1981)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היום על שולחן הכנסת: היו"ר מ' סבדור: אני פותח את ישיבת הכנסת. הודעה למזכיר הכנסת. מזכיר הכנסת נ' לורך: ברשות יושב ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונח

ב. שאלות ותשובות

1. האם בכוונת הממשלה להחל בסלילת הכביש הדרומי-מסלולי אשדוד-באר-שבע? היו"ר מ' סבדור: אני מזמין את שר הבינוי והשיכון להשיב על שמונה שאלות. 2. אם כן — מה הוא לוח הזמנים לביצוע הסלילה? שר הבינוי והשיכון ד' לוי: 1. כן.

2. הערכה משוערת — בין שנתיים לשלוש שנים. בקטע מאשדוד עד צומת קריית-מלאכי נסלל כביש דרומי-מסלולי. מצומת קריית-מלאכי לבאר-שבע הוחל בסלילת כביש חדש מבית-קמה עד אחוה.

היו"ר מ' סבדור: רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אורי סבג.

אורי סבג (המערך): האם יהיה זה כביש דרומי-מסלולי?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי: צינתי: דרומי-מסלולי.

32. צומת ביל"ו

חבר הכנסת ר' סויה שאל את שר התחבורה ביום י"ג באב התשמ"א (13 באוגוסט 1981):

צומת ביל"ו הוא צומת המקשר בין רחובות לרמלה, ירושלים והדרום. צומת זה מהווה סכנת נפשות במשך שנים, ולמרות פניות של המועצות המקומיות שבסביבה למוסדות לא נעשה דבר לחיזוק המצב החמור ולמינועת אסונות בעתיד. לא לחינם מכנים אזרחי האזור את צומת ביל"ו בשם "צומת מלכודת המוות".

לפי נתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה משנת 1976 ועד שנת 1980 התנגשו 85 כלי רכב במקום זה. בתוך כך נהרגו אנשים ונפצעו עשרות בני-אדם. בצומת זה נוסעים כיום כ-20,000 כלי רכב ביממה.

אבקש ממכבוד השר לענות לי: מה יש בדעתו לעשות ואימתי יש בכוונתו להתקין רמזורים כדי למנוע אסונות חמורים בעתיד?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי: אנו מדעים למצב השורר בצומת ביל"ו ולצורך כרמזור. לצערנו קיים בצומת קיוסק, המונע את שיפור הצומת וביצוע הרמזור. נקטנו הליכים משפטיים לסילוק הקיוסק. עם קבלת צו ההפקעה, נבצע את העבודות.

היו"ר מ' סבדור: אני מזמין את שר הבינוי והשיכון להשיב על שמונה שאלות.

אני מברך את שר הבינוי והשיכון לקבלת תפקיד סגן ראש הממשלה. לא היתה לי עד כה ההזדמנות לברכו מעל במת הכנסת.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי: אדוני היושב-ראש, אני רואה לעצמי חובה להודות לך על הברכה.

19. הודעות חיוב בעבור חדרי ביטחון בקריית-שמונה חבר הכנסת א' נחמיאס שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ג באב התשמ"א (13 באוגוסט 1981):

חלק מתושבי קריית-שמונה החל לאחרונה לקבל הודעות חיוב בעבור חדרי ביטחון אשר נבנו כמקלטים, ואלה שהתמהמהו ולא שילמו, הוכאו למשפט ולהוצאה לפועל.

בקשר לזה אבקש לשאול את כבוד השר: מדוע לא יראה בהוצאה על הקמת חדרי ביטחון, שתפקידו להגן על התושבים מפני הפגזות, וזאת בקריית-שמונה שהוכרה כעיר עימות, הוצאה על מקלט לכל דבר, ויורה לחברת "עמידר" לבטל את התביעות ואת גביית הסכומים?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי: נבחנת האפשרות לפטור מתשלומים בגין חדרי ביטחון תושבים שרכשו את דירותיהם לא רק בקריית-שמונה, אלא בכל יישובי העימות.

היו"ר מ' סבדור: רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אהרן נחמיאס.

אהרן נחמיאס (המערך): אדוני השר, מתי יכנס הדבר לתוקפו?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי: אמרתי שנבחנת האפשרות, אני מקווה בקרוב.

31. סלילת כביש אשדוד-באר-שבע חבר הכנסת אורי סבג שאל את שר התחבורה ביום י"ג באב התשמ"א (13 באוגוסט 1981):

בעקבות תאונת הדרכים הקטלנית שאירעה לפני ימים מספר בצומת אשדוד, תאונה שבה נהרגו 15 בני-אדם ורכים נפצעו, אבקש לשאול את כבוד השר:

בעקבות החקירה המתנהלת נגד הקבלן שלום אהרן גניש על הונאת מס הכנסה ובעקבות מעצרו, ובהתחשב בכך שמשרד הביטוי והשיכון מסר לו לכיצד עבודות בנייה רבות, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. כמה יחידות דירור נמסרו לקבלן גניש לכנייה על-ידי משרד הביטוי והשיכון?
2. באילו יישובים נבנות דירות אלה?
3. האם התקיים מכרז שלפיו נמסרו עבודות בנייה אלה לקבלן גניש?
4. אם כן — אילו קבלנים נוספים השתתפו במכרז?
5. אם לא — מה היו הסיבות לכך שלא התקיים מכרז?
6. באילו תנאים נמסרו העבודות האלה למר גניש?
7. האם בעת מסירת העבודות למר גניש היתה ידועה לשר הביטוי והשיכון העובדה, שמר גניש הוא פטורנית של קברנית בית"ר בתל-אביב?
8. אם כן — האם שר הביטוי והשיכון אינו רואה במסירת עבודות למר גניש משום פגם אסתטי?

שר הביטוי והשיכון ד' לוי:

1. במסגרת פרוגרמת הבנייה של המשרד לשנת 1981/82 הוקצו לחברת שלום גניש בע"מ כ"220 יחידות דירור.

2. הדירות נבנות או ייבנו ביישובים האלה: יבנה — 150 יחידות דירור; בית-שמש — 150 יחידות דירור; קריית-נורדאו בנתניה — 96 יחידות דירור; סלמה ג' בתל-אביב — 96 יחידות דירור; חולות ראשון-לציון — 64 יחידות דירור ויתרת הדירות ברחוב בראילן בבני-ברק, ברחוב קפלן בכפר-סבא (שכונת שיקום), בשכונת השקמה ברמת-גן (שכונת שיקום), בנווה-שרה בתל-אביב (שכונת שיקום), בשכונת כפיר בתל-אביב ובסלמה ט' בתל-אביב.

3. הקצאת הפרויקטים לחברת גניש שלום בע"מ נעשתה בהתאם לכללים המקובלים לגבי הקצאת כל פרוגרמת הבנייה לחברות הבנייה, אשר עיקריהם הם:
א. קבלת ההצעה הכוללת ביותר מבחינת המשרד. כלל זה בא לידי ביטוי בחברה הנ"ל בפרויקטים האלה: יבנה — על-פי מכרז, בית-שמש — בנייה ללא כל שיעור התחייבות ורק במימון חלקי, ללא מימון מלא, תל-אביב — קבלת שיעור ההתחייבות הנמוך ביותר על סמך משאיומתן; ב. קצב הביצוע של חברות הבנייה ומכירות לשכירות רצון המשרד; ג. החברה עומדת בתנאים של חברה משקמת.

4. החברות הנוספות ששותפו במכרז/או במשאיומת לגבי פרויקטים שונים הן: חברת "רסקו", חברת "אשטרום", חברת "שיכון ופיתוח", חברת "שיכון עובדים", חברת "מבט" ועוד.

5. כאמור לעיל, המשרד מוציא מכרזים כאשר הבנייה ממומנת במימון מלא מתקציב המדינה. במקרה של בנייה במימון חלקי, שהיא באחריות החברה, אין המשרד חייב במכרז.

6. תנאי הפעלת הפרויקט הם בהתאם לכללים המקובלים בכל הפרוגרמה בהתחשב בסוגי המימון.

7. — 8. הפעולות בשטח הספורט של חברת שלום גניש בע"מ ושל חברות אחרות אינן מהוות שיקול בהחלטה על מסירת עבודות בנייה.

היו"ר מ' סבידור:
רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלניו.

שושנה ארכלי-אלמוזלניו (המערך):

מאז הגשתי את השאלתא, ב"3 בספטמבר, היו

היו"ר מ' סבידור:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רפאל מייסה.

רפאל מייסה (המערך):
עד שתיפתר בעיית הקיוסק, קיימת חברה המתקינה רמזורים ומניים. האם כבוד השר מוכן לפעול לרמזור זמני של הצומת, כדי לחסוך חי אדם?

שר הביטוי והשיכון ד' לוי:
יש כלל הקובע, שכל דבר זמני הופך להיות קבוע, ואני אינני רוצה לפטור את המשרד מהתמודדות עם בעיה זו אחת ולתמיד. אנו נוקטים הליכים משפטיים מזורזים, ונתחיל בעבודה עם קבלת הצו.

היו"ר מ' סבידור:
שר הביטוי והשיכון ישיב על שאלתא מס' 61 של חבר הכנסת תופיק טובי. חבר הכנסת טובי איננו כאולם.
מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מבקש לקרוא את התשובה.

61. בניית דירור הולם לזוגות צעירים ולזכאים באבן-יהודה חבר הכנסת ח' טובי שאל את שר הביטוי והשיכון ביום ב' באלול התשמ"א (3 בספטמבר 1981):

במשך יותר מ-6 שנים דרשה המועצה המקומית אבן-יהודה ממשרד השיכון להתחיל בבנייה לזכאי משרד השיכון ובמיוחד לזוגות צעירים: לאחר דחיות חוזרות ונשנות חתם משרד השיכון חוזה עם הקבלן דרוקר, להסכם זה הצטרפו נציגי המועצה המקומית ביבנה ב"26 במרס 1981. כתוצאה מהסכם זה התחיל הקבלן לבנות דירות-פאר וזילות בשביל תושבי-חוץ ובעלי אמצעים. בני המקום והזוגות הצעירים, שאין באפשרותם לגייס סכומי עתק, נותרו ללא דירור.

הנני שואל את כבוד השר:

1. מה הן הסיבות לחתימת הסכם בין משרד השיכון לקבלן דרוקר, ולא עם חברות הבנייה הציבוריות, כגון חברת "רסקו" או חברת "שיכון עובדים"?
2. האם בניית בנייני-פאר וזילות על אדמת מינהל מקרקעי ישראל, הנמצאת בחזקת משרד השיכון, אינה סותרת את ההבטחות הקודמות של משרד השיכון לבנות על אדמה זו שיכונים מתאימים. הן מבחינת הבנייה והן מבחינת המחיר, לזכאים של משרד השיכון ולזוגות הצעירים של אבן-יהודה?
3. האם מוכן כבוד השר להורות לקבלן דרוקר להפסיק לבנות בנייני-פאר וזילות ולבנות במקום זה שיכונים מתאימים מבחינת הבנייה והמחיר, ואם יש צורך אף לסבסד שיכונים אלה, כדי שהזכאים לשיכון והזוגות הצעירים מאבן-יהודה יוכלו לרכוש דירות אלו?

שר הביטוי והשיכון ד' לוי:
תחילה, רצוני לתקן טעות במבוא לשאלתא: חברת דרוקר איננה כונה ביבנה.

1. הפרויקט באבן-יהודה נמסר לכיצד לחברת דרוקר, אשר התחייבה לקבל את התנאים הכוללים ביותר.
2. המבנים אינם בנייני-פאר ורדאי שאינם זילות. הבנייה דוריה ובסטנדרד המקובל על משרד הביטוי והשיכון.
3. לאור האמור לעיל, אין ברעתי, ואין הצדקה, להפסיק את הבנייה במקום.

62. מסירת עבודות בנייה מטעם משרד הביטוי והשיכון לקבלן שלום גניש

חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלניו שאלה את שר הביטוי והשיכון ביום ב' באלול התשמ"א (3 בספטמבר 1981):

חיפה-תל-אביב, כביש הקריות ועוד עורקי תנועה ראשיים דומים.

נא להשיבני:

מה מתעתד משרד הבינוי והשיכון לעשות בעניין זה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

משרדנו עושה באמצעות מע"ץ כל מאמץ לניקור פטולת בנייה בשולי הכבישים, אולם יש לעתים שבחלהליך בנייה לא ניתן להסיר את הפטולת לאלתר, ייעשה מאמץ מוגבר למניעת הצטברות הפטולת בצד הדרוכים המזכורות בשאלתה.

אנו משקיעים סכומי עתק בסלילת כבישים ובאחזקתם; בעיית שמירת הניקיון של שולי הכבישים הראשיים קשה ומעסיקה, לנוכח חוסר מודעות של שמירה על רכוש הציבור, נכון המשרד לבחון דרכים ומסגרות נוספות לפתרון הבעיה.

היו"ר מ' סבירור:

תודה לסגן ראש הממשלה, שר הבינוי והשיכון.

אני מזמין את סגן שר העבודה והרווחה להשיב על שאלות. מעל במת הכנסת אני רוצה לברך אותך. זו הפעם הראשונה שיש לי הכבוד לשבת-ראש כשאתה משיב בחוקף תפקידך כסגן שר.

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:

אני מודה ליושב-ראש הכנסת על ברכתיו.

92. פיצויים לנפגעי תאונת הדמים בצומת אשדוד
חברת הכנסת ש' אלתר שאלה את שר העבודה והרווחה ביום ח' בחשוון התשמ"ב (5 בנובמבר 1981):

ביום 4 באוקטובר 1981 הודיע שר התחבורה, כי אוצר המדינה יכסה את תשלום הפיצויים לתושבי רצועת עזה, נפגעי התאונה בצומת אשדוד.

לנוכח הודעה זו ברצוני לשאול את השר את השאלות האלה:

1. נפגעי התאונה היו עובדי רשות מקומית (עיריית ראשון-לציון) ונזכו מהם דמי ביטוח לאומי כדן. האם עובדים אלה לא היו זכאים לקבל פיצוי מטעם הביטוח הלאומי?
2. אם אכן לא מתכסים הפיצויים מכספי הביטוח הלאומי, מה נעשה בכספים שהפרישו עובדים אלה?
3. מה קרה במקרים דומים שבהם נפגעים עובדים מן השטחים המוחזקים, ומה גורלם של כל הנפגעים שהופרשו במשך השנים מעובדים אלה?
4. האם נכון הדבר, כי כספי הביטוח הלאומי וקרנות הפנסיה, המופרשים משכרם של פועלים תושבי השטחים, מנוצלים על-ידי תקציב המדינה לפעולות התגללות בגדה המערבית?

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:

1. רק חלק מהנפגעים היו עובדי עיריית ראשון-לציון; העובדים שנפגעו בדרגם לעבודה אצל מעביד ישראלי, יהיו זכאים לגמלאות ביטוח נפגעי עבודה.

2. בהמשך התשובה על שאלה 1 — הכספים שהופרשו מיועדים למימון הגמלאות לנפגעי תאונות עבודה ולשאידיהם, הכול קבוצה בחוק.

3. עובד של מעביד ישראלי, שנפגע בעבודתו ונתקיימו בו התנאים בחוק, זכאי לגמלה גם אם הוא תושב השטחים.

4. הכספים שנגבים מכוח חוק הביטוח הלאומי מנוצלים לפי הוראות חוק הביטוח הלאומי בלבד.

התפתחויות בקשר לשלום גניש. האם מוכן כבוד השר להורות על הפסקת הזרמת עבודות לשלום גניש עד שיתבררו הדברים?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

כל עוד לא יהיה צו האוסר זאת, לא אעשה כן.

85. השלמת סלילת המדרכה ליד בית-הספר המקיף בכפר-ירכא

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוולני שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ג בחשוון התשמ"ב (20 בנובמבר 1981):

מר מחמד אחמד מולא, יושב-ראש המועצה המקומית ירכא, פנה אלי במכתב, שבו הוא כותב, כי המועצה המקומית העבירה סכום של 400,000 שקל, שקיבלה כהלוואה ממשרד השיכון, למע"ץ בעד סלילת מדרכה. סכום זה מהווה 50% מעלות המדרכה וזה החלק הנדרש מהמועצה. במכתב שנשלח אלי מצוין, כי מע"ץ הפסיקה את העבודה שבועיים לפני פתיחת שנת הלימודים וביקשה 350,000 שקל נוספים.

בהתחשב בעבודה שסלילת המדרכה היא חיונית להבטחת שלומם של התלמידים הצועדים בכביש זה, וכדי למנוע אסונות בעתיד, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם המידע שנמסר לי נכון?
2. האם ידוע לכבוד השר על הסכם שקיים בין מע"ץ לבין המועצה המקומית בכפר ירכא בעניין סלילת המדרכה?
3. אם כן — מה הוא הסכם?
4. האם המועצה המקומית עומדת בהתחייבותה?
5. אם כן — מדוע הופסקה סלילת המדרכה?
6. מה ברצת כבוד השר לעשות כדי לאפשר את השלמת סלילת המדרכה מהכפר ירכא לבית-הספר המקיף?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

עבודות המדרכה הושלמו לפני שבועיים.

155. שיקום שכונות דתיות

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ג בחשוון התשמ"ב (10 בנובמבר 1981):

בעקבות הגולת היקף הפעילות לשיקום השכונות בישראל אודה לך אם תשיבני:

1. האם השכונות החרדיות הוותיקות בירושלים (מאה-שערים, בית-ישראל, כנסת, בת-ירושלם, בת-ירושלם וכו'), בבני-ברק (שיכון ויזניץ), בצפת ובמקומות אחרים, נכללות בתוכנית זו?
2. מה הוא מספר השכונות הדתיות המשוקמות מבין כלל השכונות?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בית-ישראל — כן; האחרות — לא. בצפת — העיר העתיקה הוכרזה כשכונת שיקום לפי חוק בינוי ופינוי של אזור שיקום.

2. בשכונות המשוקמות רב מספר הדיירים הדתיים המקבלים שירותי דת ואותם, כגון: מקוואות, בתי-כנסת וכדומה.

138. העזובה בשולי הכבישים הראשיים

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ד בחשוון התשמ"ב (11 בנובמבר 1981):

באחרונה ניכרת עזובה הולכת וגוברת בשולי הכבישים הראשיים, ועדי הכביש הופכים להיות אתר נוח להשלכת פסולת בניין, גרוטאות של מכוניות וכיוצא באלה. חמור במיוחד המצב לאורך הכביש הידוע בשם "כביש גנה", כביש

93. דמי אבטלה ביישובי יהודה ושומרון

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר העבודה והרווחה ביום ח' בחשוון התשמ"ב (5 בנובמבר 1981):

אודה לך אם תואיל להשיבני:

מה דינם של מפוטרים או מובטלים בהתיישבות בבקעת-הירדן. ביהודה ובשומרון בענין מענקי אבטלה?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

תשלום דמי אבטלה מותנה בהעדר תעסוקה לדורשי עבודה, שצברו זכויות בביטוח אבטלה. לפיכך, מימוש כרוך באישור לשכות שירות התעסוקה.

שירות התעסוקה איננו מקים לשכות תעסוקה באזורי התיישבות, האמורה לספק, לפי עקרונותיה, פתרון תעסוקתי למתנחלים. עיקרון זה הוא חלק בלתי נפרד מערכי התיישבות והוא נגזר מצרכיה. צרכים אלה אינם עולים בקנה אחד עם הגדרת "עבודה מתאימה" בביטוח אבטלה.

הדאגה לקיומם של מתיישבים רובצת על כתפי הגורמים המיישבים, ומעולם לא תוכננה התיישבות על בסיס של דמי אבטלה.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

אני מתפלאה מאוד שסגן השר השיב לי על התיישבות בכלל. אני דיברתי על התיישבות בבקעת-הירדן. ביהודה ובשומרון, שם כל האלמנטים שמנית עדיין לא קיימים כמו בהתיישבות אחרת. שם דרושים קרטרינגים אחרים, ואני שואלת ביחס אליהם. הרי לא ייתכן לעודד — — —

היו"ר מ' סבידור:

עד המלים "לא ייתכן" זו היתה שאלה. מכאן ואילך זו כבר הצהרה. אני מבקש מסגן השר להשיב על השאלה הנוספת.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

על-פי הקרטרינגים הקיימים, אין מקום להעניק ביטוח אבטלה למתיישבים ביישובים כפריים וחקלאיים. לעומת זאת, מעלה-אפרים, שבמבנה האורבני שלו מתקרב ליישוב עירוני, עתיד לכלול לשכת שירות תעסוקה. והכללים החלים היום יחולו גם שם, אף-על-פי שהוא נמצא בבקעת-הירדן.

גאולה כהן (התחיה):

ואם הוא עדיין אינו ישוב עירוני?

היו"ר מ' סבידור:

חברת הכנסת גאולה כהן, יש רק שאלה נוספת אחת.

94. חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א — 1981

חברת הכנסת ש' דורון שאלה את שר העבודה והרווחה ביום ח' בחשוון התשמ"ב (5 בנובמבר 1981):

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א — 1981, נתקבל בכנסת ביום 20 במאי 1981. ותחילתו נקבעה ליום 1 בינואר 1982.

על כן, הנני מבקשת מכבוד השר להשיב לי:

1. כיצד נערך משרד העבודה והרווחה לקראת הפעלת החוק?

2. האם לקראת ה'1 בינואר 1982 יפרסם משרד העבודה והרווחה את הוראות החוק בציבור, וכמיוחד את סעיף 2 בו, המתייחס למדענות בדבר הצעות עבודה?

3. מתי תמונה המועצה הציבורית לפי סעיף 4 בחוק?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1. משרד העבודה והרווחה נערך להפעלת החוק במעורב, וזאת על-ידי הקמת צוות משרדי להכנת הביצוע וכן מינוי מפקח לביצוע החוק, היערכות לפרסום עיקרי החוק בציבור וכן הדפסה והסברה לארגונים הרלבנטיים, כמו ארגוני מעסיקים, ארגון המו"לים, ארגון המפרסמים וכדומה.

2. כן, המשרד יפרסם את הוראות החוק בפרסום פומבי לציבור, וכן ישלח הודעות ספציפיות בכתב לארגונים הרלבנטיים.

3. אנו עוסקים בהכנות להרכבת המועצה הציבורית, והיא תורכב כאמור בסעיף 4 לחוק, במעורבות חולית החוק שהוא ה'1 בינואר 1982.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שרה דורון.

שרה דורון (הליכוד):

היות שמועד כניסת החוק לחוקפו הוא בעוד כחודש, הייתי מודה מאוד לו יכולתי לקבל ממשרד העבודה והרווחה פרטים, הן לגבי מעורב הפרסום בכלי התקשורת — הטלוויזיה, הרדיו והעיתונות — והן לגבי הרכב המועצה, מובן שיש לי זיקה למועצה, ואני מייחסת חשיבות רבה מאוד להקמת המועצה הציבורית.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

הבקשה נרשמה, והחומר יישלח ישירות לחברת הכנסת דורון.

101. האבטלה בערי הפיתוח

חבר הכנסת י"ז אמיר שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"א בחשוון התשמ"ב (8 בנובמבר 1981):

ממדי האבטלה הולכים וגדלים מיום ליום, והמצב חמור במיוחד בערי הפיתוח. תושבי ישראל מבוטחים בביטוח אבטלה דרך הביטוח הלאומי.

הריני לשאול את כבוד השר:

1. האם למשרד העבודה והרווחה יש תוכניות בנדון?
2. האם כבוד השר יהיה מוכן להורות על העברת דמי האבטלה לרשויות המקומיות, כדי שהן יעסיקו מובטלים פוטנציאליים בעבודות פיתוח ושקום שכונות?
3. האם יש בכוונת כבוד השר להורות על ערכת סקר תעסוקה בערי פיתוח לגבי חמש השנים הבאות ועל העמדת המשאבים הדרושים למטרה חיונית זו?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1. כן, והכוונה היא לדרכי פעולה בתחומי ההתערבה התעסוקתית, וסיוע התעסוקות בין אזורי הארץ, וההכשרה המקצועית, תוכני הפעלות נתונים להסתגלות המתחייבת מההתפתחויות האקטואליות.

2. לא, הבקשה נוגדת את הוראות החוק ביום. אם תתירי בעיית התעסוקה, נשקול את ההצעה המשתמעת מדברי השואל, ואז, כמובן, יהיה צורך בשינוי מתאים בחוק.

3. סקירת התמורות התעסוקתיות, הבאות לידי ביטוי בתנועות ההיצע והביקוש, תוך עשיית שימוש ביעדים תעסוקתיים ידועים ומגודרים, מקיימת באורח חקופתי ומחמיר על-ידי שירות התעסוקה במשרד.

על-פי צרכים מיוחדים ויחזומות מיוחדות, ננקטות על-ידי משרד, באמצעות שירות התעסוקה והמכון לפירון העבודה, פעולות בדיקה פסבדיות יותר אדוק, הנשענות על נתונים של דמוגרפיה תעסוקתית ופיתוח תעסוקתי מתוכנן וידוע, כדוגמת

התעסקותיהם. עצתי לראשי ערי הפיתוח, בין יתר הדברים שיש לעשותם, היא לנקוט צעדים שיכולים לסייע כעידוד יומים ומשקיעים וביצירת אקלים חברתי מתאים לפיתוח תעסוקתי. וליטול חלק במלאכת השכנוע של הצעירים לצאת לתעסוקות מצויות בתעשייה, בבנין ובחקלאות, אם מצויות כאלה ביישובם, ולו כהוראת שעה, דבר העדיף על פני אבטלה כפועל.

עם זאת ראוי לציין, כי סעיף 69 להסכם הקואליציוני נותן בסיס לצפיפות של תושבי ערי הפיתוח — —

שולמית אלוני (המערך):
ההסכם הקואליציוני אינו מסמך של הכנסת.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
אני רק מצטט אותך, המסמך הזה הונח על שולחן הכנסת. — — כי הממשלה תעודד את אנורי הפיתוח תוך הכוונת מפעלים כלכליים לאזורים אלה, ותוך מתן הקלות שיעודדו תושבים לעבור לאותם אזורים; כן פרוסות בפני ערי הפיתוח אפשרויות נרחבות של הכשרה, הסבה והשתלמות מקצועית, כאמור בתשובה על שאלות 1 ו-2.

היו"ר מ' סבירור:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
בנוסף על הצהרת כוונות, הייתי שואל את כבוד סגן השר: מה הם הנתונים והדרכים של תיאומים בין משרדך לבין משרד התעשייה והמסחר, שבידן הכלים להעביר מפעלים לערי פיתוח ולהעסיק באמצעותם את התושבים, בעיקר את הבנים והבנות?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
זו למעשה שאלה שלמה, שהשואל הנכבד יכול לשאול בנפרד, אבל אני חושב שהיא נושא לדיון ולא לתשובה על שאלתא. זה נושא שלם.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אתה מציע להעלות הצעת דחופה לסדר-היום?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
בבקשה.

היו"ר מ' סבירור:
חבר הכנסת ז'אק אמיר, סגן השר אינו מציע שום הצעות וכדומה. אני סבור שיש מקום שסגן השר, אולי בכתב ובתיאום עם שר התעשייה והמסחר, ישיב, כי זה מחייב איזה שהוא תיאום לתשובה לפני שמדברים על התיאום עצמו, ותשובה בכתב תועבר לחבר הכנסת ז'אק אמיר בסוגיה זו.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
טוב.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אני מודה ליושב-ראש ומקבל את ההצעה בחפץ-לב.

123. היתרי עבודה בשבת

חבר הכנסת ש' לורין שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ג בחשוון התשמ"כ (10 בנובמבר 1981):

'בעיתון "שערים", מיום שישי, כ' מרחשוון התשמ"ב, פורסם סממנ"ל חברת החשמל אמר, כי לחברה יש היתר מראש לעבוד במשך 40 שבתות בשנה.

כמו כן נמסר לי, כי ניתן היתר עבודה למשך חצי שנה לצורך ביצוע פשיטות של מט הכנסה, כפי שעשו לאחרונה בעכו, בלית-אל-כרמל וביישובים ערבים ודרוזים.

הצוות המופעל היום עלי-ה המכון לפירון העבודה כמשרדו בעיר בית-שאן ומופעל לאחר מכן באופקים.

הבדיקה והסקר בבית-שאן נעשים זו השנה השנייה כפונקציה של צרכים אקטואליים, וזאת לאחר שפעילות דומה קיימה גם לגבי ערי הפיתוח: טבריה, נצרת-עילית, צפת, עפולה (שני שלבים), קריית-שמונה, כרמיאל ועכו, במגמה למצות אפשרויות לפיתוח פוטנציאלים תעסוקתיים מצויים ויוזמים.

היו"ר מ' סבירור:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
בנוסף על הערתך — — אני שמח שיש סקרים בערים אחרות — אני רוצה לציין, שבדימונה, שהיא העיר הגדולה ביותר מבין ערי הפיתוח, יש 11,000 יומים, ומדי שנה בשנה חוזרים אליה כ-250 חיילים משוחררים, שאין להם מקור תעסוקה במקום, והם עוזבים אותו. אני שואל: לאור הדחיפות הזאת, האם אין צורך מייד להתחיל בסקר גם בדימונה?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
השואל הנכבד שאל שאלה נוספת, שאולי במענה עליה אמצא תשובה גם על כך. מכל מקום, אם צורכי התעסוקה במקום — שהם משתקפים בדוחות — יעדיקו זאת, נשקול גם הצעה זו.

102. התגברות האבטלה בארץ
חבר הכנסת י"א אמיר שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"א בחשוון התשמ"כ (8 בנובמבר 1981):

מדי יום אנו שומעים על נפלטים חדשים ממקומות תעסוקה קטנים וגדולים, והבדיקה קשה במיוחד בערי הפיתוח. בימים אלה קיבלו עשרות פועלי טקסטיל בנצרת-עילית הודעות פיטורים. זאת ועוד, לערי הפיתוח אין מה להציע לבנים ולבנות החוזרים מן השירות הצבאי.

הריני לשאול את כבוד השר:
1. מה עושה הממשלה כדי להתגבר על מכת האבטלה?
2. כיצד תטפל הממשלה בבעיה חמורה זו בערי הפיתוח?
3. האם לא הגיע הזמן לבדוק דרכים חדשות ואופקים חדשים שטרם נוסו?

4. מה מציע כבוד השר לראשי ערי הפיתוח לעשות לגבי בני העיר השבים משהותם בצה"ל, אינם מוצאים תעסוקה מתאימה ונוטשים אותה אם למרכז הארץ ואם לחוץ-לארץ?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1 — 2. יש לראות את "מכת האבטלה", כנוסח השאלתא, בהשקפתה הנכונה של היציבות התעסוקתית — בהיעזרים ובביקושים — הנמשכת מאז ראשית 1981, ופירושו של דבר, ששיעור בני-האדם השקול למספר המצטרפים לכוח העבודה אכן נקלט בעבודה. במסגרת זו עושה משרד ושירות התעסוקה למען: א. רישות תעסוקות במרחבים גיאוגרפיים; ב. קיום חובת התרעה בפני רשויות הממשל הכלכליות, על-פי ממצאים וצפייה תעסוקתית, בעיקר בערי הפיתוח; ג. הכשרה, הסבה והשתלמות מקצועית לסיגול דורשי עבודה, צעירים-בעיקר, לתעסוקות חדשות, תוך מתן עדיפות בפעולות ובתנאים לערי פיתוח.

3. אנחנו עושים למיצוי האפשרויות הנתונות בידנו, תוך הפעלת רעיונות חדשים שיש להם מאחז במציאות. אנו פתוחים גם להצעות ולרעיונות נוספים.

4. גם אנו מודעים לפער שבין הנסיונות התעסוקתיות של הצעירים ומשוחררי צה"ל לבין המצאי התעסוקתי. צריך להבין, שהמציאות הכלכלית מכתיבה גם את התכנים

אודה לך אם תשיבני:

1. האם יודעים לך הדברים הנ"ל?

2. אם כן — האם חורה לבטל באופן מיידי את היתרי העבודה הנ"ל, שניתנו ללא הצדקה נראית לעין וכנגיד מפורש לחוק ולהסכם הקואליציוני?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

(התשובה נקראה לבקשתו של חבר הכנסת מ' בן-פורת)

1. חיובי.

2. (א) ההיתר לחברת החשמל ניתן לאחר דיון ובירור לגבי היקף ההעסקה הגדרש באמצעות הוועדה המייעצת לעניין מתן היתרי עבודה כשבת. למותר לציין כי אספקת חשמל מופעלת באמצעות כח-אדם; (ב) כמס הכנסה הפעיל כיישובים הערביים מפקחים בני מיעוטים אשר יום המנוחה שלהם יכול להיות אחד משלושה: יום ר', שבת או יום א'. בשני המקרים הנדונים פעלו הרשויות על-פי החוק.

היו"ר מ' סביר:

תודה לסגן השר. כטרם נעבור לסדר-היום אני מבקש, שהנורמות של הסדר במשכן יישמרו בכל הפגנות. אדוני ראש הממשלה וסגן שר התחבורה, אני מבקש.

ראש הממשלה מ' בגין:

אני מבקש סליחה.

ראש הממשלה מ' בגין:

אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד אני תמיד נשמע להוראותי. אבל הוא אמר: עומד להתחיל הדיון. הדיון עדיין לא התחיל, הרי אין גואם על הבמה.

היו"ר מ' סביר:

אני מבקש סליחה.

ג. הצעות לסדר-היום

1. המדיניות החדשה בשטחים המוחזקים עם מינויו של מנחם מילסון

האמנה האוניברסלית בדבר זכויות האדם, המקובלת גם עלינו ואנחנו עושים בה שימוש בכל במה בין-לאומית. כוללת את העקרונות של המשפט הטבעי, וחלק ממנה מהווה את 'סודות הצדק המתוקנים' במשפט הישראלי. אמנה זו קובעת בסעיף ב(2): "לא יופלה אדם על-פי מעמדו המדיני, על-פי סמכותה או על-פי מעמדה הבינ-לאומי של המדינה או הארץ שאליה הוא שייך, בין שהארץ עצמאית ובין שהיא נתונה לנאמנות, בין שהיא נטולת 'שלטון' עצמי ובין שריבונותה מוגבלת הגבלה אחרת". דין המשפט הטבעי וזכויות האדם חלים גם שם. סעיף ה' קובע: "לא יהיה אדם נתון לעינויים ולא ליחס או לעונש אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים". סעיף ט': "לא יאסר אדם, לא ייעצר ולא יוגלה באופן שרירותי". סעיף י': "כל אדם זכאי, מתוך שוויון גמור עם זולתו, למשפט הוגן ופומבי של בית-דין כלתי תלוי וללא משוא-פנים בשעה שבאים לקבוע זכויותיו וחובותיו ולכרז כל אשמה פלילית שהובאה נגדו". זה הדין, זה הצדק ואלה העקרונות המקובלים עלינו כישראלים, כיהודים.

מהי המדיניות המנוהלת על-ידי צה"ל מכוח ממשלתה של מדינת ישראל במערכת הטיפול האזרחי, לגבי אנשים שעליהם חייב לחול דין זה? בעיירה בית-סחור, כ-11 לחדש זה, בשעה 11:30, הודיע הצבא ברמקולים על פרוץ בעיירה. בשעה זו גם נותקו כל הטלפונים במקום, ללא יכולת להתקשר. בין השעה שתיים לאחר חצות לבין השעה ארבע לאחר חצות פוצצו בעיירה ארבעה בתים. לפני הפיצוץ נעצרו 17 נערים. עד היום לא הוגש נגד אף לא אחד מן הנערים האלה כתב אישום. כולם עדיין עצורים, לא הותר לעזיב-יד או להוריהם לראות את הנערים. בין הנערים האלה יש נער ממשפחת שומאלי, שאושפז לפני שנה ונמצא במצב רפואי קשה וחמור ביותר, לאחר שבזמנו זרק אבנים, נתפס על-ידי הצבא, נפצע אשכזי וכלי

היו"ר מ' סביר:

אני מוזמן את חברת הכנסת שולמית אלוני להעלות את הצעתה לסדר-היום, על המדיניות החדשה בשטחים המוחזקים עם מינויו של מנחם מילסון.

מאיר כהן (הליכוד):

מה זה "שטחים מוחזקים"?

שולמית אלתי (המערך):

מוחזקים על-ידי צבא-הגנה לישראל.

מאיר כהן (הליכוד):

איפה?

שולמית אלתי (המערך):

אני מדברת באופן משפטי, לא גיאוגרפי.

מאיר כהן (הליכוד):

האם יש איזו הגדרה בחוק לגבי מה שנקרא "שטחים מוחזקים"? הגדרה המערכתית זה גם כן שטח מוחזק? לגבי דירי אין שטחים מוחזקים.

היו"ר מ' סביר:

חבר הכנסת מאיר כהן, המושג הזה מקובל גם בפי חבר הכנסת וגם בעיתונות ובכלי התקשורת. זה לא מושג משפטי. זכותה של חברת הכנסת שולמית אלתי להגדיר אותם כך. אני מבקש מחברת הכנסת שולמית אלוני לדבר.

שולמית אלתי (המערך):

תודה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני ראש הממשלה, אני מודה לך על נוכחותך כאן ואני שמחה שאתה הוא המשיב, בהיותך משפטן.

היתה כל הוכחה נגדם. התלמידים עמדו במשך כל היום והעבר בחור. בגשם. לאחר מכן שוחררו, לא הוגש נגדם כל כתב אישום.

אין פה "רצח בעיניים". אין פה פגיעות גופניות. יש פה השפלה. יש פה התעללות. יש חוסר כתב אישום. יש חוסר התייחסות לאנשים כבני-אדם.

שמענו שהממשלה רוצה להתחיל במדיניות חדשה. אנו נחיה עם הפלשתינאים שנים רבות. אינני פונה מעל במה זו אל אלה האומרים שיש להתייחס לתושבי הארץ הזאת, הערבים הפלשתינאים, כאל גויי העמים, שעליהם נאמר: "החרם תחרים", "השדמ תשמידם". אני פונה אל אלה היודעים שנוצרך לחיות יחד והאומרים שצריכה להיות מדיניות חדשה.

פינוי, קבוצת אזרחים, בהם אנשי צבא בדרגות גבוהות כמילואים, אל שר הביטחון וביקשנו להיפגש עם הפרופסור מילסון, כדי לשוחח על המדיניות בשטחים. התשובה שקיבלנו היתה: השר אומר עלינו להיפגש איתו. ביקשנו להיפגש עם ציבור של מרצים ומנהיגים ערבים החיים ביהודה ובשומרון. כשטחים המוחזקים על-ידי צה"ל. אסרו עליהם להיפגש איתו.

הרושם המתקבל הוא, שיש אינטרס מובהק — עם כל הכבוד לגבורת פליציה לנגר ולאנשי ר"ק" — שרק הם ייצגו את הנפגעים בשטחים, על-מנת ליצור בציבור הישראלי את הניכור המוסרי והאנושי מהבעיות האמיתיות שיש שם. תוך כדי יצירת אסוציאציה: אש"ף-ר"ק"ח, ובכך לאטום את הרגישות האמיתית של תושבי הארץ הזאת לזכויות האדם, את הרגישות האמיתית שיש לנו נגד הרס ונגד פגיעה. עם ששר "אל נא תעקרו נטוע", לא להרוס בתים — האם הכוונה היא רק לא להרוס בית השיין ליהודי? האם בית השיין לאדם אחר, לאיש, לאשה ולילד חפים מפשע, שלא הועמדו לדין ולא הואשמו בדבר, יכול להיהרס? הרי כל העם שה את השיר. אין אפשר שאנו, היהודים הנדרפים, אנו שהיינו מיעוטים ועדיין יש לנו מיעוטים. נתייחס בצורה כזאת — — —

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

חברת הכנסת שולמית אלזני, איזו תמונה את מציינת?

שולמית אלזני (המערך):

אני מציעה לך פעם אחת לצאת ולראות את הדברים.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אני מציעה לך שאת תצאי ותראי מה הם עושים.

שולמית אלזני (המערך):

מי זה הם?

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

המחבלים.

שולמית אלזני (המערך):

אינני רוצה להתייחס לדברך, כי כל האנטישמים אמרו תמיד על היהודים "הם", והאשימו אותנו כאופון קולקטיבי. כשאת אומרת "הם עושים", אינני מוכנה להתייחס לדברך. יש אדם חף מפשע ויש אדם שהוא אשם.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

יש חיל שזורקים עלי אבנים כשהוא בתוקף תפקידו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

באיזו מדינה היו מעשים זלזול אכן על חיל, והיונשארם

— — —

יאיר צבן (המערך):

כמדינת ישראל, בירושלים, זורקים אבנים, אז הורסים

בתים?

השתלשלו והוא במצב של קבלת טיפול רפואי שוטף. תקנות סמכויות שעת חירום (מעצרים), 1981, קובעות שעציר זכאי לקבל טיפול רפואי ויצויד רפואי כמתחייב מצב בריאותו. לא ניתן לרופא לגשת אליו, והנער זקוק להשגחה רפואית.

בארבעת הבתים שפוצצו גרד 37 נפשות. באחד הבתים גרד 22 נפשות, ובאחד הבתים היה מקום עבודתה של אשה. מטווייה שממנה התפתחה. היא לא הואשמה בדבר, אך מקור פתרונה חוסל. הממשל אוסר את בניית הבתים מחדש. המושל טוען שגם הקרקע הולאמה. הפרופסור מילסון, הנציג שלנו הממונה באזור הזה, הסביר לראש העיר, כי הקרקע אומנם לא הולאמה, אבל נאסר לבנות עליה מחדש. בית אחד, בנייתו נסתיימה לפני שלוש שנים. בית אחר, בנייתו עדיין לא נסתיימה. בעלי-הבית הוא בנאי שבנה את ביתו כמשך 17 שנה בשעות הפנאי שלאחר העבודה. הבית איננו. חלק ניכר מהרהיטים הושמד מתחת להריסות. לפחות בעל-בית אחד הוכרח באמצעות איומי נשק לחתום על מסמך, שהוא מתיר את הריסת ביתו ואת הלאמת האדמה שעליה עמד הבית. אחד הדיירים שכיתו פוצץ הוא מורה, שנשא אשה לפני חצי שנה, גר בשכירות בקומה הראשונה כשמעליו גרם בעלי-הבית שבנם, צעיר בן 16, נחשד בריקת אבנים. המורה מעיד שכ-400 חיילים הקיפו את הבית וכפו על בעלי-הבית לחתום על הסכמה להרס. הסבירו, כי אין לו חלק בבניין, לא נשמעו. כל הרהיטים שבדיבת המורה נהרסו. על שולחנו היה כתב-יד של ספר שכתב כמשך 10 שנים. לא היה עוד עותק. כתב-היד הושמד לחלוטין עם פיצוץ הבתים.

זו דרך אלימה — הריסה קולקטיבית, פגיעה קולקטיבית, ללא משפט, ללא שמירת עקרונות. יש דרך שבה שומרים על חוק. ונשאלת השאלה, כיצד מתייחס הפרופסור מילסון, או כיצד מתייחסת הממשלה לזכרים המתרחשים.

אדוני ראש הממשלה, אנו דנים באנשים ובזכויות. הם אומנם אינם יהודים, אבל הם בני אדם, ואחת הרי מחשיב כל אדם.

ראש הממשלה מ' בגין:

אין את צריכה לומר לי את זאת. אני יודע זאת בדיוק כמות.

שולמית אלזני (המערך):

ב-1 ביוני השנה יצאו חמישה אקדמים מאוניברסיטת ירושלים והכינו מסמך על מצב המוסדות האקדמיים בשטחים. המסמך הזה הוגש לרשויות. איש לא עיין בו, איש לא ביקש פגישה, איש לא בירר, איש לא התייחס, אבל האוניברסיטה כבר-זית נסגרה.

הפרופסור גבי ברמקי, המשמש כנשיא בפועל של אוניברסיטת בירדית, נעצר כיום שנסגרה האוניברסיטה. סגירת האוניברסיטה נעשתה לאחר שנערכו בה הפגנות, שהיו חלשות כהרבה בעוצמתן מהפגנות שהיו בעבר, לא אמרו לו מרדע עוצרים אותו. אמרו לו שמוזמנים אותו לפגישה. אומנם עצרו אותו רק ל-24 שעות, אבל לא הודיעו לו, לביתו, למשפחתו, על מעצרו, ולא נמק מרדע הוא נעצר. נאסר עליו להיפגש עם מרצים אחרים, וסגירת האוניברסיטה ואיסור הפגישה עם הדקנים בראשית שנת הלימודים, משמעה: לא תהיה שנת לימודים באוניברסיטת בירדית.

יומיום לאחר מכן נסעו חמישה מתלמידי האוניברסיטה ברכב. משמר צה"ל עצר אותם והביא אותם לממשל. בממשל נאמר להם שזה עוצרים, מפני שיש להם כוונה לארגן לימודי סטודנטים מן האוניברסיטה מחוץ לקמפוס. הקמפוס סגור ומושבת, חמישה אנשים נוסעים ברכב. עוצרים אותם בשל "פשע", בשל הסכנה שיארגנו לימודים מחוץ לקמפוס. לא

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אם זורקים אבן על חיל — — —

שולמית אלוני (המערך):

אתה אינך צעיר ואתה זוכר את תקופת המנדט. לראבתי הרב, אנחנו משתמשים בתקנות ההגנה (שעת חירום) המנדטוריות בצורה חמורה הרבה יותר משהם עשו זאת, ונתנו להן שם חמור מאוד.

מאיר כהן (הליכוד):

חברת הכנסת אלוני, בזמן המנדט תלו אנשים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הי"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת גולדשטיין, נדמה לי שמה שרצינו להשמיץ — השמעתם. אני קורא את הכנסת לסדר.

שולמית אלתי (המערך):

אני מקווה שמקראות הביניים שנשמעו פה אין להבין שיש בינינו כאלה הסבורים שיש להעניש עונש קולקטיבי אנשים, אזרחים חפים מפשע. מקראות הביניים שנשמעו כאן לא שמעתי שיש לפגוע, להרוס, לאסור, להתעלל ולכייש אנשים שלא היתה להם יד בפגיעה.

יוסי שריד (המערך):

את מבינה לא נכון. יש כאלה שחושבים שזה בסדר.

הי"ר מ' סבידור:

אני לא מרשה עוד קריאות כיניים.

מרסם גלוד-טעסה (הליכוד):

מה היה העונש — — —

שולמית אלתי (המערך):

אני חושבת שהבהרתי בהרהר היטב, שאדם שביצע עבירה יש להעמידו לדין ועליו לשאת בעונש בהתאם לחוק. אבל רק אחר אדם שעבר עבירה. ומי שמתייחס לאנשים מעם אחר כאל קולקטיב, כאל עדר, ונוהג כשיטת "הגזר והמקל", כפי שנוהגים בעוד ולא בני אדם, איננו ראו לבטא את מסורת ישראל, את מורשת ישראל, ואת העקרונות של המשפט הטבעי המעוגנים בחוק הישראלי. ומה שנעשה היום בשטחים המוחזקים על-ידי צבא-הגנה לישראל הוא חריגה, ואני מקווה שראש הממשלה ישמע מעל כמה זו כי הוא רוצה ויתן הוראה לנהוג במדיניות, שלפיה רק אדם שחטא יועמד לדין וישא בעונש. וריפסק העניין הזה של "הם". איננו יכולים לגרש אותם, הם לא יתעופפו באוויר. איננו יכולים, גם אילו רצינו, להרוג, להשמיד ולהרוס — ואני מקווה שאיננו רוצים לעשות זאת — ועל כן עלינו לנהוג כך שהצדק ייראה.

אמנון לין (הליכוד):

הייתי רוצה לשאול אותך שאלה.

הי"ר מ' סבידור:

את מסכימה?

שולמית אלתי (המערך):

כן.

אמנון לין (הליכוד):

בדברך אמרת כי גם אנו, בתקופת המנדט, נלחמנו נגד תקנות הגנה לשעת חירום. האומנם עשית הקבלה בין תנועת השחרור הציונית לאש"ף, שבפילוסופיה שלו שואף להשמדת עם ישראל?

יוסי שריד (המערך):

דבר לעניין.

אמנון לין (הליכוד):

אדרכב, שמעון פרס — — — אני שמת שהם מדברים. זה טוב מאוד. רק שישמעו אותם בכל הארץ.

שולמית אלתי (המערך):

חבר הכנסת אמנון לין, לא מתאים לך לשים כפי דברים שלא אמרת.

יוסף רוט (הליכוד):

— — —

יעקב גיל (המערך):

אמנון לין, אל תדאג לנו.

הי"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת אמנון לין ויעקב גיל, התענה שאלה. אם חברת הכנסת אלתי תרצה, היא תתייחס אליה, אבל כלי עצמות וכלי הפרעות. אני מבקש שלא לנהל דיאלוג משני עברי הספסל.

שולמית אלתי (המערך):

אינני חייבת להראות לך את תעודת הזהות שלי. דיברתי על זכויות האדם ועל מדיניותה של מדינת ישראל בשטחים המוחזקים על-ידי צה"ל ביחס לאזרחים החיים היום תחת שלטוננו. לא שמעת מפי את המלה אש"ף. אתה יודע שאני רוצה שיאפשרו לנו, לך ולך, לתת סעד משפטי לאזרחים שם, ושיפסיקו לקשור את הטיפול האנושי-המוסרי בבעיותיהם של אזרחי ותושבי הגדה עם אש"ף-ר"ק, מפני שבכך אנו סוחטים את תחושת המוסר של הציבור הישראלי, ומנכרים אותם ומתייחסים אליהם כאילו היו גורילות או חיות, ואלה הרי אנשים: איכרים, סוחרים, נשים וילדים.

רבותי חברי הכנסת, אם הממשלה אינה רוצה לאפשר ביקורת ציבורית, אם הממשלה אינה רוצה לאפשר ביקורת פרלמנטרית מסורתית על המעללים האזרחיים בגדה, אני מציעה שנקים פה "לובי" משלנו כחברי כנסת, נצא לשטח ונתרע, ואל ניתן לאזרחים מבחוח להתרע נגד העוולות והעיוותים שישנם שם. אני מודיעה שחבר ואני, משפטנים, אנשי ספר ואנשי רוח, הקמנו תיבה, ואנחנו נעסוק בכל תלונה שתגיע אלינו בעניין הזה. לא מפני שאכפת לי כל כך מה קורה שם, אלא מפני שאכפת לי מה קורה לנו. ואנחנו משחיתים את מידותינו ואוטמים את חושנו. אנחנו בניו של יעקב, ששרה עם אל כשהלך לפגוש את עשיו. הוא הלך בדורון ובתפילה, ואחר כך חשכ על מלחמה.

מבלי להתייחס לתשובה המדינית, שאולי תיתן בעוד זמן רב, ולמיקומם של גבולות, שאולי יתהוו בעוד זמן רב, חובתנו כאזרחי מדינת ישראל וזכיהודים להקפיד ולדאוג לזכויות כל אדם ואדם, ולקיים שם את חוקי הצדק המקובלים עלינו לגבי עצמנו, המקובלים עלינו לגבי יהודים בכל מקום בעולם, ואלה חייבות להיות ההנחיות של מדיניות הממשלה בשטח. אם יש הפרדה בין אזרחי לצבאי ולביתחוני, יש לתת חופש פוליטי, חופש אקדמי וחופש התארגנות, לדאוג שתנאי המעצרים המאסרים וההאשמות יהיו בהתאם לחוק, ולהיזהר מההאשמות הקולקטיביות. היום אנחנו חזקים, ומחובתנו לפתח בנו עכבות. יש כוחנו להזיק ולפגוע, ומי שחוק ריש בכוחו לפגוע, חייב לפתח עכבות שיעצרו בעד יצר ההרס והפגיעה שיש ביכולתו להפגין. תודה.

הי"ר מ' סבידור:

ראש הממשלה מ' בגין:
אני משיב על כולן ביחד. הודעתי על כך למזכיר הכנסת.
הי"ר מ' סבידור:
הוא הודיע לי אחרת.

אני מתכבד להזמין את כבוד ראש הממשלה להשיב על ההצעה. האם אתה משיב על כל הצעה בנפרד או על כל שלוש ההצעות ביחד?

2. מדיניות ופעילות הממשלה בשטחים

הי"ר מ' סבידור:

אני מזמין את חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חבר הכנסת וילנר.

הי"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת מאיר וילנר, בבקשה. הצעה לסדר-היום כאותו נושא — מדיניות ופעילות הממשלה בשטחים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה קודם לענות על קריאת הביניים שהיתה לפני שעליתי. אני רוצה להציג את עצמי: האבא והאמא שלי, האחיות שלי ועוד עשרות בני משפחה הושמדו על-ידי הנאצים.

מאיר כהן (הליכוד):

לא זו היתה הכוונה. כוונתי היתה שחשמש — — —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

משפחתי הושמדה על-ידי הנאצים, ומאז אני שונא כל דיוכ, כל גזענות, כל כובש ורודן.

חברי הכנסת, בחודשים האחרונים חלה החמרה בפעולות הדיכוי של הממשלה בשטחים הכבושים. בצעו מעצרים המוניים. חזרו לשיטת העינויים מסמרי השערות בבתי-הכלא. סוגרים את האוניברסיטה של בירזית ואוניברסיטאות אחרות, סוגרים חנויות על-ידי הצבא ופותחים חנויות בכוח צבאי, זורים בתלמידים, תופסים בית-ספר בחרון, סוגרים את העיתון "אל-פאג'יר", מרחיבים את מספר הריחוקים ומאריכים את זמנם, ומעל לכול — מבצעים עונשים קולקטיביים, מקיימים עוצר על ערים שלמות, הורסים בתים, סותמים בתים, טורד כולל. זאת היא מדיניות של טרור. מפזרים בכוח כל התכנסות פוליטית, כמו האספה שהתקיימה בעיריית רמאללה במחאה על סגירת האוניברסיטה בבירזית.

לעומת זאת אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שעברה שנה וחצי — כ-2 ביוני 1980 התנקשו בראשי הערים בגדה, באסם שקעה זכרים חאלף שנפצעו, ואיברהים טאויל. עד היום הזה אין כל חקירה. הכול היה שקר וכזב מה שאמר ראש הממשלה בכנסת. שיחזור ויחקור. לא נעצר איש, לא נחקר איש. ראש הש"ב התפטר בגלל זה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

לא היה ולא נברא. הוא לא התפטר, בגלל זה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כזה אתה מאשר. בהגיבך על הפרט הזה אתה מאשר שאין חקירה, שאין מעצר, שאין בדיקה, שמחפים על מתנקשים בחייהם של ראשי הערים.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

זה במיוחד לא נכון, ואתה יודע שזה לא נכון.

הי"ר מ' סבידור:

אל תאריכו את הדיון על-ידי קריאות ביניים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

בבית-סחור ובבית-לחם פוצצו בתים על זריקת אבנים

ובקבוקי תבערה. הדברים בצעו באופן האכזרי ביותר נגד חפים מפשע. כאמצע הלילה, עשרות אנשים, נשים, זקנים, ילדים וטף, הושלכו לרחוב. במשפט הבין-לאומי נקרא הדבר הזה פשע, ומי שמבצע את זה הוא פושע לפי החוק הבין-לאומי. הדברים נעשו ללא משפט. אומרים שהנערים הודו. גם זה שקר.

חברי הכנסת, מה קרה? הילדים הוכו במעצר באופן האכזרי ביותר על-ידי החוקרים שפגעו גם באיברי המין שלהם, ירקו עליהם והשאירו אותם כל הלילה בחצר בית-המעצר. אחד מהם, אימן אברעיטה, הוכה קשות בבטנו, אף שסיפר לחוקריו כי עבר לאחרונה ניתוח בקיבתו. יותם מכולם הוכה הילד ואליד קוסמיה בן ה-16. הוא איתנו מסוגל לעמוד על רגליו ואף לא לשכת, בגלל פצע בפי הטבעת שנגרם לו כתוצאה מבעיטת אחד החוקרים. ואליד קוסמיה נסחב על-ידי חבריו מתאן, והוא שכב על הספסל על בטנו בעת שנפגשו הנערים עם עורכי-הדין.

חשוב עוד פרט, ההודעה הרשמית, שששת הילדים הודו לפני שהכתים והרסו — זה שקר. הם לא הודו בדבר. רק לאחר שהוכו מכוח רצח, הפכו חלק מהם לנכים. הם היו מוכנים להגיד הכול, לחתום על מה שייתנו לפניהם.

חברי הכנסת, 18 תלמידי תיכון של בתי-הספר חא' מעוז וקדדי טוקאן בשכם, שהפגינו נגד סגירת האוניברסיטה בבירזית, נעצרו. ומה קרה להם? אחדים מן התלמידים נצטוו לשכב על רצפת חדר המעצר, והאחרים קיבלו הוראה לצעוד עליהם, ובמפורש צעדו עליהם גם על הראש. אחר כך הועמדו התלמידים על מול זה, ונצטוו להכות האחד את השני. התלמידים שלא היכו את חבריהם, ספגו מהלומות מידי החיילים. ידו של אחד התלמידים נשברה, והוא הועבר לטיפול בבית-החולים. התלמידים הוכו גם על ראשם בצינורות גומי. אלה הן השיטות.

כתשובה על הריסת הבתים, התפרסמה הודעה מטעם לשכת ראש הממשלה, שמודיעה כי הממשלות שבהן שלט המערך פוצצו בשנים 1976 — 1977, 1,224 בתים, והממשלות שהורכבו על-ידי הליכוד, מאז 1977, פוצצו 41 בתים. כאילו זאת השאלה. כל פשע כזה הוא פשע, ואם אחרים פשעו, זה לא מצדיק את הפשעים של ממשלת הליכוד.

כולם ראו בטלוויזיה את התמונה של האנשים בבית-סחור והבנות אשר ועקו מול משאית של חיילים שעברה — לא פגעו בה — אבל ועקו, ועקו: איפה המוסר שלכם? אתם אנשים או חיות טרף?

"P.L.O. — Israel no" — זהו שורש הבעיה.

זהו כיבוש, והכיבוש מסתבך יותר ויותר והופך ברכי יותר ויותר.

אני רוצה לציין בחיוב, שנמצאים בישראל אנשים, שעדיין לא אכזר להם צלם אדם. אביא רק דוגמאות אחדות. נתן דונביץ מ"הארץ" אמר: "אינני איסטניס, אבל אסור שנודר לשפל מדרגה כזה". אני רוצה גם לציין, שלעומת השתיקה הרועמת של ראשי מפלגת העבודה, חבר הכנסת אבא אבן אכן מצא לנכון למחות, והגדיר את המעשים המחפירים האלה כהפרה

מה' 17 לחדש זה דין וחשבון מועדת החוץ והביטחון של הכנסת, שם אמר ראש הממשלה מר בן: "בשכיל ערפאת זה כמו היטלר, ההגדרה העצמית של הפלשתינאים פירושה מדינה, וצריך להיזהר מזה". אני רוצה להגיד, שכל מי שמשווה מישהו להיטלר, אינו עושה השוואה נכונה. אני אומר, שראש הממשלה עושה פרופגאנדה ומחלל את זכרם של קורבנות הפאשיזם. ואני שואל: אלה שהסתנינו מצדלי ביטון, שאמר כי שרון מכיר את אדולף היטלר, מדוע אינם מסתייגים מדברי הנאצה האיומים של ראש הממשלה? ואם כבר עושים השוואות, הרי מה שחיאראתי שעושים כאן בבתי-המעצר, האם לא קראנו דברים כאלה שעשתה הגסטפו נגד יהודים ואחרים? האם לא שמענו על מעשים כאלה שעושה שרון עכשיו, באישור ראש הממשלה והממשלה, שנעשו על-ידי גאוליטרים? והאם האלוף שלמה גית לא השתמש בביטוי "קוידילינגים"?

מי שכובש, מי שמדכא עם אחר, מתקרב לא לכל המעשים של הנאצים, אבל למעשים מסוימים של הנאצים. זוהי האמת, וזה הרוק. וזו גם סכנה לדמוקרטיה.

אדוני היזשבראש, רצינו להעלות את הנושא הזה על חשבוננו כהצעה רגילה כבר בשבוע שעבר. אמרו לנו שאין אפשרות להעמידו לדיון ביום רביעי שעבר, מפני ששר הביטחון מסייר בשטחים. אז מה התקבל עכשיו? הוא לא בא גם היום אל הכנסת להשיב על הצעה חוקית לסדרהיום, שהוגשה בזמן, על מדיניות הדיכוי בשטחים הכבושים. חשבתי שלפחות היום הוא יופיע, התירץ בשבוע שעבר היה, ששר הביטחון צריך להשיב על ההצעה. מה עכשיו? אין אני מתנגד לכך שראש הממשלה ישיב על ההצעה, כי כראש ממשלה הוא האחראי הראשי, אבל יש לשר שרון חלק מיוחד כנענין הזה.

אין אנתנו יכולים לשכוח את הסכנה לדמוקרטיה, כפי שהזהיר סגן ראש הממשלה שמחה ארליך, כשאמר שאם השר שרון יהיה שר הביטחון הוא יקים מחנות ריכוז, והוא — ארליך — יהיה אחד הראשונים שיהיו שם. הוא גם לא אמר אחר כך שאלה דברי בדיחה. גם ראש הממשלה מר בן אמר, שאם שרון יוכל, הרי הוא יקיף את משרד ראש הממשלה בטנקים. אחר כך הוא אמר שזו בדיחה.

הי"ר מ' סבדור:
הזמן שלך הסתיים.

מאיר וילנר (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לסיים, זה מה שעושים. מעשי הוועדה, המזעזעים לא רק חלק מדעת הקהל הדמוקרטית בישראל אלא את כל העולם התרבותי, הם חלק ממדיניות. החלק האחר הוא הכנה למלחמה בלבנון וההסכם האסטרטגי עם ארצות-הברית. המטרה היא אחת: להשמיד את העם הפלשתינאי. זו מדיניות של ג'נטסיד. זאת מדיניות שלבמציאות מסכנת את ישראל. מתוך דאגה לשלום ישראל ולביטחונה אני אומר: צריך לשים קץ לדיכוי הזה, למעשים האכזריים האלה בשטחים הכבושים, לשים קץ לעצם הכיבוש, וצריך לכוון שלום ישראל-פלשתינאי, מדינה פלשתינאית לצד מדינת ישראל. זה יציל אותנו, יציל את האזור מוועות מלחמה, ויתרום לשלום בעולם כולו.

גסה של כללי התרבות המשפטית וההכרחית, חילול תורת ישראל והתעללות בזכויות אדם וסודיות.

העוצר על ערים שלמות, כפי שהוא היה לאחרונה בקלקיליה ובבית-סחור, ומה שקרה שוב במחנה הפליטים דהייסה — ילדים וזקן אבנים, אז לקחו את כל הגברים, ובמשך כל הלילה וחצי מיום המחנות העמידו אותם בתוך בגשם ובקור. כך החזיקו את כל הגברים.

וסגירת האוניברסיטאות, מעצר וחקירה של ראשי אוניברסיטה, של סטודנטים, של מנהיגים של איגודים מקצועיים, של תלמידים ורופאים, מהגנדים ועיתונאים — אני חושב שהכרזים הזה זועק עד השמים. וזה גרע עוד יותר, כפי שכותב אהרן מגד ב"דבר": "בחקופת המנדט היו שכיחות, שכיחות קצרות ושכיחות ממושכות של יהודים ושל העם הערבי ב-1936. ואף חיל לא הלך לפתוח ככוח את החנות, כפי שעושה את זה ממשל צבאי ישראלי בנדה".

אני רוצה להגיד, שבשטחים הכבושים יש דעה אחת: זהו שטח כבוש. מציעים הקמת מדינה פלשתינית בצד מדינת ישראל, דורשים שלום-צורק, אבל הממשלה מגיבה על זה ב"ים ואש". כמו ההמון של כבוד ישראל. חזרת הכנסת התחילו להחמיר את אמצעי הדיכוי; סגרו בית-ספר חינוך, צעירים בני 16 עומדים למשפט על שלא הוציאו מייד תעודות זהות ישראליות, והתעללויות מסמרות שיער מתרחשות מדי יום ביומו.

אני רוצה לציין לחיוב גם את המרצים והסטודנטים באוניברסיטה העברית בירושלים, שהביעו מחאה וסולידריות. אני רוצה לציין, שאלה מצילים את כבוד ישראל. חזרת הכנסת שולמית אלונה, נכון מה שאמרת, שרוצים להרביק תוויות על מי שמוזעזע מהפרת זכויות האדם, אבל אם מדברים על עורכת-הדין-פליצה לנגר, או על רק"ח, כל הכבוד לה.

שולמית אלונה (המעורר):

אני מעריכה אותה על כך.

מאיר וילנר (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כל הכבוד לה, וכל הכבוד למי שעושה משהו. כי השתיקה הזאת והצחקוק הזה והציניות הזאת הם מזעזעים. אתם לא תהרסו את העם הפלשתינאי, הוא ישיג את המדינה שלו. אתם משחיתים את העם כאן, אתם הורסים את ישראל, את העם בישראל, משחיתים את נפש הנוער, אתם תקימו גולום כזה, שאחר כך לא תוכלו להשתלט עליו.

אבל לא כולם כאלה. אני רוצה להגיד, שאנשים שאינם מנהיגים, רובם שוחקים והפכו גם כן להיות ציניים יחד עם הליכוד. אבל יש קולות. אני קראת מאמר ב"דבר": "אש"ף דומיננטי בשטחים מפני שאנחנו שולטים שם על עם זר, והעם הזה רוצה להתפטר מאתנו. לא יעזרו שום טריקים, מהשיטות שלנו נודף ריח קולוניאלי מיושן, את הפתרון יש לחפש לא בהצעות נוסח מילסון כיצד לשלוט בערבים אלא בהצעות כיצד לא לשלוט בהם".

ולסיים דברי אני רוצה להגיד, שקראתי בעיתון "מעריב"

3. גל אלימות ביהודה ובשומרון

שראש הממשלה ישיב על הצעה. אומנם אני יודע שקולות טמרים נשמעים כאחיו, אבל אני לא חושב שכרובים או שרפים הביאו לו את הדבר שעליו הוא צריך להשיב. הייתי מאוד מבקש ממך, עם כל הכבוד הראוי, לבקש מראש הממשלה להיות כאן באולם שעה שאני פונה אליו, מפני שהוא צריך להשיב על דברי.

הי"ר מ' סבדור:

אנחנו עוברים להצעה הבאה בסדרהיום — גל אלימות ביהודה ובשומרון, של חבר הכנסת מיכאל כרזהר.

מיכאל כרזהר (המעורר):

אדוני היזשבראש, אני מבין ששר-הביטחון שלנו מסייר בגולה אפריקה או אסיה או באיזה מקום אחר, ונאמר לי

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית שלום ולשורון):
שר הכלכלה ישנו.

היו"ר מ' סבידור:
אני מציע לאפשר לחבר הכנסת בריזהר להשמיע את דבריו. אני אאפשר לו, בהסכמתו, להשיב על שאלה או שתיים מטעם הפורום הנכבד.

מיכאל בריזהר (המערך):
שבירת הטרור היתה שיקול יחיד של ממשלת ישראל אז. היא לא התכוונה לכתן אוטונומיה ולא לספח את השטחים ולא להפוך את תושביהם לאזרחי ישראל. היא התכוונה רק להכריע את הטרור. היא לא התיימרה להעניק "הקלות מפליגות ומפחיתות". ואף-על-פי-כן היא לא פוצצה בתים כגלל מעשהו של נער שמשפחתו לא ידעה על מעשיו ולא כלום. היה זה מצב שונה לחלוטין. הנסיבות היו אחרות, המטרות היו אחרות, המצב בשטחים היה אחר, הזמנים היו אחרים.

שר התחבורה ח' קורפו:
— — —

היו"ר מ' סבידור:
קבעתי את העיקרון. אני מבקש שלא, להפריע לחבר הכנסת בריזהר.

מיכאל בריזהר (המערך):
אולי תקשיב לדברי חוכמה?

כלומר, כפי שאמר קהלת: "לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים". ואתה, מר בנין, ראש הממשלה, מכנה את ביקורתנו היום על דברים שונים לחלוטין צביעות? אני רוצה להזכיר למר בנין, שהוא היה חבר באותה ממשלה שעליה הוא כל כך שופך וקורץ היום, ממשלת הליכוד הלאומי בראשות המערך, שפעלה נגד הטרור ונגד הטרור בלבד.

כד בכד עם הנחתת אגרוף פלדה על תושבי השטחים, מודיע לנו הרביתחון על ליברליזציה ועל גישה מתונה ודומיננטית מכבדו לאוטונומיה. ואותה אוטונומיה אמורה להלך — עלי-פי עמדתה המוצהרת של הממשלה — לסיפוח יהודה ושומרון למדינת ישראל.

ב"מעריב" מיום שישי האחרון, ה-19 בנובמבר 1981, התפרסם ראיון עם סמל שני במשטרת ישראל, מוחמד הווארי, מספר אישי 35132. מוחמד הווארי הוא ערבי תושב שכס. הוא נשאל מה יקרה לו אם תהיה אוטונומיה. תשובתו היתה כדלקמן: "אם תהיה אוטונומיה, כל מי ששירת את מדינת היהודים יחוסל. ואני מדבר על אלפי שוטרים, פקידים, דופאים מחוזים. מחוז קמפ-דייוויד יישאר נייר לבן, אם תהיה אוטונומיה". הוא אומר לעיתונאי: "אתה לא תיכנס לכאן. תקבל מידי כדור בראש. יהיה לי יעו ליכנס לכאן".

אכן, מה תעשו כשתקום האוטונומיה, אדוני ראש הממשלה, ומישהו יירה ביהודי על אחד הכבישים או נער חרוק אכן? שוב תפוצצו בתים ושוב תבטיחו "הקלות מפליגות ומפחיתות"? ואחר כך תספחו את התושבים ותיתנו להם תעודות זהות ישראליות?

ואין הוכחה ברורה יותר מאירועי השבועות האחרונים, שכל תוכנית האוטונומיה, והסיפוח כעקבותיה, היא מקסם שווא. חלום באסמפיה ומקורו של סכנה נוראה לישראל. הסממאות של מתנות נופלות על אוזניים ערלות. השנאה יוקדת ומפענעת ביהודה ושומרון, ואתם מדברים על סיפוח? על הפיכת מיליון תושבי יהודה ושומרון ועזה לאזרחי ישראל שיציבנו לכנסת?

אמר לי פעם מנהיג חכם, שאינו עוד עמנו: אם יש את הנפש לדעת את רחבת הים, את רגשותיו האמיתיים, את רחפיו העמוקים — לך אל המשורר. אכן, מי שירצה להבין את נפשו

יש שני דברים. ראשית, על-פי התקנון, אין תוכה של נוכחות המשיב כמקום. שנית, אני מניח שראש הממשלה מאזין גם לדברך כי שביבה החשובה שהוא משתתף בה, ואני מקווה שבמרוצת הדיון הוא יצטרף אלינו.

מיכאל בריזהר (המערך):
אני מצטרף לתקוותך.

אדוני הישעבר-ראש, חבר הכנסת, בבית-סחור מופצצים בתים על תכולתם. הגנות קורסים על רוויסים, בגדים וכלי בית. המשפחות מצטופות בחצר באוהלים שהוקמו בחופזה, האוכלוסיה נוהרת כדי להודות עם הפגעים ומשמיעה ססמאות לאומניות. בכירות ובדמשק אשף צוהל.

הפגנות ספונטניות מתארגנות בבית-לחם ובבית-סחור. אוכלוסיה שעד כה היתה שקטה או פסיבית, מתקוממת. משליכה אבנים ומבעירה צמיגים. הצבא מפור אותה באלות וברמוני גז. הצעירים צועקים "ברוח וכדם נגאל את פלשתיין". ראשי עיריות מתונים, אליאס פרג' מבית-לחם, חנא אל-אטארש מבית-סחור, צועדים בראשתם בשורות המפגינים. ואשף צוהל. זה שנים שלא זכה לעידוד כזה מממשלת ישראל; זה שנים שלא הטילה צעירים ערכים כה רבים לתוך זרועותיו הפתוחות של ארגון אל-פחה.

על כל פנסינור קשיש ששר הביטחון שולף מבית-אבות ברכת-עמון ובכיואו אלינו, להכתירו כמנהיג פלשתינאי מתון — על כל גמלאי שכזה גולשים מאות צעירים ונער אל קיצוניות מטורפת. חסרת פשרות. הנערים בני ה-10, בני ה-15, מתכתנים בביתם המפוצץ. הם יהיו שונאינו לנצח. ואילו אנו, מה אנו אומרים?

כותרת בעיתון: "פוצצו חמישה בתים". ובהמשכה: "מקור בכיר במשרד הביטחון אומר: 'צפויות הקלות מפליגות ומפחיתות'". אתה קורא ואינך מאמין למראה עיניך. מה תושבים ערביי יהודה ושומרון המחקהלים ליד הבתים המפוצצים למשמע הכרזה שכזאת? האם הם מייד שועטים אל בניין הממשל הצבאי כדי להביע את תודתם על "הקלות המפליגות והמפחיתות"? או שמא הם רק מתחזקים בשנאתם כלפינו? שמא "הקלות מפליגות ומפחיתות" משמעותן כלשון סגי נהור עוד פיצוצים ומהומות ועוצר?

נכון, גם בימים שפגעתי היתה בשלטון פוצצו בתים, הוגנו מנהיגים קיצוניים. ננקטה מדיניות של יד חזקה, ואני מודה: אינני פוסל חדר-משמעת פיצוץ בתים כאמצעי ענישה במקרים חמורים במיוחד. אינני שולל אמצעים תקיפים כשקרקע כוערת וכשהשיקול האחד והיחיד הוא שמירת ביטחון ישראל ושכיות הטרור.

שר התחבורה ח' קורפו:
מי הוא המוסמן להחליט?

מיכאל בריזהר (המערך):
זה היה שיקולה היחיד של ממשלת ישראל אז.

חיים דרוקמן (חדית תחית לאומית):
מה היה השיקול של ממשלת ישראל היום?

מיכאל בריזהר (המערך):
זה היה שיקולה היחיד של ממשלת ישראל אז. אם תקשיב, תקבל תשובה על דברך.

שר התחבורה ח' קורפו:
מי מוסמן להחליט אם זה מקרה קיצוני או לא?

מיכאל בריזהר (המערך):

הם רוצים את חירותם, הם רוצים חזרה את מולדתם, ומבחינתם הם צודקים. מבחינתנו הם אויב מזערי. ואתם רוצים לתת להם אוטונומיה, לספק אותם ולהפוך אותם לאזרחי מדינת ישראל, או שמא אותה אוטונומיה — — —

גאולה כהן (התחיה):
למה הם צודקים?

היור"ר מ' סבידור:
אני לא מבין, אני ביקשתי שלא יפריעו.

גאולה כהן (התחיה):
מה יש?

היור"ר מ' סבידור:
ככה זה.

מיכאל בריזהר (המערך):

אני אתן לך חשבוה. אמרתי, מבחינתם, לא מבחינתי.

ואתם רוצים לספקם למדינת ישראל? או שמא אותה אוטונומיה — ויהיו ראשיה המתונים שכמתונים — תתגלגל ותהפוך למדינה פלשתינאית? ושמא אותה מדינה פלשתינאית — ויהיו מייסדיה המתונים שכמתונים — תתגלגל ותהפוך למדינה אש"פית קיצונית וצמאת דם, מדינה שתחרוזת על דגלה את השמדת ישראל?

כמו ידעם אתם מתקנים לנו פצצת זמן. אדוני ראש הממשלה, אתם מעמידים בסכנה את קיומנו. האם טהו עיניכם מלראות לאן אתם מובילים אותנו?

ב-1948 קמה מדינת ישראל ובשטחה 650,000 יהודים. בגבולות החלוקה ובשטחים ששחררו היו 840,000 ערבים. במהלך מלחמת השחרור ובשנים שלאחריה התחוללו שני תהליכים הפוכים. 700,000 ערבים נטשו את השטח שנוחר בידי ישראל. רק 140,000 ערבים נותרו בתוכנו. לאמור, קיבלנו ארץ כמעט ריקה מערבים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה היסטוריון? גורשו משם.

מיכאל בריזהר (המערך):

בד בבד עם הברחה ההמונית של הערבים, זרם לארץ גל אדיר של עולים מכל קצווי תבל, ואוכלוסייתנו היהודית הוכפלה בתוך ארבע שנים. כך היינו לרוב גדול ויציב.

היום אתם מדברים על סיפוח השטחים בתום חמש שנות האוטונומיה. כיהודה ובשומרון שוכנים 21,000 יהודים, ובתוך חמש שנים בתוכניתכם להגיע ל-100,000. אך מספר זה בקושי ידביק את הרביי הטבעי של הערבים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

דוד שיפמן (הליכוד):

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה אומר שחבל שלא גירשו את תושבי נצרת. בושה וחרפה. זה מה שקרה באמת. אתה מגלה מה שקרה באמת.

היור"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת טובי, חבר הכנסת וילנר. קודם כול לגבי חבר הכנסת וילנר — אני נהגתי כלפיך לפני משורת הדין. נתתי לך

של עמנו כמאה הזאת — יקרא את חרזי ביאליק, את "חיבות הנחושת" של אלתרמן, את קריאותיו הקיצוניות אך הכנות של אורי צבי גרינברג, את שיריו הנסערים של חיים גורי.

ומי שירצה להכיר את הפלשתינאים, יקרא את פדואה טוקאן, אותה משוררת לאומנית בת שכם. אני קורא את שיריה בנשיכת שפתיים, בועם עצור ובהתמרדות, אך אני קורא בה.

בשירה "העיר העצובה", על אודות כיבוש שכם ביד צה"ל, שוטחת פדואה טוקאן את שנאתה אלינו. והיא כותבת:

אותו יום, עת מוות ובגידה דאינו

עצרה העיר נשימתה.

היתה לאפר התקווה

ושנק האסון

חנק את קרית העצובה

...העולם — לבו נעול בפני האסון

הרגו כדומים את הירש, אדוני!

וגזלו את הכרם.

הלך אחריהם העולם, העטה נוצות על עוף החטא

(עוף החטא הוא אנחנו)

ותעופף ויטנף את ירושלים.

אדוני! 'גבעות ירושלים

מבאר היגונו, מעמק הליל

מלב הקינה

עולה אליך שוועת ירושלים.

פדואה טוקאן מגיעה לשיא השנאה באומרה:

רעבון שנאתי פוער פיר.

דבר מלבד כבדיהם

לא ישיב את הרעב השוכן בבשרי.

הוי זעמי המטורף, המסוער.

רצחו את האהבה בתוכי,

הפכו את הדם שבעורקי ללענה וזפת מותך.

זהו קולם האמיתי של הפלשתינאים. אדוני ראש הממשלה, אני מאמין לדברים אלה. אני מאמין לסממאות: "נגאל את באר-שבע לפני עזה ואת עכו לפני שכם".

גאולה כהן (התחיה):

היור"ר מ' סבידור:
חברת הכנסת גאולה כהן, קבעתי עיקרון. אני מבקש שלא להפריע.

מיכאל בריזהר (המערך):

אני מסכים לדברי חברת הכנסת גאולה כהן, אני מוכן לצרף לשיר פדואה טוקאן שקראתי גם את סעיפי האמנה הפלשתינאית.

גאולה כהן (התחיה):

זה לא מה שאמרתי.

מיכאל בריזהר (המערך):

זה מה שאני אמרתי. זהו בכל אופן קולם האמיתי של הפלשתינאים. אני מאמין לדברים אלה. אני מאמין לסממאות "נגאל את באר-שבע לפני עזה ואת עכו לפני שכם". אני מאמין לדברים אלה יותר מאשר לשתיקותיו של אנטון עטאללה או לגמגמוי של נדים וזר.

גאולה כהן (התחיה):

היור"ר מ' סבידור:
חברת הכנסת גאולה כהן, אני מבקש שלא להפריע.

גאולה כהן (התחיה):
אפשר לשאול שאלה?

היור"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת, הרי לא שומעים. מה הולך פה? הרי אמרתי בהתחלה שיהיה שקט, תנו לו לסיים ואני אחזק אקסטרה שתי דקות לשאלות. אני כבר קבעתי מי ישאל, אבל אני אבקש שקט.

מיכאל בריזהר (המערך):

כפי שאמרתי, הייתי תובע סיפוח מידי של כל השטחים עד הירדן למדינת ישראל, והייתי אומר "כולה שלנו", גם אם היה העולם מתקומם ומגנה אותנו, גם אם האו"ם היה עורך לנו משפט ראווה. והייתי חוזר על דבריו של אותו ענק יהודי שפסק, כי לא מה שיאמרו הגויים יקבע גורלנו, כי אם מה שיעשו היהודים. והיינו משחמשים בקרקע, בכל שעל אדמה בארץ ישראל, ונשענים על רוב מצוק לאורך ימים. אולם במצבנו כיום אין זה אלא חלום. מיליוני העולים אינם באים, ואסור שנטבע בתוך ים ערבי ערין.

יגאל כהן (הליכוד):

אל תשנה בחלומות.

היור"ר מ' סבידור:

בכלל ההפרעות לא אתן רשות הדיבור לאף אחד. אני מבקש שקט ולתת לנואם להשלים את הצעתו. אני מצטער מאוד.

מיכאל בריזהר (המערך):

במציאות העכשווית ובעתיד הנראה לעין — האוטונומיה לפי גרסתכם ותוכניות הסיפוח הן-הסכנה הגדולה לישראל היהודית.

על כן קמה התנועה הגדולה הזאת, תנועתם של דוד בן-גוריון וברל כצנלסון, טבנקין וגולדה מאיר ויגאל אלון, ואמרה — פשרה טריטוריאלית. עד כמה לעגתם לנו. עד כמה עשיתם לצחוק את "האופציה הירדנית של המערך". בכיכרות השוק ועל בימות הבחירות לעג ראש הממשלה לחפיסתנו, והוכיח באומות ובמפותחים שירדן לא רוצה אף לשמוע על תוכניתנו. האם היא רוצה לשמוע על תוכניתכם? האם משהו בעולם כולו רוצה לשמוע על תוכניתכם ולהסכים לסיפוח יהודה ושומרון?

מן הרץ שחששו חשבון נפש. אם נקבע בהסכמי קמפ-דייוויד, שיש להנהיג אוטונומיה — תונהג אוטונומיה, אך לא הכהנה לסיפוח אלא כמבוא לפשרה טריטוריאלית. פשרה המבוססת על שורת עקרונות שהם תנאי כל יעבור כתוכנית השלום של תנועת העבודה: מירושלים ובנויה לא נישנו: מהגולן — לא נרד; חופו של ים-המלח ובקעת-הירדן יישארו בידינו כנבול ביטחון של ישראל; צבא זר לא יחצה את נהר הירדן. ואילו אותם חלקי יהודה ושומרון המאוכלסים בצפיפות בערבים, אותם ריכוזים שהם כקן צרעות לגבינו — נהיה נכונים להחזירם למלך חוסיין.

לסיים דברי אומר לראש הממשלה: גם שר הביטחון וגם אנוכי צמחנו אצל דוד בן-גוריון. אני בנתי לאורו ובמחיצתו, ואת אריק שרון הוא טיפח והוקיר כאחד הלוחמים המהוללים שקמו לעמנו. אל נשכח את צוואתו לכולנו: "קיומה של ישראל" — כך אמר — "תלוי בשניים: בכוחה ובצדקתה". "צדקתה" — כלפי חוץ, שבה נוכל לשכנע את העולם שיעניק לנו את תמיכתו המוסרית.

יאיר צבן (המערך):

אבל בן-גוריון הסכים, בסופו של דבר, להחזרת השטחים.

היור"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת, באיזה פרלמנט מפריעים לנואם כזמן

לחרוג שש דקות. מה אתה עכשיו מוסיף וברדאלוג עם משהו שאינו הנואם? לאן אנחנו נגיע?

חבר הכנסת טובי, אתה מרבה בשאילתות או בקריאות כתיים, ואני לא מפרע לך כשאתה נואם. אתה לא יכול לקיים דיאלוגים מעבר לספסלים. תנו לנהל את הישיבה.

תופיק טובי (החידה הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני אפשר לעבור על קראת ביניים כזו, שחבל שלא גורשו תושבי נצרת.

היור"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת תופיק טובי, גמרנו.

דוד שיפמן (הליכוד):

לא שמעת טוב.

היור"ר מ' סבידור:

אני לא שמעתי דבר שחייב את יושב-ראש הכנסת לתבוע ממישהו שייקח את זה בחזרה. אני מבקש לעבור על זה לסדר-היום. מדבר חבר הכנסת מיכאל בריזהר.

מיכאל בריזהר (המערך):

כפי שאמרתי, ביהודה ובשומרון שוכנים 21,000 יהודים, ובתוך חמש שנות האוטונומיה נמצא את עצמנו בארץ-ישראל המערבית עם 4 מיליוני יהודים ויותר מ-2 מיליוני ערבים. לפי תפיסתכם — נעניק לערביי יהודה ושומרון אוזרות ישראלית. ואם ערביי-ארץ-ישראל יתארגנו וירצו בכך, הם יוכלו למלא שליש ממושבי הכנסת הזאת כחברים ערבים, שרובם הגדול, לא כולם, אך רובם הגדול יהיו לנו שונא ואויב מר. תוך זמן קצר נהיה מדינה דו-לאומית, ובנינו ימצאו את עצמם כמדינה בעלת רוב ערבי.

האם זהו היעד, אדוני ראש הממשלה? לשם כך חוללו אבות הציונות את שיבת ציון? לשם כך הוקמה מדינת ישראל? אודה ולא אבוש, אני חש — — —

דוד שיפמן (הליכוד):

מה זה שייך?

היור"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת דוד שיפמן, תן לי לנהל את הישיבה.

יגאל כהן (הליכוד):

הוא הוכיח שכך התחילה הציונות בארץ-ישראל.

דב בן-מאיר (המערך):

אתה מסכים אתו במאה אחוז, למה אתה מפרע?

היור"ר מ' סבידור:

אתה צריך לסיים.

מיכאל בריזהר (המערך):

יש לי קצת ברוטו בזמן. אני חושב. אני חש קשר נפשי עמוק לכל חלקי ארץ-ישראל. מקומות כענות ושילה. יריחו ואדום העיר, בית-אל והר גרזים מעבירים בי רטט. אינני מתבייש לומר שאני רואה בהם ארץ מכורה ונחלת אבות, לא פחות מתל-אביב, מחיפה ומבאר-שבע. רבים מחבר תנועת שותפים לתפיסה הזאת.

ואומר כלי כחל ושרק: אילו היו בארץ עוד מיליון או שני מיליוני יהודים, הייתי הולך בדרך אחרת. הייתי תובע סיפוח מידי של כל השטחים עד הירדן למדינת ישראל. ואומר לך ואומר לחבר הכנסת פורת, כן, זה מה שאומר לך. זו היתה הציונות שלנו.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אתה מתרגש מזה שאין עוד מיליון יהודים, תשאף שיהיו עוד מיליון יהודים.

שמעתי את ההספד שנשאו ערכי לפני שהביאו למנוחת עולמים את אליהו הנביא הנרצח. הוא דיבר בגאווה ובאומץ לב, קרא למרצחים בשם, אמר: פושעים, אנחנו רוצים לחיות יחד, ערכים ויהודים. אנחנו נגן על האיש הזה. לא ניתן למרצחים להרים עליו יד. אתם תבואו בטענות?

אתם מדברים על אוניברסיטת בירזית. אני רוצה לשאול: איך לומדים סטודנטים העוסקים בהטלת אבנים על רכב של הצבא או בהטלת בקבוקי תבערה? האם זה נקרא "לימוד"?

שולמית אלוני (המעריך):

כולם? מענישים את כולם.

ראש הממשלה מ' בגין:

לא אמרתי "הסטודנטים". את יודעת את ההבדל בין סטודנטים עם הא הידיעה לבין סטודנטים בלי הא הידיעה. סגרנו את האוניברסיטה לאחר שהנשיא שלה הוזרז שלוש פעמים, שאם יישנו המקרים של חטיפת חיילינו והחיים של חיילינו יעמדו בסכנה — נסגור את האוניברסיטה. כמה אוניברסיטות נסגרו במדינות ערב? האם סגרנו את אוניברסיטת בירזית משום שאין לומדים שם, או משום שהם מנסים להרוג אורח וחיל בכל דרך העומדת לרשותם?

אני רוצה להודיע פה, שאם נשיא אוניברסיטת בירזית יתחייב בפני המוסדות הממלכתיים שיקפיד על כך שלא תוטל אבן, שלא ייורק רימון יד ושלל תוטל פצצת תבערה — לא על אורח, לא על חייל, לא על יהודי, לא על ערבי — נפתח את האוניברסיטה והיא תחדש את הלימודים, ואנחנו נתבונן האם ההכשחה הזאת מתקיימת. אם לא תקים — נשכו ונסגור את האוניברסיטה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה רוצה שהוא יהיה שוטף על הסטודנטים לטובת הכיבוש?

ראש הממשלה מ' בגין:

חבר הכנסת תופיק טובי והחברים המוחים בקול רם, עליכם, לרשום לפניכם, שלא נתרשם מצעקותיכם. סטודנטים נועדו ללמוד, לא לרצוח. אם האוניברסיטה תקיים לימודים — היא תהיה פתוחה. אם סטודנטים באוניברסיטה יעסקו במה שציניתי — בפשעים — נסגור את האוניברסיטה. לא תהיה הפקרות בארץ ישראל.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היור' מ' סבידור:

חבר הכנסת תופיק טובי, אני קורא אותך לסדר.

ראש הממשלה מ' בגין:

זו העמדה שלנו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היור' מ' סבידור:

חבר הכנסת תופיק טובי, את העמדה שלך הביא חבר הכנסת מאיר ילנר. אל תפרע לראש הממשלה. אני קורא אותך לסדר.

יוסי שריד (המעריך):

אתה מכיר אוניברסיטה אחת בעולם שאין בה פעילות פוליטית?

ראש הממשלה מ' בגין:

כתבת לי מכתב, אבל לא אשיב על דברך. מפני שמסרת אותם קודם לכלי התקשורת.

שהוקצב לו, בצמצום, אחרי כל כך הרבה צעקות וקריאות ביניים? אחם מנחקים את חוט המחשבה של הנואם, אתם מפרעים לו. הוא לא קיבל זמן בלתי מוגבל.

מיכאל ברזיהר (המעריך):

אמרתי: צדקתה — כלפי חרץ, אך גם צדקתה כלפי פנים, כלפי הנער הצומח בארץ הזאת, מכל זרם ומכל תנועה שהיא. עם ישראל חייב להיות בטוח ומשוכנע שאנו נלחמים מלחמה צודקת, ושהמושג "טוהר הנשק" אינו מליצה שדופה. אני חושש עד מאוד לתחושת הצדק של חיילים בני 18 הנאלצים להסתער באלות על נערות בית-ספר הקדאות ססמאות. אני חושש מאוד לאמונתם הציונית של בחורים צעירים, המניחים מטעני דינמית בחוף בתי מגורים. יותר משאני דואג לאלה שבתיכם פוצצו, עולה בי הדאגה לאלה אשר פוצצו את הבתים. יתרוננו המוסרי והאנושי הוא סוד כוחנו. רק אם נשמר עליו ונטפח אותו — נוכל לעמוד לאורך ימים ולהשתרש באדמת ארץ ישראל.

היור' מ' סבידור:

אני מזמין את כבוד ראש הממשלה להשיב על שלוש ההצעות.

ראש הממשלה מ' בגין:

אדוני היושב ראש, מור ורבותי חברי הכנסת, שני כללים הונחו ביסודה של מדיניות הממשלה ביהודה, בשומרון, בעזה ובמחל' הגולן: ניתן הקלות מרבית לאוכלוסייה השלווה שאינה פוגעת באיש ואיש לא יפגע בה, אך אנחנו לא נחיר, בשום פנים ובשום תנאי, פגיעה באזרחים, יהודים כערכים, ובחיילי ישראל. והרני להודיע, שהטלת אבנים, בקבוקי תבערה, ארמוני יד, בעינינו, זה סיכון החיים של אורח או חייל כאותה מידה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אבל, למה — — —

ראש הממשלה מ' בגין:

אתה יכול לחשוב אחרת, אבל אסור לך להפרע לי. רק עכשיו התחלתי. חברי הכנסת צירלי ביטון, זה לא ייתכן. רק עכשיו התחלתי לדבר, ואתה כבר קופץ.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני שואל שאלה.

ראש הממשלה מ' בגין:

אני רוצה להשיב לך. אני משיב לטוענים, לא לך. אתה לא הגשת הצעה לסדר-היום. אני משיב לאלה שבאו בטענות בדבריהם. אשיב על שאלתך בהזדמנות אחרת, אולי בשיחה פרטית. תמיד אשמח לשוחח אתך.

אלה הכללים ולפיהם נוסף לנוהג.

ארגון המרצחים טוען שהוא מייצג את כל האוכלוסייה הערבית ביהודה, בשומרון ובעזה. אין שחר לטענה זו. לפני ימים מספר נשלחו מרצחים כדי להרוג ערכים, אב ובנו. הבן נהרג במקום, האב מת מפצעיו. מדוע רצחו אותם? האם רק משום שהאיש לא נמנה עם הארגון הזה ורצה לחיות בשלום עם היהודים, וכך אמר, מגיעים לו כדורים? אנחנו נמצא את המרצחים ונביא אותם לדין. כך אנחנו נגן על ערכים שלווים, ונוסיף להגן עליהם גם בעתיד. וכאשר אותו ארגון מחבלים קרא לאוכלוסייה הערבית, לפני שבוע, להשבית את כל התנויות ואת כל החיים ביהודה ובשומרון, איש לא שמע בקולו. כך נמצאה ההוכחה להיות האגדה, כאילו אותו ארגון מחבלים הוא הנציג, ואפילו הנציג היחיד, של האוכלוסייה הערבית, אגדת כזב.

דסי שרד (המערך):

האם רק לומדים באוניברסיטה?

שולמית אלתי (המערך):

זה נושא — — —

ראש הממשלה מ' בגין:

זו הסלקציה. ואז הוא היה שר ביטחון, פירוש הדבר — או שהוא הורה לפוצץ בתים, או שהוא הסכים לפיצוץ בתים, או שהוא החליט על פיצוץ בתים.

שמעון פרס (המערך):

אני מטיל ספק במספרים אלה.

ראש הממשלה מ' בגין:

בשלוש שנים 162 בתים פוצצו. כאשר תחת ממשלות הליכוד, השתיים, לרבות המאורעות האחרונים — 41 בתים. ב-1977, ואז הרכבו ממשלה, פוצץ בית אחד, ב-1978 — 2 בתים, ב-1979 6 בתים. אדרבא, תשובה שלוש שנים אלו —

שמעון פרס (המערך):

אני מטיל ספק במספרים אלה.

רפאל סויסה (המערך):

ראש הממשלה מ' בגין:

אדוני היושב ראש, גם ראש הממשלה הוא חבר הכנסת.

היו"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, אני מבקש שלא להפריע לראש הממשלה. אין זה נהוג בשום מקום בעולם שמפריעים לראש הממשלה.

אהרן הראל (המערך):

אם הוא מדבר בסגנון כזה — — —

רוני מילוא (הליכוד):

אהוד אולמרט (הליכוד):

מה אתה צועק?

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת אולמרט, בקושי יש לי שני סגנים. אתה רוצה להיות עוזר? תן לי לנהל את הישיבה. אני אבקש מחברי הכנסת שקט. מדבר ראש הממשלה.

ראש הממשלה מ' בגין:

לפי שעה יש לי רשות הדיבור רק דהיורה. אני מבקש מהיושב ראש שיתן לי רשות הדיבור דהיפקטו.

יעקב גיל (המערך):

כאשר אתה היית באופוזיציה הפרעת יפה מאוד.

ראש הממשלה מ' בגין:

חבר הכנסת פרס אמר, שהוא מפקפק במספרים, ואני השיבות לו: לך למשרד הביטחון ובקש אותם. עצה ידידותית.

הנה כי כן, אלה העובדות והמספרים. ואתם באים בכל הטענות שבאתם. ואני קראתי עליהן ב"לונדון טיימס" בכותרת: "ישראלי מגנה את הברוטליות הישראליות". אתם מנסים להפוך את מדינת ישראל לברברית ברחבי תבל, לאחר המספרים האלה והסלקציה הזאת.

יעקב זאק אמיר (המערך):

עכשיו אתה יהופך אותה לברברית.

ראש הממשלה מ' בגין:

ואתם שבתם שנשחק? כאשר על נושא זה דיבר חבר הכנסת פרס בסיעת המערך, או בלשכה, קרא לו קראת ביניים חבר הכנסת נחמקין ושאל: האם אנו יכולים להיות בטוחים כי

ראש הממשלה מ' בגין:

בלאו הכי לא תצליח להפריע לי. אני אכלה את דברי. יש גבול. לי יש רשות הדיבור. מה זה, הפרעה מתמדת?

חובה עלי להשיב לטוענים, בעיקר מטעם המערך, אם בכנסת ואם מחוצה לה. שמעתי נאום נלהב של חבר הכנסת ברזוהר, סופר בישראל, הוא תיאר לפנינו את הטרגרדיה שתהיה מנת חלקנו אם תוגשם האוטונומיה כיהודה ובשומרון, כפי שהתדיינו בהסכמי קמפ דייוויד. אינני יודע מה קורה אצלכם, רבותי. אני קראתי מאמר של אחד ממנהיגים, ראש ממשלה לשעבר, שבו כתב שהסכמי קמפ דייוויד יחזוה השלום הם היסודות היחידים של מדיניות — — —

מיכאל ברזוהר (המערך):

ראש הממשלה מ' בגין:

אני מבין שיש מפלגה חופשית, וכל אחד יכול להביע את דעתו. אבל עד כדי כך? ראש ממשלה לשעבר אומר לי, כי תנאי להקמת ממשלה ליכוד לאומי, סליחה, אחדות לאומית — המלה ליכוד הם מלהזכיר — הוא, שכולנו נכיר, כי הסכמי קמפ דייוויד הם היסוד היחיד למדיניות השלום של ישראל. בא חברו, מעל במת הכנסת, ומתאר את הגייתו שיהיה אם הרעיון של חבר הכנסת רבין יבוא להגשמה. אתם צריכים לכוד מה אתם רוצים, אם אתם רוצים בהסכמי קמפ דייוויד, אין היגיון בריכוז כזה. אם אינכם רוצים בהסכמי קמפ דייוויד — תאמרו זאת. תציעו אלטרנטיבה. אתם הצבעתם בעד הסכמי קמפ דייוויד. זה מטיל אחריות מסוימת. איזה מין היגיון יש בדבר כזה?

ועתה אני רוצה להשיב על הטענות אתה לאתה. אומר חבר הכנסת פרס — ואני מצטער על שהוא איננו באולם — שבימי ממשלות המערך פיצוץ בתים נעשה באופן סלקטיבי. סלקציה שכזו. הוא אמר: המספרים אינם חשובים. איך הוא יודע זאת? אני שאל קודם כל את השאלות האלה: חבר הכנסת פרס לא היה שנתיים וחצי בממשלת הליכוד האומי לאחר הקמתה ב-1967. הוא לא ידע דבר. אתני חושב שמישהו הכניס אותו בסוד החלטותיה של הממשלה. איזו סלקציה? מה הוא יודע? ב-21 בדצמבר 1969 הוא נתמנה שר לקליטת העלייה. ב-10 בספטמבר 1970 הוא נתמנה לשר התקשורת והדואר, והוא המציא את המלה "חקשורת" במקום "דואר". מלה יפה. ב-10 במרס 1974 הוא נתמנה שר ההסברה. אתם רואים, ידידי פרס מומחה להרכבה דברים. אין ספק בכך. ובכל משרד בוודאי הצטיין. אבל מה הוא ידע על העניינים האלה?

אני רוצה לנלות לכם, היום מותר — הממשלה לא היתה מחליטה על פיצוץ בתים. החליטו זאת לפעמים הוועדה לענייני ביטחון, ולפעמים מוסדות הביטחון לפי היתר שניתן להם מראש. אם פגעו ביהודים, נקטו גם אמצעי זה. שאני רוצה להודות שהוא חמור ורדיקלי, אבל, חבר הכנסת, כדי להגן על בני עמנו שדמם נשפך — יותר מיד דם יהודי נשפך — לעתים אין ברירה אלא לנקוט גם אמצעי זה. ולשום ממשלה לא היתה ברירה.

כתקופה שעליה דיברתי, מ-1967 עד 1976, חבר הכנסת פרס כלל לא ידע על עניינים אלה. הוא לא החליט, הוא לא שאל, הוא לא עשה סלקציה. אחר כך הוא נעשה שר הביטחון, ושירת בתפקיד זה מ-1974 עד 1977. מה קרה בשלוש השנים הללו בקשר עם פיצוץ בתים? קרה כך: ב-1974 פוצצו 61 בתים כיהודה, בשומרון ובחבל-עזה; ב-1975 פוצצו 77 בתים; ב-1976 פוצצו 24 בתים. יחד, בשלוש שנות כהונתו של ידידי רייבי חבר הכנסת פרס, פוצצו 162 בתים.

מוכרחים להודות שכיום שכל המערך בממשלה פוצצו בתים למאותיהם. אלה העובדות.

שמעון פרס (המערך):
לפי קריטריונים בוודים.

ראש הממשלה מ' בגין:
ואתה אומר: תמיד התנגדתי לפיצוץ בתים. את נפשי הצלתי. למה לא התפטר? אתה יודע את המושג של "אחריות קבינטית". שתמיד הייתי שומעו מפין. לא צריך להשתמש בשפת קמברידג' כדי לדעת מה זו אחריות משותפת של ממשלה. זה כתוב בחוק העברי. בחוק הישראלי, הממשלה אחראית אחריות משותפת.

דניאל רוזיליו (המערך):
איזו צורת דיבור זאת?

אבא אבן (המערך):

ראש הממשלה מ' בגין:
שב בבקשה. סליחה, אני לא מסכים שאתה תעמוד עכשיו. אני עומד עכשיו.

אבא אבן (המערך):
האם היה מקרה אחד דומה לבית-סחור?

ראש הממשלה מ' בגין:
תבדוק בצבא, כבר אמרתי לך.

שמעון פרס (המערך):
גם במספרים שהבאת, יש בתים שנחסמו ולא נהרסו. נתת מספרים לא נכונים.

ראש הממשלה מ' בגין:
גם נחסמו. גם תחת הממשלה שלנו נחסמו בתים. נכון. כוחות הביטחון גם תחת ממשלתנו עשו זאת. חידוש גדול. וגם פוצצו. נכון. וכבר אמרתי: אני רואה בזה אמצעי חריף מאוד. אבל לעיתים אין ברירה.

עכשיו מטילים על אדם שאיננו בחיים את כל האחריות, ולא אומרים: אנחנו כולנו אחראים? אני הייתי שלוש שנים כממשלת הליכוד הלאומי. אז נהרסו בתים. כן. נושא אני בכל האחריות על כל החלטות הממשלה, לרבות החלטות אלו, ולא אטיל את האחריות על אדם שאיננו אתנו עוד ולא אומר: הוא אשם, אני התנגדתי, אני את נפשי הצלתי. לא נאה כך, לא נאה. שום ממשלה אינה נהגת כך, אם היא אחראית, אם היא נאמנה לעצמה ולעמה.

ועוד כותב ה"טיימס" על מכתב ששלח חבר הכנסת שם-טוב, ובו הוא אומר לראש העיר בית-סחור: אני מתבייש באלה שעשו את המעשה הזה; אני מתבייש, כחבר כנסת, כשר לשעבר. חבר הכנסת שם-טוב שירת כשר הבריאות שנים רבות בממשלות שפוצצו בתים. — —

ויקטור שם-טוב (המערך):
לא כל כך רבות.

ראש הממשלה מ' בגין:
— — האם אז התביישת? כתבת מכתב לראשי הערים ש"אני מתבייש"?

ויקטור שם-טוב (המערך):
מקרה כזה עדיין לא היה. לא פוצצו בית בגלל זריקת אבן. אתה צריך להתבייש בזה. זה מעשה ברוטלי שעדיין לא היה כמותו. זו כושה וחרפה.

אין ולא היו פיצוצי בתים דומים בתקופת המערך? לא היתה חשוכה. וחבר הכנסת שרדי הוסיף ואמר: צריך להגיד ששיטות אלה היו תמיד פסולות.

יסי שרדי (המערך):
זה נכון.

ראש הממשלה מ' בגין:
זה נכון, אלא מה, אני אומר דבר לא נכון? אבל חבריך לא אמרו זאת. חבריך תקפו את הממשלה על הגנת מדינת ישראל ואזורי ישראל. אנו מעולם לא פתחנו — — —

יסי שרדי (המערך):
זה מעשה חמור — — —

ראש הממשלה מ' בגין:
אני מסכים אתך.

יסי שרדי (המערך):
זה מעשה מחפיר, והמערך ומעשיו בעבר לא יצדיקו אותו.

ראש הממשלה מ' בגין:
בסדר, אני מסכים אתך. מה אתה צועק? אסור לך לצעוק כשאני מדבר. קריאת כינים — כן. איזו חוצפה זאת.

יעקב גיל (המערך):
אנחנו זוכרים את מר בגין כשהיה באופוזיציה. למדנו ממר בגין את קריאות הכינים.

היו"ר מ' סבירור:
חבר הכנסת גיל, אתה לא היית אז בכנסת.

ראש הממשלה מ' בגין:
אני יודע שאחם תתרגו. לשם כך נבחרתם לחברי כנסת. נגזר עלינו מדי פעם בפעם להתרגו. תתרגו בשקט.

יעקב גיל (המערך):
אבל אתה לא יושבת בשקט. אני מעמיד את העובדות על דיוקן.

ראש הממשלה מ' בגין:
ישיבתי, ישיבתי.

עכשיו בא חבר הכנסת אבא אבן ובפיו סיפור משלו, מעניין מאוד. גם הוא איננו עכשיו? אולי משהו יקרא לו. לא נעים לי בהיעדרו לומר לו את כל הדברים שאני עומד לומר. אבל אם הוא איננו, זה לא מחייב אותי להשיב תשובה. מר אבן אומר כך: אני תמיד התנגדתי לפיצוץ בתים; העניין היה בידי רפי" וחברי הליכוד, בידי שר הביטחון — ואמר את שמו — אני תמיד התנגדתי.

קדם כול אני רוצה לשאול: האם זה נאה להטיל על אדם שאיננו עוד בחיים את האחריות כולה על דברים שהממשלה נושאת עליהם באחריות משותפת כחוק? מה זאת אומרת שחבר הכנסת אבא אבן התנגד?

שלומית אלתי (המערך):
אבל גם הוא חזר בו לאחרונה.

ראש הממשלה מ' בגין:
אבל האם הוא התפטר? האם חבר הכנסת אבא אבן התפטר מהממשלה בגלל פיצוץ בתים?

אבא אבן (המערך):
באותה ממשלה לא היה אף לא מקרה אחד דומה למקרה של בית-סחור, ואתה לא ציטטת — — —

ראש הממשלה מ' בגין:
זה לפי דעתך. אבל אני רוצה לומר, אתם כבר הייתם

בפעם השלישית. אדוני ראש הממשלה, האם תסכים להשיב על שתי שאלות של שני חברי כנסת? זו זכותך. אם כן, יציגו אותן.

ראש הממשלה מ' בגין:
לא, כבר השיבותי לכולם.

היו"ר מ' סבירור:
שני חברים רוצים להציג שאלה.

ראש הממשלה מ' בגין:
לא, בהודמנות אחרת אשיב.

יוסי שריד (המערך):
חבל שאינך רוצה להשיב, אדוני. אמרת שאין אפשרות אחרת, וזאת אומרת שאתה מקבל על עצמך שאין אפשרות אחרת אלא לפגוע בחפים מפשע. זו המדיניות שמנחה אתכם. מה השבת? שגם המערך עשה את זה? האם זו התשובה?

היו"ר מ' סבירור:
חבר הכנסת יוסי שריד, אני קורא אותך לסדר.

יוסי שריד (המערך):
מה התשובה? שהמערך עשה את זה?

יגאל כהן (הליכוד):
מוכיח בשער.

היו"ר מ' סבירור:
חבר הכנסת, יש הצעה להסיר את שלוש ההצעות מסדר־היום. חברת הכנסת גאולה כהן — — —

גאולה כהן (התחיה):
קדם כול אנחנו מבקשים להפריד בהצבעה בין ההצעות השונות.

היו"ר מ' סבירור:
בסדר. אבל לגבי ההצעה הראשונה את רוצה להציע משהו.

גאולה כהן (התחיה):
חבר הכנסת חנן פורת יציע.

היו"ר מ' סבירור:
בבקשה, חבר הכנסת חנן פורת.

חנן פורת (התחיה):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, דבר כולם מופנים אל כבוד ראש הממשלה. אין לי ויכוח לא עם אנשי רק"ח, גם לא עם דברים שנאמרו כאן מספולי המערך בהקשר זה. אני רוצה לעמוד על שתי נקודות שכשלהן אני סבור שהנושא צריך לעבור לוועדה. האחת נוגעת לביצוע, השנייה — למדיניות הכוללת. כבוד ראש הממשלה, אנחנו בוודאי — — —

ראש הממשלה מ' בגין:
אתה חבר כנסת צעיר, בכנסת פונים תמיד אל היושב־ראש.

היו"ר מ' שחל:
אדוני, חבר הכנסת חנן פורת אהב, כנראה, לפנות אליך. איני נעלב.

ראש הממשלה מ' בגין:
הוא לא יודע את הנוהג, מוכרחים להסביר לו.

חנן פורת (התחיה):
ברשות היושב־ראש, אני פונה כדרכי אליך.

שולמית אלתי (המערך):
לא צריך לבלבל חבר כנסת צעיר.

חנן פורת (התחיה):
אל תדאגי, אני אתני מתבלבל, שולה.

ראש הממשלה מ' בגין:
חבר הכנסת שם טוב, אני חושב שאתה באמת צריך עכשיו להתבייש על המכתב שכתבת.

יקטור שם טוב (המערך):
זה מעשה בודטלי שלא היה כמוהו. אני מתבייש כיהודי, לא רק כחבר הכנסת.

קראה:
הבית ההוא היה בית אחר.

היו"ר מ' סבירור:
רבנותי, העיקר שתשמרו על הבית הזה.

יאיר צבן (המערך):
ראש הממשלה כנאום שלו מופצץ גם את הבית הזה.

ראש הממשלה מ' בגין:
אנחנו גם ננקוט אמצעים נגד מסיתים. אנחנו לא נחיר הסתה לרצח, כשום פנים ואופן לא. אני רוצה לקרוא פה פסקה אחת, ואני חייב לומר שאני עושה זאת מתוך היסוס. מתוך התגברות על איווה רגש של סלידה על הדברים האלה, אבל אני חייב לתת דוגמא כמה המדובר, על איווה הסתה דמים המדובר. אנחנו לא נחיר את ההסתה הזאת.

העיתון המופיע בירושלים שבין החומות, "אל פאג'ר", שיבת את הרצחיים של אל־ח'יטוב וכו'. זאת אומרת קרא לרצח של אנשים דומים לו. אנחנו שוקלים שוב לנקוט אמצעים נגד העיתון הזה, ואולי בקרוב תשמעו על כך.

אקרא לכם פסקה אחת מאותו עיתון, והכוונה לנשיא סאדאת: "קבור, קבור את כאפור! ריחו הרע של המת התפשט כשם שהתפשט ריחו הרע בהיותו חי. קבורוהו ואל תדחו את קבורתו ליום שבת למרות שהיה מאנשי השבת. קבורוהו, שהרי הקבור בבית־חולים אלמלאי מסרב להכיל את הרקוב ואת המעופש... אין כל רע, אין כל רע בכך שכל העם המצרי יצא שעה שיורידו את הגופה אל הכור, כדי שיראו את טופו. אין כל רע בכך שיהיו בקבורה כל אלה שהעציבם מותו של כאפור כדי שישיתו לכם לסופו של כל מי שבגד בעמו ובמולדתו". וסיומם של הדברים האלה: "כך נפל סמל הסטייה, ונשאר העם רצבאו של עבר אל־נאצר הרים את ראשו ונכרת ראשו של כאפור. אני בוכה, בוכה, אבל מגדל השמחה".

האם אין זו הסתה לרצח? אלה הם דברים ברבריים, אלה הם דברים נוראים מלשמעו. והעיתון הזה שוב ייסגר, אם הוא יוסיף להסית. אנחנו לא נרשה לא רצח, לא הסתה לרצח, לא הטלת אבנים באזרחים יהודים או ערבים, לא זריקת בקבוקי תבערה, לא הטלת רימוני יד. אנחנו רוצים לחיות עם שכנינו הערבים בשלום, בשלחה, בהשקט ובכבוד הדדי, ואת החיים האלה נבטית.

אני מציע להסיר מסדר־היום את כל ההצעות.

יאיר צבן (המערך):
לא ענית לעניין.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ראש הממשלה, לא ענית לעניין. ראש הממשלה לא ענה לעניין.

היו"ר מ' סבירור:
חבר הכנסת טובי, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ראש הממשלה לא ענה.

היו"ר מ' סבירור:
אני מבקש ממך בפעם השלישית. אני קורא אותך לסדר

חנן פורת (התחיה):

אני רוצה לומר: אין ספק שמי שבא בטענות לפיצוץ בתים ומוכן להשלים או להלקח ראש כוריקת בקבוקי מולוטוב או כוריקת בקבוקי תבעה — כביכול משחק ילדים כאן: כמחללה יורה זיקים ואומר: משחק אני — ראוי לכל מיצוי הדין. אבל מיצוי הדין — ואני מבקש לומר את זה וגם להזהיר — לא יוכל להיות במדיניות שבה יש איפה ואיפה, שכמקום אחד אתה נוהג ביד רכה, וכמקום שני — ביד קשה.

הנקודה השנייה נוגעת למדיניות הכוללת — — —

יוסי שריד (המעק):

אפשר לשאול אותך שאלה?

חנן פורת (התחיה):

לאחר דברי.

יוסי שריד (המעק):

אתה מדבר על — — —

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת שריד, חבר הכנסת פורת מתנגד, והוא סיים את זמנו.

יוסי שריד (המעק):

אבל שאלה קצרה: חבר הכנסת פורת מדבר על דין. הלא במקרה זה לא היה דין. אתה יודע מה זה דין? דין זה בית-דין ולא דין רחוב, אז אין פה מיצוי הדין, אתה מכין? אין פה מיצוי דין. יש פה חוסר דין.

רוני מילוא (הליכוד):

חבר הכנסת שריד, יש גם דין צבאי.

היו"ר מ' סביר:

חבר הכנסת שריד, חבר הכנסת רוני מילוא, אני מבקש מכך. אי אפשר שהנמקה של הצעה אחרת זמנה יהיה חצי שעה.

חנן פורת (התחיה):

הנקודה השנייה, והיא העיקר, נוגעת למדיניות הכוללת. כפי שהגדרה זאת יפה שולמית אלוני — השאלה היא מהי המדיניות הכוללת של הממשלה. השאלה איננה רק במיצוי דין במקרה ספציפי זה או זה. ההסתה של עיתון "אל-פאגיר" נמשכת זה שנים. אנחנו פה קיבלנו חוק, רק לפני זמן קצר, המאפשר להעמיד לדין מסיתים כלפי המדינה ומסיתים כלפי צבאה. השאלה היא האם ממצים את הדין או אין ממצים את הדין. וכעת אומר: זוהי שאלה רצינית, אם אתה אינך עובר, לא רק בדבר, על קלה כבחמורה. והדבר נוכח, כבוד היושב-ראש וכבוד ראש הממשלה, מהשאלה: מהי המדיניות הכוללת?

צ'ילי ביטון (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מעניין, אדוני הישכיראש, הזמן שלהם לעולם אינו תם?

היו"ר מ' שחל:

אני מבקש ממך, אל תאמר לי איך לנהל את הישיבה.

צ'ילי ביטון (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני אומר שחיי שורות, וכבר אומרים לי שזמני תם. זמנם לעולם אינו תם.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת פורת, אני מבקש לסיים.

חנן פורת (התחיה):

במקום שנמשכת המדיניות של ספק, הספק מדין את הטורף. במקום שאתה ממשיך במצב, שמצד אחד אתה מכיר בזכויות הלגיטימיות של העם הפלשתיני, כפי שהדבר הוגדר

אני מתחייס בראש ובראשונה למישור של הביצוע. אנחנו כבר למדנו על מדיניות של איפה ואיפה, על מדיניות שיש בה יד אחת קשה, ובמקביל — יד אחת רכה. אני רוצה לומר לאדוני ראש הממשלה: כשמוציאים, מצד אחד, בתים, ומצד שני עומדים מחבלים שירו בתלמיד ישיבה והם נידונים בבית-משפט, כשכנסת ישראל עצמה קבעה חוק הגזר דין מוות למחבלים ועזריהם על-פי הדין של עשיית משפט בנאצים, ובצדק קבעה כך במקרים חמורים, ועומדים שני השופטים ואומרים: אנחנו סבורים שיש לגזור דין מוות, ועומד השופט השלישי ואומר: גם אני הייתי סבור כך, אלא מה אעשה, ושולחי-הדוני שאין לגזור דין מוות — הרי זו מדיניות של איפה ואיפה. אם אנחנו קובעים, דווקא על-פי הכלל היהודי העתיק — "ולארץ לא יכופר כי אם בדם שפכו", זה איננו עניין של הכבד של אותה טוקאן, זה איננו עניין של נקמה בגויים, זה איננו עניין של שאיפת דם, זה עניין שאומר — — —

ראש הממשלה מ' בגין:

חבר הכנסת פורת, אתה רוצה תשובה עכשיו, במקום?

חנן פורת (התחיה):

אני מוכן לקבל תשובה.

ראש הממשלה מ' בגין:

חבר הכנסת פורת, צר לי על שאני גוזל את זמנך. אתה לא מתמצא בסוגיה. כמשך שנים רבות הייתה קיימת החלטה בממשלת ישראל, שאסרה על התביעה לתבוע דין מוות. הממשלה שאנחנו הרכבנו לפני יותר משנתיים החליטה לשנות את החלטה הדרי. לפצל אותה: במקרים של אכזריות מיוחדת להתיד לתביעה גם לתבוע את העונש הזה. הכל היה תלוי בתביעה, והייתה לה אפשרות לתבוע. הממשלה אינה נותנת הוראות לתביעה. אסור לה. התביעה החליטה שלא לדרוש דין מוות. שופט אחד נתן את הפסק כפי שנתן, אבל כדי לתת פסק-דין מוות צריכה להיות הצבעה של כל השופטים גם יחד. כך שאין לבוא בשום תביעות לממשלה. ההחלטה הייתה ביד התביעה ובידי בית-המשפט, ולשני מוסדות אלה אסור לממשלה לתת הוראה כלשהי.

חנן פורת (התחיה):

אני שמח לשמוע את ההבהרה הזאת. התביעה, כפי שנתפרסם — ולא רק כפי שנתפרסם, אלא כפי ששמענו מהם עצמם — אמרה: לא הורוני שולחי. או צריך לכרז מי הם השולחים שהורני אותם, ויכול להיות שיהיה מקום לדין חוזר בעניין הזה.

ראש הממשלה מ' בגין:

אדוני, יאלה ואל נכרא כל הסיפור הזה.

חנן פורת (התחיה):

אני שמח לשמוע את ההבהרה, והדברים האלה יצטרכו לבוא לידי מישור הביצוע.

ראש הממשלה מ' בגין:

יושב פה שר המשפטים. לא היה ולא נברא.

יוסי שריד (המעק):

הפרקליט שיקר לבית-המשפט?

צ'ילי ביטון (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גם את הפרקליט צריך לזון לדין מוות.

יוסי שריד (המעק):

זה לא חשוב שאיני מסכים לשום מלה מדברי חבר הכנסת פורת, אבל למה איש לא דיבר?

שר המשפטים מ' נסים:

אתה לא יודע את — — —

כמה נעוצים חילוקי הדעות? הם נעוצים בשני מישורים שונים לחלוטין. המישור הראשון הוא מישור עקרוני, אדוני ראש הממשלה, והוא זה: האם מותר להטיל עתש אדמיניסטרטיבי שלא עובר דרך ערכאות הממשל הצבאי? — אינני מדבר על ערכאות המשפט הפלילי הרגיל. שנית, האם מותר להטיל עתש לא על העבדין אלא על בני משפחתו ועל שכניו? ואני אומר כאן: לא מוחלט. אם עשו זאת ממשלות המערך, זה לא מעניין אותי. אני חושב, שמסורת ישראל והשקפת העולם היהודית וההכרה האוניברסלית בדבר זכויות האדם וההכרה בזכויות האדם והאזרח של המהפכה הצרפתית, שאתה אדוני ראש הממשלה מרבה לצטט אותן, כל זה אוסר על הטריפה הזאת, ואני מתנגד לכך. אין לזה שום שייכות למה שעשו ממשלות המערך. זה לא מחייב אותי, זה לא חקדים מחייב, אני לא מכיר בכך.

דבר נוסף, 'בנפרד מהשאלה המוסרית, בנפרד מהשאלה העקרונית, אני שואל את עצמי: האם זה יעיל? האם זה אפקטיבי? נדמה לי שראש הממשלה הכריז מעל כמה זר, בלי שהיה מודע לכך, שזה לא אפקטיבי. מה אמר ראש הממשלה? הוא אמר: ממשלות המערך ביצעו 1,124 צווי הריסה בצורת פיצוץ בתים באופן אדמיניסטרטיבי. ואני שואל את ראש הממשלה, שכרגיל, אינו מאזין לדיווח: האם זה תועיל? האם ביצעו יותר מ-1,000 פיצוצי בתים בגדה עזר כמשהו? והתשובה: עצם המספר הזה מוכיח שהתשובה היא שלילית. תפוצצו עוד בית, תפוצצו עוד עשרה בתים, זה לא יועיל.

עתש אפקטיבי לפעמים מועיל, כשהוא נעשה כדין, אבל לא כשהוא נעשה בצורה המקוממת את האוכלוסייה המוסיפה אויבים על אויביו, המוסיפה מתונים למתנה הקיצוני, המשרתת את אויבי ישראל והמספקת תעמולה ערינת לישראל.

אני שואל שאלה נוספת: האם העונש הזה הוא אפקטיבי, לא רק מבחינת ההרתעה של המתפרעים הראויים לכל עתש, אלא מבחינת מעמדה של ישראל בעולם? האם הנוק שווה את התועלת, אם יש תועלת? והתשובה היא: לא, בשום פנים ואופן לא. ימראה הבתים המפוצצים כתחנות התקשורת בעולם כולו הוא מוזיק לאין שיעור לתרמית של ישראל. חשלתו ארבע פעמים בשנה משלחות הסברה לחוץ לארץ, תשתפו ארבעים חברי כנסת במשלחות האלה, הם לא שקולים כנגד מעשה אחד כזה.

ולבסוף: 'אני שואל — ואני מפנה את דברי לראש הממשלה ששוב, כרגיל, אינו מאזין לדברים הנאמרים כאן —

היור' מ' סבידור:

אדוני ראש הממשלה ואדוני סגן ראש הממשלה, מבקשים שאונונים תהינה כריות.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב ראש, לא ביקשתי, רק הערת.

אבל, נתעלם מההיבט המוסרי, נתעלם מההיבט העקרוני, נתעלם מזה שהעוול לא אפקטיבי — כפי שמוכיחים המספרים שהביא ראש הממשלה — נתעלם מהנוק שזה גורם למעמדה של ישראל בעולם — אני שואל: מה זה עושה לעצמנו? לא לקיצונים שבינינו, לא לנוער-שוליים פוליטי, אלא מה זה עושה לחלק ניכר, אולי מיעוט אבל מיעוט חשוב בציבור הישראלי?

קראתי מאמר של הגברת חנה זמר, עורכת "דבר". איני חושב שאפשר להגדירה כדמות שולית בציבוריות הישראלית. אני יודע מה זה עשה לה, ואני מבקש בסיום דברי — לפני שאציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת החקירה והביטחון —

כהסכמי קמפ-דייביד, ואתה יוצר אטמוספירה המובילה לקראת אוטונומיה, שבצדק קורא לה יוסי שריר "עובר למדינה פלשתינאית", אתה אינך יכול לתת אתה אתה כן אף. כשאתה נמצא במצב של ספק, של חוסר-הודאות הזה, התהייה הזאת, הם המולידים והמונים את הטרור. אומרים את זה הערכים עצמם ביהודה ובשומרון. על כן, במקום שיש צורך לטפל בעצמים ובצמרת, יש מקום לטיפול שורש באמצעות מדיניות כחורה ורדיקלית.

שולמית אלתי (המערך):

אתה בעד משפט או עונש קולקטיבי?

היור' מ' שחל:

חברת הכנסת שולמית אלתי, אני לא מרשה לשאול את השאלה. אני מבקש ממך שלא להשיב לה. אני מבקש שתסיים. מה אתה מציע?

חנן פורת (התחיה):

אני מציע להעביר דק את הסעיף של הדיון במדיניות הכוללת ביהודה ובשומרון לוועדת החקירה והביטחון.

היור' מ' שחל:

הצעה אחרת בעניין גל האלימות ביהודה ושומרון, של חבר הכנסת מיכאל ברוזה. ההצעה היא של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

היור' מ' שחל:

אדוני שר התחבורה, אוזני היו כרויות לדבריו של חבר הכנסת פורת. הוא אמר שהוא מביא הצעה אחרת לגבי ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת שולמית אלתי.

תוסף טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הוא יכול להביא הצעה אחרת רק לגבי הצעה אחת.

עקיבא טף (הליכוד):

אדוני היושב ראש, בשבוע שעבר, במקרה דומה, אמרת שבנושא זה יכול רק חבר כנסת אחד להציע הצעה אחרת.

היור' מ' שחל:

חבר הכנסת טף, אם תעזיץ היטב בהצעות, תמצא שיש ביניהן שוני. יש להן כותרת שונה, ההגדרה היא שונה, ולא כך היה בשבוע שעבר. ראש הממשלה בחר היום להשיב על שלוש ההצעות יחד, וזו זכותו. אבל ההצעות הן שונות לחלוטין. תעזיץ ותראה.

אני מבקש מחבר הכנסת רובינשטיין להעלות את הצעות.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אני מביא הצעה אחרת לגבי הצעות לסדר-היום של חבר הכנסת מיכאל ברוזה. מכיוון שהנושא שהוא העלה מעורר תמיד מטען אמוציונלי גדול, אני רוצה לומר מראש, שלדעתי, ואין כל ספק שזו גם דעת רוב חברי, מקובלת ההנחה, שאני שותף מלא לה, כי יש לעשות דין ולמצות את הדין. אני מדגיש "את הדין", עם מתפרעים ומסיחים. יש לגנות בכל לשון של גינוי ובכל לשון של גנאי את מעשי הרצח שנעשו בגדה שתכליתם פוליטית, שתכליתם להרתיע אזרחים ערבים מלתפץ פעולה ומלהביע את דעתם בדרך הנראית להם. אני חושב שלא מועיל ולא יאה להסית את ההויכוח לעניין זה, כי בקשר אליו אין בינינו חילוקי דעות.

היו"ר מ' סבדור:

אני מבקש, חבר הכנסת תופיק טובי, אתה מדבר בזמן ההצבעה, זה לא נהוג בכנסת. זה לא נהוג בכנסת בזמן ההצבעה. אני מבקשכם שוב להרים את ידיכם.

יאיר צבן (המעריך):

אולי חבר הכנסת חנן פורת אינו שומע טוב?

קריאות:

מבקשים ספירה מחדש.

היו"ר מ' סבדור:

מבקשים ספירה מחדש? כל זמן שעדיין לא הודעתי את התוצאות, מותר לספור מחדש. תחילה נצביע על הצעתה של חברת הכנסת אלונה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

— בסדר-היום של הכנסת

בעד ההצעה להעביר את הנושא

— להערה

יוסי שריד (המעריך):

חבר הכנסת פורת, מדוע אינך מצביע?

היו"ר מ' סבדור:

אין להעיר הערות בזמן ההצבעה.

יוסי שריד (המעריך):

מן הראוי שהיושב-ראש יעיר לחבר הכנסת פורת.

היו"ר מ' סבדור:

מי בעד העברת ההצעה לוועדה? נא להרים את היד.

יוסי שריד (המעריך):

מה שעשה חבר הכנסת פורת הוא מעשה רמייה.

מחמד ותד (המעריך):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת פורת גזל ממני את רשות

הדיבור. הוא לא מצביע. זה מעשה גזל בלתי מכובד.

פסח גורפר (הליכוד):

מה זה שייך?

מחמד ותד (המעריך):

זה שייך. אתם מבזים את מדינת ישראל ואתם מבזים את

הכנסת. אתה נותן גושפנקה למעשה רמייה.

היו"ר מ' סבדור:

חבר הכנסת ותד וחבר הכנסת שריד, אני מבקש לשבת. אני

מצטער מאוד. בזמן ההצבעה אין שום הצעות ושום הערות.

אחרי ההצבעה תוכל לדבר.

יוסי שריד (המעריך):

אבל זה קשור להצבעה.

היו"ר מ' סבדור:

אני מצטער מאוד. אין שום דבר קשור. יש הצבעה. אין

תקדים כזה. אלה שמחייבים את העברת הנושא לוועדה ירימו

ידם. זה הכל.

יוסי שריד (המעריך):

אני מבקש רשות להערה לאחר ההצבעה.

היו"ר מ' סבדור:

זה לא שייך להצבעה.

יוסי שריד (המעריך):

זה שייך להצבעה.

לצטט קטע מתוך מאמרה של חנה זמר: "ושוב אנחנו מפוצצים בתים, אוטומים בתים ומרתכים חנויות. אני שומעת זעקות של אם ושומעת בכי של ילד; אני רואה לנגד עיני אנשים שנוטלים מהם את קורת-הגג, שהופכים אותם לחסרי בית. גם כלי לנסות להשוות את מה שלא ניתן להשוואה, זה מעורר בי זיכרונות קשים מתקופה אחרת וממקום אחר. לוקח לי זמן להגיע למודעות, כי מי שעושה את המעשים האכזריים האלה הוא בעצם אני או שליחי, למעני. ועל כן אני חשה צורך ורצון וחובה לומר בפה מלא: לא בשמי, לא בכרכתי, לא בהסכמתי". כך אומרת עורכת "דבר", לא דמות שולית בחברה הישראלית.

עליכם לחשוב, כאשר אתם ממשכיכם במדיניות הזאת, מה זה עושה למשפטה של ישראל, מה זה עושה לשליטתה של ישראל בשטחים, מה זה עושה למעמדה של ישראל בעולם ומה זה עושה לנו, לכל אחד מאתנו.

היו"ר מ' סבדור:

תודה לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני, אני מבקש הצעה לסדר.

היו"ר מ' סבדור:

אין לך מה להציע, אנחנו עוברים להצבעה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אבל הצעה לסדר. ראש הממשלה — — —

היו"ר מ' סבדור:

חבר הכנסת תופיק טובי, שב בבקשה. אני מבקש ממך, אנו

עוברים להצבעה, אין עכשיו מקום להצעות.

קודם כול, אני רוצה לשאול את חברת הכנסת שולמית

אלוני, האם היא מסכימה להעביר את הנושא לוועדה.

שולמית אלונה (המעריך):

כן.

היו"ר מ' סבדור:

אנחנו נצביע על שלוש ההצעות בנפרד. אני ממנה שני

מתים — את חבר הכנסת חריש ואת חבר הכנסת קצב. תחילה

נצביע על ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת שולמית אלונה,

ואני מעמיד את שתי ההצעות לגבי הצעתה, זו מול זו. מי בעד

ההצעה שלא לכלול את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת

שולמית אלונה בסדר-היום, ירים ידו. נא למנות.

ה צ ב ע

היו"ר מ' סבדור:

מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה?

ה צ ב ע

יאיר צבן (המעריך):

מה קורה? המציע עצמו לא מצביע בעד העברת הנושא

לוועדה?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זו תחבולה פרלמנטרית לא מכובדת. הוא מציע להעביר

את הנושא לדיון בוועדה, ולא מרים יד בעד הצעה זו.

קריאות מספילי הליכוד:

חבר הכנסת תופיק טובי, עוד לא קרו דברים כאלה?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא, לא.

היו"ר מ' סבירור:

חברי הכנסת, איני זוכר תקדים שבזמן ההצבעה היו צעקות והפרעות.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום 51 —

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה 45 —

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלתה

חברת הכנסת ש' אלוני בסדר-היום של הכנסת

נתקבלה.

היו"ר מ' סבירור:

רשות השאלה לחבר הכנסת יוסי שריד.

יוסי שריד (המעריך):

אני מבקש את חשומת לבו של היושב-ראש, כי לדעתי קרה פה דבר חמור ביותר. חבר הכנסת פורת עלה לדוכן וביקש להעביר לוועדה את ההצעה של חברת הכנסת שולמית אלוני. הוא בעצמו לאחר מכן, כפי שכולנו ראינו, לא הצביע בעד ההצעה. פירושו של דבר, שהאיש כעצם נקט בדרך של רמייה. הולך את הכנסת שולל וגולל את זמנה, ויותר חמור מזה — הוא מנע אפשרות מחבר כנסת אחר, חבר הכנסת ותר, שרצה לנמק מדוע להעביר את ההצעה המסוימת הזאת לוועדה. לעשות זאת. נשללה ממנו רשות הדיבור בגלל מעשה הרמייה של חבר הכנסת פורת. לכן יש פה מעשה רמייה.

קריאות:

— — —

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת יוסי שריד, שמעתי ואני אשיב.

יוסי שריד (המעריך):

לכן אני מבקש מאוד מיושב-ראש הכנסת, זה מעשה נוסף של "גלגול עיניים", אנחנו מכירים את זה. העיניים מתגלגלות כמו מונה של מוניח.

פסח גרופר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מה ההצגה הזאת?

יוסי שריד (המעריך):

אני מבקש מהיושב-ראש, ובתוקף תפקידו כיושב-ראש הישיבה, להגיש חלונה נגד חבר הכנסת פורת לוועדת הכנסת. אני אודה מאוד על תשובתך.

קריאות:

— — —

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת פורת, בבקשה.

חנן פורת (התחיה):

אני ביקשתי להעביר את ההצעה לוועדה וקיוויתי, שבעקבות דבר הכנסת כולה תתאחד סביב ההצעה להעביר את הנושא של הדין במדיניות כוללת לוועדה. כשראיתי מה הם המניעים שמביאים להצבעה להעביר את זה לוועדה, וראיתי שהמניעים אינם הרצון לדון במדיניות כוללת, אלא ניסיון לנגח את הנושא של הריסת הבתים — החלטתי להצביע כפי שהחלטתי. תודה.

דניאל רוזוולי (המערך):

— — —

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת דניאל רוזוולי, לא נחתי לך את רשות הדיבור.

יוסי שריד (המעריך):

ברייך כפי שהוא עשה כימית. זה מעשה רמייה.

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת יוסי שריד, אני מבקש להודיע, כיושב-ראש

הכנסת, היות שאיני יודע אם היה תקדים כזה — — —

קריאות:

לא היה.

עקיבא טף (הליכוד):

היה תקדים כזה עם מאיר פעיל בכנסת הקודמת.

היו"ר מ' סבירור:

אני לא חייב לדעת. אני מעביר את הנושא הזה לוועדת

הכנסת או לוועדת הפירושים, ואני אחזור לנושא ואודיע לכם מה הוחלט.

עקיבא טף (הליכוד):

כל הכבוד.

היו"ר מ' סבירור:

אנחנו עוברים לסעיף 2 — הצעתו של חבר הכנסת וילנר.

פה אין הצעה אחרת. אני מבקש מאותם מוניח למנות.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — רוב

נגד — מיעוט

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר

הכנסת מ' וילנר בסדר-היום של הכנסת

נתקבלה.

היו"ר מ' סבירור:

אנחנו עוברים עכשיו להצעתו של חבר הכנסת מיכאל

בר-זוהר. חבר הכנסת בר-זוהר, האם אתה מסכים להעביר את

הנושא לוועדה?

מיכאל בר-זוהר (המערך):

מאחר שאני סומך על חבר הכנסת אמנון רובינשטיין

שהוא יצביע בעד ההצעה, אני מוכן.

היו"ר מ' סבירור:

אם כן, אנחנו נעמיד את ההצעות זו מול זו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת 53 —

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה 44 —

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר

הכנסת מ' בר-זוהר בסדר-היום של הכנסת

נתקבלה.

4. טיפולה של הממשלה בסכסוך "אל על"

אדוני היושב-ראש, מה היו המניעים שהניעו את סגן ראש הממשלה להעמיד את עצמו כמתווך בסכסוך? שר התחבורה מר קורפו הדגיש ביום השני של השביתה, שהסכסוך שפרץ ב"אל על" מקורו בבחישה פוליטית. חוש הפוליטי של שר התחבורה לא הטעה אותו, אך הוא טעה בקריאת המפה. הוא חיפש את הכוחשים ברחוב ולחזורוב בתל-אביב, בו בזמן שהבוחש הראשי ישב לידו בספלי הממשלה; היה זה לא אחר מאשר סגן ראש הממשלה מר דוד לוי.

ועדי העובדים ב"אל על", שנציגם המרכזי והמיליטנטי הוא חבר פעיל בליכוד, לא היו מעזים לנקוט את הצעדים שנקטו ולהכריז על שביתה, אלמלא היו בטוחים שימצאו סעד ותמיכה אצל מגינם מאו השביתה הקדמת, מר דוד לוי. שאתו נשאו על כפיים. הם לא טעו. מתוך חוסר אחריות למשק, מתוך הפקרת גורלה ועתידה של חברת "אל על" וסיכון מערכת יחסי העבודה, ותוך פגיעה ביוקרתו של חברו לממשלה, שר התחבורה, נידב את עצמו בהתלהבות השר דוד לוי לטפל בסכסוך העבודה, וכל זה מתוך חשבון מפלגתי צר-אופק לפגוע בסמכותה של ההסתדרות, לערער את כוחה גם כאשר יהיה זה על חשבון סיכון עתידה של חברת "אל על" וערעור יוקרתה של הממשלה.

כבוד היושב-ראש, בניגוד להסתדרות, שגילתה ומגלה דאגה למשק, ולא אחת מסכנת את הפופולריות שלה בקרב ציבור העובדים מתוך אחריות למשק, גילה והפגין סגן ראש הממשלה חוסר אחריות משוער למשק, שאת תוצאותיו עוד נרגיש בעתיד בכל תחומי החיים.

לא במקרה כל הגורמים האחרים במדינה ובמשק הסתייגו ומסתייגים ממעשיו: יושב-ראש התאחדות התעשיינים, עיתונאים, אנשי משק וכלכלה, וגם רוב רובם של חברי סיעות הליכוד בכנסת, מי בגלוי ומי בסתר.

אדוני היושב-ראש, ב־11 בנובמבר, בעיצומה של השביתה, כאשר שר התחבורה מטפל בשביתה, הכריז השר דוד לוי: אני מקווה ששני הצדדים יראו כי מתווך נאמן. כך הוא מינה את עצמו למתווך. היה זה תיווך נוסח חדש. במשך שלושה ימים נפגש השר לוי יום עם ועדי העובדים של "אל על", ובאותם ימים המתווך המתנבא לא שותח אף לא פעם עם ההנהלה, לא שיתף אותה במשא-ומתן שניהל עם הוועדים ואפילו לא נפגש עם חבריה.

העיתונאי מר שמואל שניצר כותב ב"מעריב": "עוד לא קרה בתולדותיהן של חברות ממשלתיות, כאן ובכל מקום אחר בעולם, שממשלה תפעל מאחורי גבה של הנהלה, שהיא עצמה מינתה ושבשליחותה ינהל את המאבק להבראת החברה". אני מסכימה לרוח הדברים, אך מר שניצר הנכבד טעה. כי היו מקרים כאלה בהיסטוריה, וזה קרה בארגוניו בשלטונו של פרון. שהר עליו לזכור, שאחד מסימני ההיכר של הפרונס היה, שהממשלה באה במקום האיגודים המקצועיים והעמידה אותם ואת הנהלות החברות בפני עובדות, בהתיימרה לייצג את העובדים ואת המעסיקים גם יחד.

חוסר הכהירות שהיה בממשלה וחילוקי הדעות שהתגלו ועדיין קיימים, נובע מהסיבה הפשוטה, שלא כל השרים הבינו, שהמאבק שמתנגנים השרים לוי וארידור איננו מאבק על "אל על", אלא ניצול הזדמנות פז שנקרתה לממשלה לנגח את ההסתדרות, להציגה כמכשיר חסר ערך, כביכול, ולרכוש יוקרה ועמדת כוח בקרב ציבור העובדים. וזהו ציטוט מעיתון "ידיעות אחרונות" מיום שישי, ה־20 בנובמבר, מהמאמר "אנטומיה של שביתה".

היורר מ' סבדור:

אנחנו עוברים לסעיף הבא. אני מזמין את חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמחלינו להעלות הצעה לסדר-היום — טיפולה של הממשלה בסכסוך "אל על".

שדשנה ארבלי-אלמחלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הטיפול של הממשלה בשביתה עוברי "אל על", שהוכרזה ללא הודעה מוקדמת וללא אישור ההסתדרות, היה כושל ומכשיל; כושל מבחינת נורמות של מינהל תקן, ומכשיל מבחינת עתידה של חברת "אל על" וערעור מערכת יחסי העבודה במדינה.

היה זה מחזה קומי עם סיומת טרגית, אשר הגיבורים המרכזיים שבו היו שר התחבורה מר קורפו, שהוגדר על-ידי חברו למפלגה ולממשלה כטירון פוליטי; וסגן ראש הממשלה, מר דוד לוי, שנרחק בכוח לבמה, דחק לפניה את חברו וגנב את ההצגה, כאשר המניע לפעלנות היה, מצד אחד, הרצון להוכיח שהוא ולא אחר הוא המנהל הרוחב כתרנות חזית, ומצד שני, שנאחו להסתדרות ולהנהגתה.

כהתגוששות זו, שכן השר המופקר על חברת "אל על" לשר המתיימר לייצג את המקופחים בחברה הישראלית, מילא ראש הממשלה הפקיד של לחשן. הוא לחש באוזני השר קורפו שיש לנוף בשר דוד לוי, ולחש לשר לוי שהוא עומד לימינו וציף אליו את שר האוצר לוועדה, על-מנת ששני הרעים, דוד לוי, יכניעו את חיים.

רבותי חברי הכנסת, אמרתי שזה היה טיפול כושל ומכשיל גם יחד. כושל מבחינת התוצאות; מכשיל מבחינת צורכי המשק והחברה. גורל הכישלון והדילטנטיות שאפיינו את טיפולו של השר דוד לוי מודקרים לעיניים מהעובדה, שעד היום איש אינו יודע מה בדיוק הובטח לעובדים ומהו תוקפה המשפטי של ההבטחה שניתנה. רק ביום שני פורסם ב"מעריב" הפירוש השונה שניתן למכתב המפורסם של השר לוי על-ידי שר התחבורה, ובסופו של דבר, כנראה, הדבר היחיד שישאר מהמכתב המפורסם הוא המלה המחדשת "נפקות".

בישיבת הממשלה שהתקיימה ביום ראשון, 22 בנובמבר 1981, התברר שהודעת סגן ראש הממשלה לוועדים של "אל על" היתה שונה מהנוסח שסוכם טלפונית בינו לבין שר התחבורה. הנוסח שמר קורפו הציע היה, כי לסעיף הפיטורין של 18 המהנדסים במכתב ההנהלה אין נפקות, אך סעיפי המכתב, לרבות הכוונה לפטר את מהנדסי הטיס, שרירים וקיימים. בו בזמן שבנוסח שקרא מר דוד לוי לוועדי העובדים, המופיע במכתב שנשלח אליהם, נאמר כי למכתב הפיטורין עצמו אין נפקות.

חוסר ההבנה, אדוני היושב-ראש, בין שר התחבורה ובין סגן ראש הממשלה עובר כחוט השני מאז פרוץ השביתה ונמשך עד היום. רק ב־15 בנובמבר 1981 הודיע השר לוי: ההודעה על פיטורי מהנדסי הטיס בטלה ומבוטלת. זו רוח ההחלטה וזה פירושה. באותו יום הצהיר שר התחבורה: מכתב ההנהלה אינו מבוטל ובענין עומד, ואין שום כוונה לבטלו או להחזירו, הוא שריר וקיים. וכשנאמר לשר קורפו על-ידי העיתונאים, כי השר דוד לוי הבטיח לוועדים כי ייתן להם הבטחה בכתב, השיב השר קורפו: שטויות, זה לא רציני.

כבוד היושב-ראש, כל הטיפול בשביתה "אל על" היה לא רק לא רציני אלא גם מחוסר אחריות: הוא סיבך את החברה, הוא יצר אשליות אצל העובדים, הוא גרם נזק לא יתואר למערכת יחסי העבודה, הוא הוכיח פעם נוספת שהקלקולים לא פסו ממשלת הליכוד.

ביום שני פנה אלי סגן ראש הממשלה, שר השיכון והבינוי דוד לוי, בשאלה האם אני רוצה לקיים מגע עם ועד העובדים של "אל על", כי הוא יכול לעזור לי ביצירת הקשר אתם ובחיבורות אתם. השבתי לו, שכיום ב' בבוקר הם ניסו להתקשר אתי וניסו לקבוע אתי פגישה, אבל מאחר שנקטתי, מן הרגע הראשון, עמדה שאין לה הממשלה להתערב בסכסוך, אלא לתת לצדדים למצוא את הדרך לצאת ממנו, כשם שהשכילו להיכנס לתוכו, סירבתי להיפגש אתם בתנאים שהם הציגו. חששתי שזה עלול היה להתפרש כנקיטת עמדה חד-צדדית בוויכוח. אמרתי לו, שאני מציע לו לקבל את עמדתי, שאנחנו נישאר מן הצד, וניתן להנהלה ולעובדים להתמודד בדרך הרגילה של טיפול בשביתות, בצורה המקובלת והיחידה, ובסיועה של ההסתדרות, וניתן לעניין הזה למצוא את פתרונו בדרך הטבעית.

לא גרסתי שהשביתה מוצדקת, וראיתי את עמדתה של ההסתדרות כעמדה שבהחלט יכולה להיות קבילה על העובדים, מאחר שבנקודה העיקרית שהם העלו, עניין הפיטורים הלא-מעוגנים בהסכם, נקטה ההסתדרות את העמדה הנוחה ביותר, אולי, מנקודת ראות, המחזירה את המכתב ואינה מכירה בו, ולאור הנסיבות נראה היה להם שזה המוצא הטוב ביותר. להשיב את המצב לקדמותו, דהיינו להחזיר את העובדים לעבודה, ואחר כך להיכנס למשא-ומתן, כדי לקיים את הסכם העבודה הקיבוצי ואת הסכם ההבראה שנחתם בין ההנהלה ובין העובדים באמצעות ההסתדרות.

הפעילות של סגן ראש הממשלה מאותו יום ואילך עד לסיומה לא היתה כתוקף תפקידו כסגן ראש הממשלה או כשר הבינוי והשיכון או כחבר בממשלה — בשום פנים ואופן לא כחבר בממשלה.

אהרן הראל (המעריך):

איפה היו הפגישות?

שר התחבורה ח' קורסו:

אם חבר הכנסת משל מופיע כאיזה שהוא עניין, האם הוא מופיע בשם חבר ועדת הכספים של הכנסת? האם אינו יכול להופיע כמוזכיר ההסתדרות בלבד? השר דוד לוי הוא חבר הוועד הפועל של ההסתדרות. הוא אינו חבר הוועדה המרכזת. אני מבין שהוא גם חבר האופוזיציה בהסתדרות. האם אסור לו לדבר במסגרת זאת? למה צריך לזהות את פעילותו —

אלעזר גרנות (המעריך):

שר התחבורה ח' קורסו:

לא כמופקד על הנושא — כאדם הרוצה להיות מופקד על הנושא, כאדם החותר להיות מוזכיר ההסתדרות, כאדם הנמצא באופוזיציה להסתדרות.

רב זכין (המעריך):

זה עולה לך בייסורים להגיד את זה.

שר התחבורה ח' קורסו:

זה ייתכן, אבל זה לא קשור לנושא הזה.

בשום שלב הוא לא ייצג את הממשלה. ביום חמישי, שלושה ימים לפני סיומה של השביתה, הודיע לי ראש הממשלה שהוא לא שמע; לא ידע, לא הציע ולא יעץ לנקוט יוזמה במסגרת של השר המופקד על זה. השר דוד לוי ראה זאת כרצון טוב, כביטוי לרצון טוב, כפי שהוא עשה זאת גם בפעם הקודמת וכפעמים קודמות, וניסה להגיש את שירותיו הטובים לעובדים.

כבוד היושב-ראש, הטיפול הכושל והמכשיל בשביתה עובדי "אל על" זרע רוח ריקצור סופות. אך על שר בממשלה, וכראש ובראשונה נציגי סיעת תכלת-לבן בה, השרים לוי וארידור, לדעת שציבור העובדים יהדוף כל מדימה המכוונת לשבור את ההסתדרות הכללית של העובדים, וידע להדוף כל ניסיון לפגוע בכוחה ובסמכותה.

על ממשלת ישראל לדעת, ששריה משחקים באש, והם עלולים, מתוך גישה אנטי-הסתדרותית, להבעיר תבערה שתמוטט יחסי עבודה ותגרום למשבר חמור במשק. כי הקו המתווה שהנחה את ארידור ואת דוד לוי היה: "אל על" — לעזאזל, המשק והכלכלה — לכל הרוחות, העיקר לדפוק את ההסתדרות ולשבור את כוחה. וכזאת — אני מבטיחה לכם — לא תצליחו. ציבור הפועלים לא ייתן שיליכו אותו שולל, לא ייתן לפגוע בהסתדרות, שהיתה והינה הכוח הבונה והקונסטרוקטיבי במדינת ישראל. הוא ידע להתלכד כמאבק ובמערכה שנכתפה עליו, וישמור על אחדותו ודוחו גם יחד.

אדוני היושב-ראש, היה לי הודשם שהשר דוד לוי איננו מחוסר עובדה, כי בעיות השיכון מחמירות מדי חודש בחודשו והפער החברתי הולך ומתרחב. טוב היה עושה אילו הקדיש את זמנו לטיפול בבעיות אלה, שלגביהן הוא נושא באחריות מיניסטריאלית, ולא יתערב בתחומים שאינם שייכים לו ואינם בתחום סמכותו.

ושר האוצר יורם ארידור מצא זמן, לאחר שכלם את האינפלציה וקידם את הצמיחה הכלכלית וריסן את פיתוח השקל, להתגורר בהסתדרות ולהנהל משא-ומתן מעל לראשה עם נציגי ועדים ארציים, שאיש לא הסמיך אותם לדבר בשם פועלי ישראל.

על הממשלה להיות זהירה ולדעת מה הן סמכויותיה ומה הם התפקידים שבידיה, ואינה צריכה לחרוג מהם. כדי שלא ליצור מצבים שיהיו אחר כך בומתנג נגדה.

וכסיום דברי, ארונה היושב-ראש, אני רואה תוכה לעצמי להעיר הערות מספר למר בומה שביט. עם כל ההערכה שאני רוחשת לו על המסירות, הרצון הטוב, והכשרון הארגוני שגילה בטיפול ב"אל על", הוא עשה משנה כאשר פגע ללא צורך בעובדים ובנציגיהם הנבחרים. לא יעלה על הדעת לכנות פועלים בשם "אינדיאנים", או להטיל דופי בוועד-עובדים, שהם נבחרים, ולומר שהם פרושים. זהו סגנון שאין לו מקום במדינת ישראל, טוב יעשה אם יחזור בו מביטויים אלה, שהם חסרי טעם וחסרי אחריות.

אדוני היושב-ראש, מפאת חשיבותו של הנושא אני מבקשת לקיים דיון במליאת הכנסת.

היידר מ' שחל:

תודה לחברת הכנסת שושנה ארכילי-אלמחלינו. שר התחבורה ישיב על ההצעה.

שר התחבורה ח' קורסו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שלושה ימים-לאחר פרוץ השביתה ב"אל על" העליתי את הנושא לפני הממשלה והממשלה קיבלה החלטה, הפונה אל העובדים לשוב לעבודה, ולאחר מכן יפתח המשא-ומתן באמצעות הכלים שנועדו לכך בהסכם העבודה; ואם לא תימצא הדרך, כי אז בדרך של בוורות.

באותה ישיבה מצאתי לנכון להביע בפני הממשלה את הערכתי להסתדרות וליושב-ראש האיגוד המקצועי שלה, מר קיסר, על הטיפול שלהם בשביתה והמאמץ שלהם להחזיר את העובדים לעבודתם ועל מידת האחריות שהם גילו במשא-ומתן.

אהרן הראל (המערך):

האם אתה סומך את ידך עליו?

שר התחבורה ח' קורפו:

לא. איני סומך את ידי, כשר בממשלה אינני סומך את ידי על המעשה ולא על התוצאה. אני, כשר, כנציג הממשלה וכאחראי לחברה גרסת, שהשביחה היתה צריכה להתנהל בדרך אחרת ולמצוא את פתרונה בדרך אחרת. אמרתי זאת בפומבי. אינני מסתיר זאת. אבל אין כאן מקום לנגח את הממשלה. הוא לא פעל בשם הממשלה.

אורי סבג (המערך):

ההסתדרות הכללית ומוסדותיה במקרה זה נתנו לך יותר כבוד מאשר נתן לך עמיתך השר. תודה. כזה.

שר התחבורה ח' קורפו:

מה זה שייך לנושא? אני מאוד מודה על הכבוד שנתנו לי. זה היה הדרי. אני רוצה לומר לשואל ולמעיז שביום שני, כאשר השביחה הגיעה לסימיה ונמצא הסיכום, בשעה 13:00, כאשר טלפן אלי השר דוד לוי הודיע לי על התוצאות, אמרתי לו שיש להתקשר עם מר קיסר ולבקש ממנו שייכנס למשא ומתן. הוא אמר לי שאני אעשה זאת. התקשרתי מיד עם קיסר. הוא היה כסיר באשדוד, והיה קשה לאתר אותו. לפני שנמסר הפרטים בכלי התקשורת, אני כבר דיברתי עם קיסר וביקשתי ממנו שייכנס לתמונה וייצג את העובדים בהמשך המשא ומתן עם ההנהלה. כך שמטן הכבוד בין הממשלה להסתדרות היה הדרי. אני גמלתי לו באותה מטבע שהוא נהג בי. אבל השוני היה, שכאשר אני הופעתי בכלי התקשורת — הכעתי את רדתי, וכשמר קיסר הופיע בכלי התקשורת, הוא קידם בברכה את המאמץ שעשה חברו לוועד הפועל, השר דוד לוי, לסיום השביחה.

שושנה ארבלי-אלמולזני (המערך):

לא נכון.

שר התחבורה ח' קורפו:

אני שמעתי זאת כמו אוזני. שמעתי כמו אוזני שמר קיסר אמר: "יבורך כל אדם — — —"

שושנה ארבלי-אלמולזני (המערך):

זה לא נכון, הדברים נאמרו באירועיה.

היו"ר מ' שחל:

אני אפסר לדבר כמקלה. אדוני השר, אתה מוכן להשיב למר משל?

שר התחבורה ח' קורפו:

כן.

ירוחם משל (המערך):

ברור הפועל של ההסתדרות. אחרי ההופעה של קיסר שאמר מה שאמר בכדיחות הרעה, הודעתי מעל במת ישיבת הוועד הפועל בשם כל הסיעות, שהעובדים יחזרו לעבודה ואנחנו נטפל בעניין כפגישות אתן, ואנחנו לא רוצים שום התערבות נוספת. כי כל התערבות נוספת מפריעה למהלך הסדר התקין. לך היתה רשות לפנות אלינו, ואנחנו היינו כמנע. התערבותו של השר היתה בניגוד לכללי האתיקה והסדר התקין. אל לך להסתמך על קיסר, שזה היה בניגוד לדעתו ובניגוד לדעת המוסמכת של ההסתדרות. אילו העובדים היו חוזרים לעבודה — אמרנו שאיננו מקבלים את הודעת הפיטורין — היינו כמנע אתן. אך שרים נוספים התערבו — שר אחד הממונה על כך, שר אחד שאמר שצריך לסגור את "אל על", ושר שלישי שניחל רומן עם העובדים מאחורי גבה של ההסתדרות ומאחורי גבך, אדוני השר.

שר התחבורה ח' קורפו:

דברך לא סתרו במאומה את דברי. אני רק הצבעתי על כך שקיסר, אולי בלבו היתה אירוניה — בניסוחו ובכבוע פניו לא היתה אירוניה. אני שמעתי כמו אוזני את דברי הברכה לתיווכו של השר דוד לוי. זה לא סותר את מה שאתה אמרת למחרת. שמעתי את דברך. אני מתייחס עכשיו לדבריו של קיסר.

היו"ר מ' שחל:

יש דבר אחד ברור, אדוני השר: ההסתדרות ואתה באחדות לאומית מלאה.

שר התחבורה ח' קורפו:

גם כניסתי של השר דוד לוי עליי החלטת הממשלה היתה עליי הודעתו של ראש הממשלה בדיעבד. כאשר השר דוד לוי הצליח להגיע לנוסחה שעומדת בתיאום עם החלטת הממשלה ויכולה לפתור את הבעיה ולהשיב את העובדים לעבודה, הוא הציע שנשב ונמצא דרך ליישב את הסתירה שבין הסיכום הזה לבין החלטת הממשלה. עליי הצעתו של השר ארידור הוקמה ועדה, כדי שתמצא את הניסוח. זה לא היה שום מעמד אחר של שלושת השרים, אלא לנסות למצוא בדיעבד האם יש דרך לתאם את הניסוח שהוצע עליי דוד לוי בהסכמת העובדים להחלטת הממשלה; ואם תימצא הדרך, להשתמש בשירות הזה שבדיעבד ניתן לנו. הצענו הצעה. לא יכולתי לקבל את ההצעה שהוצעה, כי היא סתרה את הסכם העבודה ואת תוכנית ההבראה של החברה, ועל כן אמרתי להוסיף את המלים "לרבות טעיף הקרקיע". ואז ההסכם תקף, וגם הסעיף הזה יחול כמקרה של ששת המהנדסים, שלמעשה כבר עברו את השלב של הקרקיע והיו צריכים לצאת החוצה. ההצעה נתקבלה, והחלטנו באותו מעמד, שהשר דוד לוי יביא את ההצעה שסוכמה על דעת שלושתנו לידיעתם של העובדים.

שושנה ארבלי-אלמולזני (המערך):

בשביל מה הוא צריך להיות מתווך? אתה לא יכול לדבר עם העובדים?

שר התחבורה ח' קורפו:

זה לא תיווך. אני אמרתי במפורש, הוא מעולם לא דיבר עם ההנהלה, הוא מעולם לא דיבר אתי. שירותיו היו לעובדים בתוקף תפקידו.

שושנה ארבלי-אלמולזני (המערך):

אתה לא יכול לדבר עם העובדים?

שר התחבורה ח' קורפו:

לא רציתי. עמדתי היתה ברורה וחד-משמעית. לא דיברתי עם העובדים, וגם לא דיברתי עם ההנהלה. דיברתי עם נציגי הממשלה במרצת המנהלים. אתם נפגשתי פעמיים. מעבר לזה לא רציתי לדבר עם איש. כאשר דיברתי עם חבר ההנהלה, היו אלה שיחות עליי יוזמתם, כדי לנסות למצוא מוצא מן המשבר הזה עליי העצתם, כי הממשלה קיבלה החלטה ברורה בעניין הזה — קודם כול לשוב לעבודה.

אלעזר גרנות (המערך):

אתה מרוצה מן ההתערבות של השר לוי?

שר התחבורה ח' קורפו:

לא. בשביל לשמוע את זה אינך צריך לשאול אותי. אמרתי את זה כל הזמן. אם זה מהנה אותך, תשמע עוד פעם.

בסיכומי דבר, מעולם לא פעל השר דוד לוי בתוקף תפקידו, לא כחבר בממשלה, לא כשר המופקד על הנושא, ולא כשר בממשלה ולא כסגן ראש הממשלה. הוא, הגיש את שירותיו לאנשים שרצו את השירותים הללו, ואני מצטער על שההסתדרות חשה את עצמה — אולי בצדק — נפגעת מכך. אבל כזה אין חידוש.

של הממשלה. אני רואה בזה, אולי, איזו שהיא פגיעה בקולגיאליזם. אבל לא כעבודתה של הממשלה. זה כלל לא קשור עם הממשלה.

על כן, אם חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולוני מסכימה, אני מציע להעביר את זה לוועד הפועל של ההסתדרות.

היו"ר מ' שחל:

אדוני השר, יש לי רק בקשה אליך. חבר הכנסת גרנות מרים את ידו בנימוס רב כבר שעה. האם אתה מוכן לתת לו לשאול?

שר התחבורה ח' קורפו:

כן, אני אתן לו.

על כן, אני מציע להעביר את זה לוועד הפועל של ההסתדרות.

היו"ר מ' שחל:

לאן?

שר התחבורה ח' קורפו:
לוועד הפועל של ההסתדרות.

היו"ר מ' שחל:

אדוני השר, בכל הכבוד, אני מפנה אותך לאפשרות אחת שיש לך בתקנון. אתה יכול להציע להסיר מסדר-היום או להעביר לוועד.

שר התחבורה ח' קורפו:

כן. אני מציע להסיר את ההצעה מעל סדר-היום של הכנסת, ואני מיעץ להעביר את זה לוועד הפועל של ההסתדרות.

היו"ר מ' שחל:

מיעץ — זה משהו אחר. אתה מוכן שחבר הכנסת גרנות ישאל? בבקשה, חבר הכנסת גרנות.

אלעזר גרנות (המערך):

אדוני היושב-ראש, לפני כחצי שעה תקף ראש הממשלה בדברים די בוטים שר לשעבר, על כך שהוא ניסה להתחמק מאחריות בזמן שהוא היה שר בממשלה; והודיע שהוא רואה את עצמו אחראי לכל מעשה של כל שר בממשלה. האם אתה לא רואה דברים שאתה הודעת, שהשר לוי לא פעל כשר, סתירה לדבריו של ראש הממשלה? האם יש דברים ששר יכול לעשות כשר בממשלה, שאינם מחייבים את הממשלה?

שר התחבורה ח' קורפו:

השר דוד לוי הוא חבר הוועד הפועל של ההסתדרות ויש לו תפקיד. הוא גם רואה לעצמו שליחות שם. אני אינני יכול להכתיב לו ככל מהלך חייו על-פי איזה דגם יפעל. אותו דבר אמרתי לגבי משל. אם משל מבטא עמדה, הוא לא מבטא עמדה של ועדת הכספים, הוא לא מבטא את עמדתה של ועדת הכספים של הכנסת. מותר לאדם, מותר לאיש ציבור, מותר לשר בממשלה להיות בעל תפקידים נוספים ולייצג אותם. הוא הודיע במפורש: אני אינני מתווד. הוא לא דיבר לרגע אחד עם ההנהלה. הוא לא דיבר אתי. אני אפילו לא ידעתי עד יום ששי בצהריים על ההצעה שהוא סיכם.

יאיר צבן (המערך):

אתה סמכת על זה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אני לא סמכתי מבחינה קולגיאליזם, לא מבחינה ממשלתית. כתחבר אישי אולי היו לי טענות. אני יכול להבין שהוא רצה לייצג אותם. הוא רצה להביא את העובדים לקראת

גם פגישת 13 הוועדים עם שר האוצר אינה דרושה, אינה מצריכה ביקורת כלפי הממשלה, אלא כלפי אלה שיצרו את המציאות הזאת, 13 הוועדים של מקומות העבודה הגדולים ביותר בארץ, אין להם עוד אומן בהסתדרות, רבותי, תפששו במעשיכם. אל תאשימו את האחרים.

שושנה ארכלי-אלמולוני (המערך):

מה זאת אומרת "אין להם אומן"?

שר התחבורה ח' קורפו:

לשר דוד לוי זכות מלאה להתמודד על ההגמוניה בהסתדרות.

קריאה:

מה פתאום הוא הכתובת שלהם?

שר התחבורה ח' קורפו:

מפני שהם עוקפים את ההסתדרות. למה הם לא באים למישהו אחר? זו זכותו. כיוון שהוא חבר הוועד הפועל של ההסתדרות, הוא מייצג סיעה גדולה בהסתדרות.

שושנה ארכלי-אלמולוני (המערך):

הוא מייצג סיעה גדולה בהסתדרות — שילך להסתדרות ולא מאחורי גבה.

שר התחבורה ח' קורפו:

למה מותר לאזרחים לפנות לאופוזיציה? כל אחד בוחר את מי שהוא רוצה שייצגו, וזה רק סימן — — —

מיכאל בריזהר (המערך):

אתה מצדיק, אם כן, את הפנייה אליו.

שר התחבורה ח' קורפו:

הם לא שאלו אותי, הם לא צריכים את הסכמתי. זו בעייתם. זו בעייתם של העובדים ובעייתם של ההסתדרות. ההצעה לסדר-היום היתה לגבי הממשלה ולא לגבי ההסתדרות.

ירוחם משל (המערך):

— — —

שר התחבורה ח' קורפו:

אצלי קנית. הוויכוח אינו אתי. אני אומר להם בעד מי להצביע? אני לא חבר ההסתדרות, אני לא מצביע בהסתדרות. אני רק אומר, שההתערבות היתה על רקע ההסתדרות.

יוסי שריר (המערך):

למה אין להם אומן כך?

שר התחבורה ח' קורפו:

כי יש להם אומן.

יוסי שריר (המערך):

למה הם פנו אליו?

שר התחבורה ח' קורפו:

אני לא רציתי לקבל אותם. אני גורס, שתפקידי כשר המופקד על התיק הזה היה — לא להתערב בוויכוח. אנחנו איננו צו. יש לי מועצת מנהלים שהורכבה עליי. אם הם אינם טובים, צריך להחליף אותם. אני לא צריך להתערב. זו היתה עמדותי.

מיכאל בריזהר (המערך):

זו ממשלה: יש לה נפקות?

שר התחבורה ח' קורפו:

וראי שיש לה. אתה רוצה שאזכיר לך ריכוזים של שרים וסגני שרים בתוך משרד התחבורה? אתה רוצה שאזכיר לך שביטוח של העבר? אינני רואה בזה שום חומרה לגבי עבודתה

כאן אלי 13 הווערים ואמרו שהם יסגרו את המשק, את הערים, את המפעלים; הם לא יכולים ככה. אמרתי להם: רבותי, אתם יכולים לסגור את המפעלים, להפיל את הממשלה, לסגור את הערים, לנחק את המים לאילת ולסגור את החשמל לתעשייה הכבדה בחיפה; אתם יכולים להפיל את הממשלה ללא קושי. אחרי זה בחירות לא יהיו, כולם ילמדו איך מפילים ממשלות, איך סוגרים את המים לאילת, איך סוגרים את "אל על" וכל היתר. אני לא אתן לכם אגורה אחת יותר מאשר סיכמתי עם ההסתדרות ועם המעסיקים. לכו הביתה ותגידו לשולחים שלכם, שאגורה אחת לא תקבלו. אתם רוצים — לכו וקטו את הצערים שאתם מאיימים בהם עלינו.

אינני רוצה לומר שהם הלכו הביתה ולא יצא שום דבר, שום מרד ושום סגירת מפעלים. יכול היה להיות גם להיפך, יכולתי אז להיכשל ויכול להיות שמוה היה יוצא סכסוך חמור. לא על זה אני מדבר. הממשלה היתה צריכה להתניצב מאחורי מועצת המנהלים והיה מה — לסגור את החברה, ולפתוח אותה רק כאשר יהיה טעם לפתוח אותה. עם הסכמי שכר אחרים, ואז לא לקבל את אלה שלא צריך לקבל. לדעת שאין ברירה, שאי אפשר להורים 80—100 מיליון דולר, 60 מיליון דולר מדי שנה בשנה. אי אפשר.

במבחן הזה לא היה אפשר לעבור לסדר היום בשום אופן. אינני בא לומר האם השר קדפונג כהלכה, האם נשמר כבודו, האם השר דוד לוי היה צריך להתערב או לא. אינני בא לומר האם היה צריך להתערב, ואולי היה צריך להתערב; ואולי למרות רוחי היה צריך להגיע להסכם, כאשר אני חושב שלא היה צריך להגיע להסכם. לדעתי היה צריך להגיע להסכם עם מועצת המנהלים, לקרוא למועצת המנהלים ולבומה שביט ולהגיד לו מה רוצים בעלי המניות. אם בעלי המניות רוצים להגיע להסדר, למרות הסכנות שאני הצבעתי עליהן, למרות הסכנות למשק רוצים להגיע להסדר — קוראים לו. ואם מועצת המנהלים איננה מסכימה — מחליפים אותה, אם רוצים. אם משכנעים אותם — מה טוב. אם לא מצליחים לשכנע אותם — אז זה גרוע. יכולים להחליף. אי אפשר להתעלם ממנה. אי אפשר לצפצף עליה. אי אפשר לעשות משגה כל כך חמור, שאת ההשלכות שלו נראה לאורך ימים.

היור"ר מ' שחל:

תודה. אני רוצה לברך את חבר הכנסת יגאל הורביץ על הנאום שלו. אומנם הוא נאם הרבה נאומים בכנסת הקודמת, הן כחבר כנסת והן כשר — — —

יגאל הורביץ (תל"ס):

אבל כאלה עדיין לא.

היור"ר מ' שחל:

כאלה עדיין לא. במיוחד, שהוא לא אמר הפעם: לא, אלא היה כעז העכרה לוועדה.

חברי הכנסת, על-פי סעיף 97 לתקנון נתבקשתי לאפשר לשני שרים להשתתף בדיון. אקרא את הסעיף: "שר שהביע דעת הממשלה על הצעה לסדר היום, וכל שר הנוגע בדבר, רשאי בכל שלב משלבי הדיון על-פי פרק זה ליטול את רשות הדיבור, כדי להעמיד עובדות, שהוזכרו בדיון, על חקיקת השר הנוגע בדבר, אני מניח שהוא שר התחבורה, או שהוא השר שהביע דעת הממשלה". כל פנים, סגן ראש הממשלה השר לוי מבקש להביע דעה, וגם שר התחבורה.

קריאות:

— — —

היור"ר מ' שחל:

סגן ראש הממשלה, השר דוד לוי, היה חבר הוועדה, הוא, ללא ספק, על-פי התקנון, נוגע בדבר.

עמדתה של הממשלה. בתוקף תפקידו כחבר הוועד הפועל של ההסתדרות הוא עשה זאת.

אני מציע להסיר מסדר היום.

היור"ר מ' שחל:

שר התחבורה השיב על ההצעה. אתם רוצים לפנות בשאלה למישהו אחר — חפנו, אבל מחוץ למסגרת הדיון שלנו.

רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת יגאל הורביץ.

יגאל הורביץ (תל"ס):

אדוני הושב ראש, רבותי חברי הכנסת, כידוע, אני "יחזק" ומבקש מכם שלא להפריע.

חברי הכנסת, הנושא הוא כאילו "אל על". לא עוסקים רק ב"אל על". את התסריטים של "אל על" שמענו בכנסות הקודמות, וזה סיפור שנמשך בשנים קלים מאוד. הבעיה המרכזית היא הבכואה של המשק החולה, ואין אנתנו מטפלים בכך.

אינני מתגייס ללחום על כבודו של שר התחבורה. יש מי שאומרים: פגעו בכבודו. אינני עוסק בכבודו של שר התחבורה. הוא מוחל על כבודו — אני רואי מוחל על כבודו. זה מסתדר לא רע. אבל אני שואל אתכם שאלה פשוטות: קיימת מועצת מנהלים של חברה פרטית, ציבורית, ממלכתית, מה שלא יהיה. וטלטנו עליה, אנתנו בעלי המניות, לנהל את החברה. היא עוסקת במשבר קשה מאוד — 12 ימי שביתה ב"אל על". מדובר בסכומים גדולים מאוד, במערכת יחסים קשה מאוד, עם קליינטים שזמנים מקומות לא למתרחיים אלא מעבר לכך. ואתה בא ואומר לה: במערכת הקשה הזאת מתעלמים בכלל ממועצת המנהלים. לא חשוב אם בא בעל מניות ומתעלם מן ההנהלה, או אם בא חבר ההסתדרות, במקרה זה דוד לוי. ואומרים: לא, השר דוד לוי לא מופיע כשר אלא כחבר הוועד הפועל של ההסתדרות. הוא יכול להיות אפילו חבר הוועדה המשותפת לעמק הירדן ולעמק בית שאן, או להגיע למלחמה בטרטון.

הוא בא כיוון שהם ידעו שיש לו מה להגיד, ולא במקרה באו אליו. מה יש כאן להעמיד פנים? והם באו מעבר להנהלה, באו לעשות עסקה, בין אם לרדת מהסולם ובין אם לעלות בסולם. הם באו לסכם עניין, לעשות עסקה. ואנתנו שוכנענו לעובדים ב"אל על", כפי שאנתנו יודעים, כניעה מוחלטת. כך זה התפרש בעיני כולם. אתם לא מאמינים? צאו החוצה ובדקו איך סיכמה הממשלה את המערכת הקודמת, לפני שלוש — ארבע שנים, כאשר היתה לזה השלכה חמורה מאוד על המשק, ואם אתם לא מאמינים, להסכם הזה תהיה השלכה חמורה מאוד על המשק כעתיד, על מערכת יחסי העבודה, בין שמשל יצטרך להקצין את העמדות ובין שהיה נרמה לו, שהוא צריך להקצין את העמדות, כדי להיות "לארג" עם העובדים לפתוח כמו הממשלה, ולא פתוח, ואני מבין אותו. הוא לא יכול להיות פתוח "לארג" כלפי העובדים. לא יכול להיות, מטבע הדברים הוא צריך לתבוע יותר מאשר הממשלה המאופקת יכולה לתת.

מה אנתנו עושים? באו אלי יום אחד — ואיני רוצה לשבח את עצמי, ירצו לגנות, ירצו לשבח, לא זה מעניין — 13 הוועדים האלה, והודעת על כך. להסתדרות. הייתי אז כמעט עם מושל וקיסר. קיבלתי אותם במשור בשעה שלא היתה אוריה של פרספורט, בשעה שהיתה אוריה של מצוקה. הצריכה הפרטית, לצער, ירדה, אם אתם רוצים — כמורע, אבל היא ירדה. לעובדים היו תביעות נכונות, ואני לא נעניתי להם.

החברה בדרך כתבציונלית, ושהוא רוצה רק שבת אחד כדי להביא את המצב לקדמותו. את השבוע הזה לא רק שר התחבורה נתן לו, אלא ביום שני בכוכר, בהיותו במשרדי, נתן לו זאת גם ראש הממשלה. בשיחה טלפונית במשרדי, בנוכחותו, אמר ראש הממשלה: אמתין עד סוף השבוע: ננסה לתת למרעצת המנהלים להחזיר את המצב לקדמותו. אין זה נכון שחברי מרעצת המנהלים תבעו את סגירת החברה. מחצית חברי מרעצת המנהלים גרסו שזו הדרך היחידה: מחצית שנייה גרסה שקיימת אפשרות להבדיל את החברה. אף-על-פי שבנפשי נטיתי לקבל את עמדת המחצית הראשונה, החלטתי — בייחוד שגם יושב-ראש מרעצת המנהלים גרס כך — לתת לחברה אפשרות לחזור לפעילות ולהגיע לכלל חברה כלכלית ורוחית. כל הדרך ליוותה העמדה הזאת את הנהלת החברה. כיום שקיבלנו את הצעת הסיכום, כאשר הוקמה ועדה למציאת הנוסח — אני אומר זאת עם כל האחריות — ראש הממשלה אמר: בדעבד, לאחר שהשר דוד לוי הצליח להגיע להצעת סיכום שהיא קבילה על העובדים ואינה סותרת את החלטת הממשלה, יש לאמץ את הצעת הסיכום הזאת ולהגיש אותה בשם הממשלה. מאז, לשר דוד לוי היה מעמד בוועדה הזאת כנציג הממשלה. הרצעה הצעה, והיא הובאה לידיעת יושב-ראש מרעצת המנהלים עוד לפני שהיא הובאה לידיעת העובדים.

התפטרותו של בומה שביט לא נכבד. בשום פנים ואופן, מהעדר תמיכה של הממשלה. הוא קיבל אותה גם כיום כ, לאחר שמרעצת המנהלים שלו התכנסה וקיבלה החלטה. שלא יפעילו את החברה עד אשר יקבלו התחייבות מן העובדים שאם תפרוץ שבתה פעם שנייה, הוא יהיה מוסמך לסגור את החברה. לא קיבלתי את החלטת מרעצת המנהלים. כינסתי אותם באותו לילה שנית, בירושלים, בשעה שתיים-עשרה בלילה, על דעתי ועל דעת חמשת חברי שנכחו — שכולם היו אלה שתמכו בהצעתו בשעה שש בערב — הם קיבלו את הצעתי שיחזרו לעבודה, ואשתדל לקבל בשבילים את ההבטחה שביקשו מן העובדים — מן הממשלה. הייתי פועל לקבלת החלטה כזאת בממשלה. אבל אין זה נכון שהוא עשה מה שעשה עקב חוסר גיבוי מצד הממשלה. כאשר נפגשתי עם חברי מרעצת המנהלים, נציגי החברה, פעמיים-שלוש פעמים — התייעצתי אתם. התייעצתי אתם לאורך כל הדרך. לא רציתי להזמין את כל חברי מרעצת המנהלים, כי זה היה נקרא התערבות בהחלטותיה ובדיוניה של המרעצה, אבל את נציגי הממשלה — את ששת עובדי המדינה שבמועצה — זימנתי פעמיים לפגישות בשביל לקבוע את עמדתי על-פי הצעתם. מרעצת המנהלים היתה בתמונה, ליוותה את העניין מראשיתו ועד סופו.

אני מצטער על שזה לא נערך על-פי הסצנריו שהם תכננו, ושאינני נותן לו את הסכמת. אני חושב שהשבתה החלה בצורה אומללה, בהנהלה בצורה לא מתוכננת, והסתיימה ללא תוצאות. הסיכום לא היה, למעשה, שונה במאומה, מבחינת העובדים, מן הסיכום שהתקבל בהחלטת הממשלה. מבחינת של העובדים — גם אמרתי להם את זה בפגישתם לאחר מכן — עמדת ההסתדרות היתה הרבה יותר קיצונית ונוחה לעובדים מאשר עמדה שאנחנו קיבלנו. גם עם הניסוח כפי שנוחקל, גם עם המלה העברית החדשה. הניסוח של ההסתדרות היה: המכתב לא קיים, אנחנו חוזרים אותו. אנחנו אמרנו שהפישורין במכתב אינם קיימים, מפני שהממשלה אמרה שזה מכתב כוונות ולא מכתב פיטורין.

מצאתי לנכון להעיר הערות אלו, כדי שלא יתקבל הרושם שהציג את חבר הכנסת הורביץ, שהממשלה נותנה את החברה ולא טיפלה בה כראוי. יכול להיות שלא השכילה לבצע, לפי תפיסתי אני, אבל העניינים התנהלו באחריות ומתוך התחשבות מלאה במרעצת המנהלים.

דסי שריד (המערך):
הוא חבר ההסתדרות. שייטול רשות הדיבור בהסתדרות.

היור"ר מ' שחל:
החלטתי לאפשר לשני השרים להביע את דעתם.

ירוחם משל (המערך):
השר לוי דיבר בשם ההסתדרות. כחבר הוועד הפועל אני חייב לענות לשר לוי. אני חייב לענות כמזכ"ל ההסתדרות.

שושנה ארבל-אלמוזליט (המערך):
— — —

היור"ר מ' שחל:
חבר הכנסת משל. בעניין זה אנג'ל על-פי התקנון. שר התחבורה יכול להגיד מה שאמר, שהשר לוי פעל כחבר הוועד הפועל.

שושנה ארבל-אלמוזליט (המערך):
כך הוא אמר.

היור"ר מ' שחל:
אני קובע על-פי התקנון.

יאיר צבן (המערך):
— — —

היור"ר מ' שחל:
אני מבקש מכם שלא להדריך אותי כיצד לנהל את הישיבה.

אריה נחמקין (המערך):
— — —

היור"ר מ' שחל:
השר לוי היה חבר הוועדה שהממשלה קבעה בעניין "אל על". שר התחבורה יכול לומר שהוא טיפל בעניין כפי שטיפל. כחבר הוועד הפועל, לא שמעתי זאת השוכת הממשלה כולה. עונה שר התחבורה, וגם סגן ראש הממשלה דוד לוי ישמיע את דעתו.

ירוחם משל (המערך):
הוועדה אישית.

היור"ר מ' שחל:
הוועדה אישית נמסרת בסוף הישיבה, כאשר על-פי התקנון אתה חייב להעביר לי את תוכנה בכתב.

רשות הדיבור לשר חיים קורפו.

שר התחבורה ח' קורפו:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביקשתי את רשות הדיבור כדי להשיב להצעה שהשמיע חבר הכנסת יגאל הורביץ. אין זה נכון שהממשלה לא נתנה גיבוי למרעצת המנהלים. בשיבתה הראשונה, שלושה ימים לאחר פרוץ השביתה, כאשר הנושא עלה בישיבת הממשלה, קיבלה הממשלה את הצעתי למסור, שהיא סומכת את ידיה על מרעצת המנהלים של חברת "אל על" להפעלתה התקינה של החברה ולביצוע תוכנית ההכרזה שלה.

קריאה:
למה התבטא כך בומה שביט?

שר התחבורה ח' קורפו:
החלטת זו ליוותה את מרעצת המנהלים במשך כל הזמן. אין זה נכון שמרעצת המנהלים רצתה לסגור את החברה. בומה שביט התנגד לכך ביום השישי. למחרת פרוץ השביתה אמר לי: בשום פנים ואופן, לא. הוא אמר שאפשר להבדיל את

החברה. ולא יבוא משהו כאן, גם לא ידידי חבר הכנסת הורביץ. וינסה להכניס את העניין הזה, כאילו במאמץ שלי הכשילתי מצב שהתכוונו או החליטו עליו, לסגור את החברה, ואני הבאתי לתוצאה אחרת, שהיא הפסד למדינת ישראל. אני מבקש להעמיד דברים במקומם הנכון.

יגאל הורביץ (תל"ס):

לא אמרתי זאת ולא התכוונתי לכך, אמרתי שאילו אני —

— —

סגן ראש הממשלה ד' לוי:

כן התרשמתי. יש ממשלה ויש מועצת מנהלים, והן לא החליטו כך. אני מדבר על מצב נתון ולא על מצב "לו היית". לכן אין לבוא בטענות, כאילו אני באתי במקום הממשלה, במקום חבר שמטפל בתחום זה וזהו תחום אחריותו, או במקום מועצת המנהלים או במקום ההסתדרות. ראיתי חובה אורחית לנסות, אם אפשר, להביא לכך שהעובדים יחזרו לעבודה.

למחרת היום נפגשתי עם העובדים. עשיתי כמיטב יכולתי, קודם כול, שירדו מתביעות מסוימות שנדמה היה להם שמישהו יקבל אותן. שללתי את התביעה שלהם להרדת מישור או להחלפת ההנהלה. לא רציתי לשמוע זאת מהם. אינני סוכר שמישהו יכול לתת יד לתביעה כזאת, כאשר יש משבר, או כאשר היא באה מצד כלשהו. השתדלתי ככל מאודי להביא אותם להחלטה לשוב לעבודה, וכלבד שלא תהיה פגיעה בהסכם העבודה החתום, שאני רואה בו את העיקר, את הבסיס המאפשר לנו יחסי עבודה תקינים ושקט תעשייתי, ואשר הוא בסמכותה של ההסתדרות.

כל מי שמנסה כאן להדביק לי את התווית, בגלל אינטרסים מסוימים, שאני נגד ההסתדרות, שאני פועל נגדה, להרוס אותה, לפוצץ אותה מבפנים — יכול לדבר בשמו. כדי לצטט אותי, אני מבקש להבהיר, כפי שאני עושה זאת עכשיו: כחבר ההסתדרות, אני מכיר במרכזיותה של ההסתדרות, במהותה של ההסתדרות כגוף הניצב ביותר של העובדים בישראל. אני רואה חובה להעמיד את הדברים על דיוקם. אבל אינני צריך לקבל שום אישור כדי לפגוע עובדים, כאשר הם מבקשים זאת ולאחר שההסתדרות הרימה ידיים.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):
לא הרימה ידיים.

סגן ראש הממשלה ד' לוי:

הרימה ידיים. אני ישבתי איתם ושמעתי אותם. לא פניתי כדוד לוי השר, אלא כאזרח. איש לא ישלול ממני זכות זו.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):

בכל משא-ומתן יש עליות ומורדות. גם במשא-ומתן זה היו, וההסתדרות לא הרימה ידיים.

יעקב גיל (המערך):

ביקשת להעמיד דברים על דיוקם?

סגן ראש הממשלה ד' לוי:

שמעתי אותם, הקשבתי להם, ניסיתי להוריד אותם מהתביעות, ואני חושב שהצלחתי. נזהרתי, ובכך הצלחתי, שלא תהיה כל פגיעה בהסכם העבודה החתום והקיים. ושום הבטחה — — —

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):

— — —

סגן ראש הממשלה ד' לוי:

אני יודע שהדבר מרגיז ומקפיץ. כל מה שהיה נגדי נאמר. עכשיו אני מבקש לומר מה שיש לי לומר, כי במקהלה שהיתה

היור"ד מ' שחל:

אני מודה לך. אני מזמין את סגן ראש הממשלה דוד לוי, כפי שאמרתי, להעמיד דברים על תיקונם.

סגן ראש הממשלה ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראיתי חובה לעצמי לעלות לדוכן כדי להעמיד דברים על דיוקם. כדי שאחת ולתמיד לא נעסוק באי-אלו דברים שלא היו, שמישהו מעוניין שיהיו. כדי להעמיד דברים אלה על דיוקם, אני מבקש לחזור ליום השמיני של השביתה. באותו יום, לאחר שמונה ימים, חברת "א"ל על" היתה משותקת. כל המאמצים שנעשו, מכל הצדדים, לא הביאו להפעלתה, לא הביאו לקירוב, להידבקות. בעצם כל הצדדים נואשו. וזאת כל אורח שמע, ראה על מסך הטלוויזיה וחס באוויר.

ציבור העובדים ביקש, נציגות כל הוועדים ביקשה, להיפגש עמי. שלושה ימים לפני אותו מועד סירבתי, אף שפנימה אמרתי, שאני עושה דבר שלא עשיתי ואשר לא ייעשה, שאנשים עובדים רוצים לשוחח אתך ואתה דוחה אותם. אבל כל עוד היה מאמץ והיה סיכוי ליישב את הסכסוך הזה, חששתי פן הישיבה עם הוועדים תכשיל ניסיון כזה, תפריע או תתפרש בצורה שתקשה לאחר מכן על צד זה או זה.

ואולם, ביום השמיני לשביתה, רבותי, ובעיקר חברי בהסתדרות, כאשר הופיע ממלא-מקום מוכ"ל ההסתדרות, חברי ישראל קיסר, על מסך הטלוויזיה, וכאשר הוא נשאל — לאחר שאמר שההסתדרות ניסתה ועשתה כל אשר ביכולתה ולא הצליחה והמצב הגיע למבוי סתום — האם יש אפשרות שהשר לר, העומד להיפגש עם העובדים — ואני אינני זקוק לאישור שלו או לאישור של החבר משל — — —

קראה:

— — —

סגן ראש הממשלה ד' לוי:

אל תפריע לי. אני מדבר על דבר רציני.

מיכאל בר-זוהר (המערך):

זה רציני?

סגן ראש הממשלה ד' לוי:

זה רציני. תשמע את העובדות ואל תזין את האנשים באילויות. אני מבין את הפגיעה שלך, כי ההגמוניה שאהיה מתיימר לייצג נכשלה. תקשיב לי.

מיכאל בר-זוהר (המערך):

מדוע התערבת?

היור"ד מ' שחל:

חבר הכנסת בר-זוהר.

סגן ראש הממשלה ד' לוי:

לא התערבתי. כאשר נשאל החבר קיסר, לאחר שכלו כל הקצין, על האפשרות המסתמנת שהעובדים ייפגשו עם דוד לוי, אמר: אני מכיר, אם התערבותו של דוד לוי תביא לכך שהסכסוך הזה יסתים והעובדים ישובו לעבודה.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):

כן הוא אמר?

סגן ראש הממשלה ד' לוי:

כן הוא אמר. אני מבקש לבדוק גם בטלוויזיה וגם את ההקלטה. והוא אינו מתחשש לכך גם בימים אלה. כאשר הוא עצמו נשאל בימים אלה, הוא אינו מתחשש לכך.

כאזרח, ראיתי לי חובה אורחית לעשות זאת. איש לא הציע את סגירת החברה, שום גוף לא קיבל החלטה לסגור את

הכלל שאמרחי לפני כן. כל עוד אין שום ערעור לא רק לגבי מעמדה של ההסתדרות, אלא גם לגבי הסכמי עבודה מחייבים, שהם היסוד.

לכן, אדוני היושב-ראש, ראיתי חובה להעמיד דברים אלה על דיוקם, משום שהיתה ממש הסתה פרועה נגדי מכל עבר. ניסו גם להדביק לי כאילו בכלל לא היתה שכיתה, וכל מה שקרה, כל הסצנריו שהיה, קרה רק מאז שדוד לוי התערב. אבל העובדה שהשכיחה היתה שמונה ימים לפני כן, וכולם הרימו ידיים, ולא נראה באופק סיכוי לפתרון או ליישוב הסכסוך — העובדה הזאת נשכחה. אני בעצם לא חרגתי משום כלל. אבל יש כאלה שבגלל אינטרסים מסוימים רוגזים על כך שפעלתי כפי שפעלתי, ויש כאלה החולמים ומתפללים לסגירת "אל על". האם זה טוב למדינת ישראל או לא טוב — אני מבקש שהדברים האלה ייבחנו. אפשר להפריח ססמאות, להגיד שיש לסגור את החברה, ואז תבוא לנו הישועה, הכול יבוא על מקומו בשלום, העובדים הפושעים האלה ייוזקו. אני מבקש לשים כאן אתגרת, לשקול היטב את הדברים לפני שמפריחים ססמאות באוויר.

אני מודה ליושב-ראש על הזכות שנתן לי להגיד את דברי.

הי"ר מ' שחל:

תודה לסגן ראש הממשלה. רשות הדיבור לחבר הכנסת משל, להערה במסגרת הצעה לסדר, מהמקום בבקשה.

ירוחם משל (המערך):

אדוני היושב-ראש, לא כאן המקום לדבר האם יש סמכות להסתדרות או אין סמכות להסתדרות. ההסתדרות יכולה תמיד לתת יותר מאשר הממשלה. השאלה היא מהי האחריות של ההסתדרות כלפי המשק והמדינה.

אשר להתערבותו של מר דוד לוי, עצם שישכתו עם העובדים היא הפרת הסכם העבודה. בהסכם העבודה נקבע במפורש מי מייצג את העובדים ומי מייצג את ההנהלה. ישכת עם העובדים כלי ההנהלה וכלי ההסתדרות. זה בניגוד להסכם העבודה. המעשה שלך הוא הפרת הסכם העבודה.

רוני מילוא (הליכוד):

מי הסמיך אותך לקבוע מה יש בהסכם העבודה?

שושנה ארבלי-אלמוליו (המערך):

אתה מוסמך?

ירוחם משל (המערך):

זה הסכם עבודה חתום, וברגע שישכת עם העובדים מאחורי גבה של ההסתדרות ומאחורי גבה של ההנהלה, הפרת את הסכם העבודה. הוא אינו קיים יותר. והאם אתה חושב שאין מזה מסקנות? יש מזה מסקנות. ההסתדרות החליטה, שאם ועדי העובדים של "אל על" לא יקבלו מרצונם החופשי את מרותה של ההסתדרות ואם הדרכתה, אנחנו לא נטפל בהם. כי ההסתדרות חייבת לשמור על טרד חיים תקין. אתה הפכת את סדר העבודה התקין. אתה בוודאי לא רוצה לפגוע בזכויות ההסתדרות, ואין זה עניין אישי עם מר לוי. סגן ראש הממשלה. עשית מעשה שלא ייעשה, ופגעת באישיות חברה מתוקנת. מאשמה זו לא תתקן.

הי"ר מ' שחל:

תודה. חברי הכנסת, אנו עובדים להצבעה. אני פונה לחברת הכנסת ארבלי-אלמוליו, האם את מקבלת את הצעתו של חבר הכנסת הורביץ להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה של הכנסת?

שושנה ארבלי-אלמוליו (המערך):

כן.

חברו יחדיו אלה שנפגעו מבחינת היוקרה ואלה שנפגעו מבחינה אחרת. כל מי שרצה לחקוף, וכל מי שרמיין לעצמו כל מיני דמויות, השתתף במקהלה הזאת. ועכשיו אני רוצה להעמיד דברים על דיוקם, כפי שהיו, וכפי שאני מאמין שכן נהגתי. לא היתה פגיעה בהסכם העבודה. לא היה לי שום קשר — אף לא מלה אחת — לא עם הדיקטטוריון ולא עם ההנהלה. לא הייתי מתווך, לא הייתי בורר, לא באתי במקום ההסתדרות. שמעתי את העובדים ואמיתי וחוזתי ואמיתי: הסכם העבודה החתום הוא המהות, הוא העיקר. אם משהו חושב שעליידי כך שהוא שוכח הוא משחק את החברה, רביא לפתיחת הסכם העבודה, או שיובטח לו משהו שאינו כלול בהסכם העבודה — לא אני, וכאשר נרגעו, והיתה אפשרות שישבו לעבודה, דיווחתי על כך לשר האוצר ולשר התחבורה. לא הלכתי לפגישה עם העובדים מחוץ רצון לכאן במקום שר התחבורה או לזרסם בסמכותה של ההסתדרות. אני חוזר ומרגיש עניין זה. הנוסחה — לעשות שהעובדים ישבו לעבודה ושהכול יהיה לפי הסכם העבודה — תאמה את החלטת הממשלה, ואני חושב שגם את עמדת ההסתדרות. ואז נתאפשרה בעצם שביקח הקיפאון, והעובדים הסכימו לשוב לעבודה.

ובכן, מה שסוכם עם העובדים היה בהתאם להחלטת הממשלה, ואני חוזר ואומר: גם בהתאם לעמדה המוצהרת של ההסתדרות, לא יותר פחות. ואז שר התחבורה ביקש ממני: אולי חטלפן לקיסר. אמרתי לו: חיים, אל תבקש זאת ממני, אני לא באתי במקום ההסתדרות, וכאן נפסקת בעצם הפעולה שלי: תואיל בטובך אתה להודיע לקיסר, תואיל בטובך להודיע למנכ"ל החברה, ליושב-ראש הדיקטטוריון, זה עניין שלך. אני שמח שהסכסוך הזה הגיע לסימום מבלי לפרוץ את הסכם העבודה, מבלי שישגי דברים מעבר לכך.

יאיר צבן (המערך):

כשם מי תחתם? היתה ועדה של שלושה.

סגן ראש הממשלה ד' לוי:

כן, ולאחר מכן בישיבת הממשלה, כפי שאמר שר התחבורה, הממשלה קיבלה פה אחד את ההרכב של שלושה, שר האוצר, שר התחבורה ואנוכי, ועל-פי זה נהגתי לאחר מכן, ועל-פי הסמכות הזאת חתמתי, בידיעת שר התחבורה ובכרזתו. והעובדים חזרו לעבודה.

אני רוצה להבהיר דבר נוסף, אולי זו איננה הבמה, אבל מאחר שדובר על כך, אני רוצה לומר זאת. יש סכנה שעובדים בסטוריים רבים לא נשמעים להסתדרות. אני אומר זאת כחבר הסתדרות.

שושנה ארבלי-אלמוליו (המערך):

אתה מעודד אותם עליידי מעשיך.

סגן ראש הממשלה ד' לוי:

לא — לאחר שזה הגיע לקיפאון.

העניין הזה מעניין את כולנו כאזרחי המדינה. שום נאום ושום עמדה לא ישנו את העובדה, שמשל הוא מזכ"ל הסתדרות נבחר. שום נאום ושום פעולה לא ישנו את העובדה, שמנצח בגין הוא ראש הממשלה. ובאחריות הזאת אנחנו צריכים לחפש כל דרך שלא תתרום סמכותה של ההסתדרות. אני אומר זאת כחבר ההסתדרות.

ואשר לעזיב — אני חוזר ואומר: בדרך כלל אינני מתערב.

בסכסוך עבודה כאשר ההסתדרות מטפלת בו, כאשר יש הידבקות. וכל אחד יכול לבדוק זאת. אם עובדים מבקשים לפגוש אותי, אינני בא במקום ההסתדרות. אני גם לא צריך לקבל אישור משהו לפגוש עובדים, כל עוד אני שומר על

בסדר-היום של הכנסת 36 —

כעד ההצעה להעביר את הנושא
לחצות הכלכלה של הכנסת 32 —

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

ד. הצעת חוק הודעה מוקדמת על פיטורים והתפטרות, התשמ"ב — 1981*

מפני כל שרירות לב מצד המעסיק, זמני או קבוע, המעסיק עובדים לא מאורגנים — אפילו חברי ההסתדרות שאין להם ערעור יכולים להגן עליהם, דווקא בתקופה זו, בתקופה שבה התעסוקה איננה בשפע, בתקופה שבה האבטלה אוכלת בנו כל חלקה טובה, בתקופה שבה אנחנו רואים בעיר הפיתוח בנים ובנות שסיימו את שירותם בצבא-היגנה לישראל, שלמדו לימודים תיכוניים ועל-תיכוניים ושירות התעסוקה אינו מסוגל היום למצוא להם עבודה מתאימה ולפעמים גם תחליפית, בתקופה שבה נוצר מצב שהם חייבים לעבוד זמנית אצל קבלנים — בואו נגן עליהם ונקבע, כי מה שמקובל בהסכמים הקיבוציים, שמהם נהנים העובדים המאורגנים, יהיה מנת חלקם של אותם עובדים. עלינו לתת הרגשת ביטחון לאותם עובדים שלא יקפחו, שלא יישלחו ויירקו לרחוב האכזר ללא הודעה מוקדמת שתאפשר להם, לפחות, למלא את החלל ולחפש מקום עבודה אלטרנטיבי.

והיום, עם הפרויקטים הגדולים ברחבי הנגב, אנחנו חייבים לזרז את החקיקה הזאת, שלא יקרה שקבלנים, גדולים כקטנים, ינצלו כוח עבודה טוב. אנחנו צריכים לדאוג שלא רק שלא יעסיקו אותם בשכר נמוך, אלא גם שידעו שאין מפטרים מהיום למחר. מדובר לא רק בפרויקטים, מדובר גם בעבודות קבלניות, גם בעבודות רג' בחוץ המפעל. במדינתנו, שהיא מדינת סעד בכיוון סוציאליסטי, אנחנו חייבים לדאוג לפרט, ובמיוחד — ואני מדגיש "במיוחד" — לדאוג לעובד הכפיים, כי לא תמיד הוא מאורגן וניתן לסייע לו באמצעות הכלים הארגוניים, העומדים לרשות ההסתדרות.

אני מעריך את פועלן ופעילותן של מועצות הפועלים ברחבי המדינה, המגיעות לכל פינה ולכל "חור" ומנסות להגן על העובד הבודד, הלא-מאורגן. לכן הנני מביא את הצעת החוק לפני הכנסת. אני מקווה שסגן שר העבודה והרווחה יסכים עמנו, המציעים, להעביר את הצעת החוק לאחת מוועדות הכנסת להכנתה לקריאה ראשונה, עם בקשה לזרז ולא להשהותה לאורך זמן של שנים, אלא תוך חודשים-שלושה חודשים להביאה לקריאה שנייה ושלישית ולהפוך אותה לחוק לכל דבר במדינת ישראל.

שושנה ארבל-אלמחלינו (המערך):

הצעת החוק צריכה לעבור לוועדת העבודה והרווחה, חבר הכנסת זיאק אמיר.

היו"ר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת זיאק אמיר. אני מזמין את סגן שר העבודה והרווחה, מר בן-ציון רובין, להשיב על הצעת החוק.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חובת מסירת הודעה מוקדמת במקרה של פיטורין או התפטרות מושרשת כיום במערכת העבודה בישראל. מקרה של חובה זו בהסכמי העבודה הקיבוציים, ככל שגדלה אוכלוסיית העובדים המכוסה עליידי הסכמים קיבוציים וצווי הרחבה, כן הלכה והתפשטה חובת מתן ההודעה המוקדמת במקרה של פיטורין או

היו"ר מ' שחל:

ובכן, אעמיד להצבעה זו מול זו את שתי ההצעות, שלא לכלול את ההצעה בסדר-היום או להעביר אותה לוועדה. אני מבקש מחברי הכנסת קולס וגיל למנות את הקולות.

ה צ ב ע

כעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק הודעה מוקדמת על פיטורים והתפטרות. של חבר הכנסת זיאק אמיר, אהרן נחמיאס, אורי סבג, רפאל סוסיס ורענן געים. רשות הדיבור להבאת ההצעה לחבר הכנסת יעקב זיאק אמיר.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, לאחר שדנו זה עתה בנושא "אל על", שהעסיק את הכנסת יותר משעה וחצי, אני בא להציע הצעת חוק שתגן לא על העובדים החזקים, אלא דווקא על העובדים החלשים במגזרי המשק השונים, על אלה שאין להם ערעור, על אלה שאין להם מעמד של קביעות, על אלה שעובדים היום ויכולים להיות מפוטרים מחר. הצעת החוק דיכור הודעה מוקדמת על פיטורים והתפטרות באה באמצעותי כשם חמישה חברי הכנסת: המציע והמממן עצמו, וחברי הכנסת רענן געים, אהרן נחמיאס, אורי סבג ורפאל סוסיס.

הצעת חוק זו חשובה, היא באה כדי להגן, כאמור, על אותם עובדים החזקים לחיזוק באמצעות החקיקה. הכוונה היא להפוך בעצם נוהל קיים, הקבוע בהסכמים הקיבוציים, לחוק של הכנסת, שיהיה מעוגן כחלק מהחקיקה. בטרם אנמק את נימוקי, מה בעצם רוצים אנחנו להשיג באמצעות החוק הזה, אני רוצה להודות לשר העבודה והרווחה ולסגנו על נכונותם לסייע בידינו להעביר את הצעת החוק הזאת מהקריאה הטורמית בכנסת לקריאה הראשונה בוועדה.

מה אנחנו רוצים להשיג באמצעות חוק זה? — כדברי ההסבר שהגשנו עם הצעת החוק, טענו שהחובה לתת הודעה מוקדמת על פיטורים או התפטרות, שאיננה מעוגנת בחקיקה הישראלית, מקורה אכן בהסכמי עבודה, בצווי הרחבה וכוונתה, עם זאת ציינו ואמרנו, שיש קבוצות של עובדים שאין חובה זו מתייחסת אליהם, ולפיכך מן הראוי לחוקק חוק אשר יסדיר שאלה זו, מדובר, אדוני היושב-ראש וידיי סגן שר העבודה והרווחה מר בן-ציון רובין, ברכבות עובדים — לא מעטים, אלא רכבות — שנקראים לעבודה באמצעות קבלנים, יוצאים לעבודה, ולעתים אומרים להם בחום יום העבודה: מחר אין לך צורך לבוא לעבודה. פשוט אין עבודה.

אני רוצה גם לציין, שבחקיקה הישראלית יש סעיפים הנוגעים להצעה שאנחנו מגישים היום. למשל, בהצעת חוק חוזה עבודה, התשכ"ח — 1968, הצעת חוק 791 (הצעת חוק, התשכ"ח, עמ' 384), וכלל העיקרון של מתן הודעה מוקדמת — סעיף 10(ב) של הצעת חוק שהוגשה כמנחה על-ידי הממשלה, הצעת חוק זו קובעת את העיקרון, שפיטור עובד התפטרותו טעונים מתן הודעה מוקדמת — סעיף 2, ואף קובעת אורך תקופת ההודעה מוקדמת שונה לגבי עובד חודשי ולגבי עובד יומי — סעיף 3. בנושא זה אנחנו רוצים להסביר, שלא יהיה פער עצום בין ההודעה המוקדמת שלה זכאי העובד בשכר חודשי לבין ההודעה המוקדמת שלה זכאי עובד כשכר יומי.

אני רוצה לציין אפוא, שקודם כל ככוונת הצעה זו להגן

תוגשנה לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, כאשר ייערך בה, אני מקווה שבהקדם ובמהרה, הדיון המוקדם בהצעת חוק זו.

היו"ר מ' שחל:

תודה, חבר הכנסת, אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה, בקריאה מוקדמת, מי בעדה, ירים ידו.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק הודעה מוקדמת על פטורים והתפטרות, התשמ"ב—1981, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר מ' שחל:

ברוב של 13 חברי הכנסת ושתי חברות הכנסת, ללא התנגדות, הוחלט להעביר את הצעת חוק הודעה מוקדמת על פטורים והתפטרות, התשמ"ב—1981, לוועדת העבודה והרווחה, להכנתה לקריאה ראשונה.

ה. הצעות לסדרהיום

עתידו של מפעל מתמ"ר בחיפה

רבותי, הסבל של מחוסרי העבודה ובמיוחד של אנשים שפוטרו ממקומות עבודה, שבהם עבדו שנים רבות ובהם ראו את ביתם השני, הוא רב מאוד. זאת טרגדיה אנושית שאיננה מתמצה בשום אופן במספרים היבשים של מחוסרי העבודה המתפרסמים מדי חודש בחודשו.

הממשלה לא הצליחה מאז החלה האבטלה להקים מפעלי תעשייה חדשים. לעומת זאת, כתוצאה מהמדיניות הכלכלית של שר האוצר, נסגרים מפעלים, ואחרים מצמצמים את מספר פועליהם בעקבות הצפת הארץ ביבוא מתחרה, בחלקו ממדינות שאין לישראל הסכמי מסחר אתן ובחלקו במחירי היצוא. אנו עדים לתופעה מדאגה וחמורה, שמספר העובדים המועסקים כענפי הייצור נמצא כירדה... ולעומת זאת מספר העוסקים בשירותים, בתיווך ובמסחר הולך וגדל. כיום, כאשר ממשלת הליכוד, נעזרה הצמיחה הכלכלית, ובמקומה פורחת הבורסה, שהיא היום משאת נפשם של רבים בישראל.

משבר התעסוקה לא נעצר במטווחו, הוא מתחיל להתגלגל ככדור שלג למפעלים שעד אתמול ראו אותם כיציבים וכמחוסנים בפני פטורים. אנו עדים לפטורים כמפעלי מתכת, אנו עדים לניצנים ראשונים של פטורים כתעשייה הצבאית, קיימת סכנה לצמצום גם בתעשיית המזון, המשבר הפוקד את תעשיית הרכב, סיבותיו אינן נעוצות בגורמים כין-לאומיים אלא במתחללים של הממשלה, בחוסר המעש שלה ובעיקר בגישה מוטעית וכושלת של משרדים ממשלתיים, המעדיפים יבוא על תוצרת מקומית.

שרה דורון (הליכוד):

כמו "המשכיר לצרכן", למשל, כמו "שבועיים אמריקה".

שרשנה ארבל-אלמחליט (המערך):

שלא יתנו לו רשיון, חברת הכנסת דורון, אני מסכימה אתך.

התפטרות עד שהפכה כיום לנוהג, אשר הרוב המכריע של המעבידים והעובדים בכל מגזר המשק רואה בו נהג מקובל ומובן מאליו.

לפיכך, אני מחייב את היוזמה שנקטו חברי הכנסת הנכבדים להגיש את הצעת החוק הזו ואני מבין עליה, כשהיחל חוק זה, הוא יסלק כל ספקות — אם יש כאלה אצל מישהו — בדבר החובה הכוונה, הפשוטה ואפילו האנושית, הקיימת בין מעביד לעובד, לתת הודעה מוקדמת זה לזה במקרה של פיטורי העובד על-ידי מעבידו או התפטרותו של העובד מהעבודה מרצונו. אני מסכים שהצעת החוק תועבר לוועדת העבודה והרווחה לקריאה טרומית ולהכנתה לקריאה ראשונה.

עם זאת, ברצוני לציין כי אינני שלם עם כמה סעיפים בהצעת חוק זו: במיוחד כאשר לפירוט תקופות ההודעה המוקדמת, הבא לענן בחקיקה הכוללים בין עובדים חודשיים לירמיים, הכוללים אלה קיימים אומנם כיום במציאות של הסכמי העבודה הקיבוציים, אולם יש מקום, לעניות דעתי, לשקול האם ניתן בכתאחת או באופן הדרגתי לחקן מצב זה בחוק המוצע.

לא אפרט כאן הערות אחרות שיש לנו להצעת החוק. הן

היו"ר מ' שחל:

אנו עובדים להצעה לסדרהיום בנושא עתידו של מפעל מתמ"ר בחיפה, את ההצעה תעלה חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמחליט, בבקשה.

שושנה ארבל-אלמחליט (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, בתחילת דברי כרצוני להעיר: מעצר הרוב שכאשר דנים בכנסת על נושא מדיני או על נושא שיש לו השלכות על השטחים, כאלה ואלה, הכנסת מלאה, אמצעי התקשורת דרוכים כולם. אולם כאשר דנים בעניינים של ביטחון העובד, הבטחת תעסוקה לעובד, הבית הזה ריק. עצוב הדבר, עצוב מאוד מאוד, אני אומרת דברים אלה גם באוזניהם של אמצעי התקשורת, כדי שיגלו קצת רגישות לנושאים האלה על-ידי נוכחותם, ולפחות ימלאו את היציע בכנסת כדי להאזין לזעקת העובדים והפועלים הנפלים בשבטות ובימים אלה ממקומות העבודה, והקרקע נשמטת מתחת רגליהם, מי ייתן וזעקה זו המושמעת מעל במת הכנסת תמצא גם הר ואוזן קשבת אצל אמצעי התקשורת ואצל חברי הכנסת, והם יגלו קצת רגישות בנושאים אלה, כפי שגילו בנושא הראשון היום.

אדוני היושב ראש, בניגוד משוער להמונה הפטרולית ששר האוצר מצייר על המצב השורר במשק בישראל, ולא אחת כאשר שומעים אותו אפשר לקבל רושם שישראל נמצאת בגן עדן על-אדמתה. אנו עדים לאוזלת-יד שהממשלה מגלה כטיפול בבעיות התעסוקה. כיס האבטלה הולכים וגדלים וביישובים מסוימים היא מקבלת ממדים החייבים להדליק נורה אדומה בממשלת ישראל. הממשלה חייבת להתייחס לאבטלה לא על בסיס של מספרים סטטיסטיים יבשים, אלא היא חייבת לראות בראש ובראשונה את האדם המובטל מאונס, את העובד שנפלט ממקום עבודה לאחר שנים רבות של עמל ודעה שהשקיע, ועולמו חרב לפתע והוא מרגיש את עצמו כאדם שהחברה מתנכרת אליו.

לסגירת מפעלים ולפליטת עובדים משוק העבודה, המצטרפים למחנה מחוסרי העבודה ההולך וגדל, והממשלה מגלה אטימנות וחוסר רגישות למתרחש.

אדוני היושב-ראש, מה יעשו אותם 200 פועלים ועובדים של מפעל מתמ"ר לאחר סגירתו? האם מיהשו מעלה על הדעת שאפשר לזרוק החוצה פועלים לאחר 30 שנות עבודה במפעל זה על כל גגוליו? העובדים הקימו אותו כמו דיהם, השקיעו בו את שנותיהם היפות, עמל וזיעה, והתפרנסו בכבוד. וזוהי פתאום הקרקע מתמוטטת מתחת רגליהם, ואותו אב לשלושה בנים המשרתים בצבא, שהיו גאים כאשר נסעו בציפ שאביהם ייצר, ועתה הם נוסעים ברכב אמריקני אחר, אותו אב מפוטו ונהפך למחוסר עבודה לאחר 30 שנות עבודה.

לאיזה שוק עבודה בחיפה הם יפנו? הם ייפלטו לשוק שאיננו שופע הזמנות ואיננו קולט עובדים. על-פי נתונים של שירות התעסוקה, באזור חיפה-ירבתי נרשמו בחודש אוקטובר 1981 — 4,215 דורשי עבודה, כ-2,573 מובטלים כשישה ימים יותר, ניתנו 1,982 אישורי אבטלה, והיו 1,040 הזמנות בלבד, אשר רק 72 מהן לא סופקו. ובחיפה — מספר דורשי העבודה בנובמבר הסתכם ב-2,991 לעומת 1,988 באוקטובר, ומספר המובטלים שישה ימים ויותר הסתכם ב-1,595 בנובמבר לעומת 1,158 באוקטובר. מספרים אלה מעידים על גידול באבטלה, ההולך וגובר בחיפה העיר וגם באזור. מה יעשו הצעירים שנקלטו כשנים אחרונות במפעל מתמ"ר, ועם סגירת המפעל יפוטרו ולא תמצא להם תעסוקה חלופית? הרי הם ימצאו את דרכם החוצה, כמו שעושים צעירים רבים אחרים, ההולכים לחפש את פרנסתם במדינות אחרות במקום לבנות את עצמם ואת עתידם בארץ הזאת, שהיא ביתם, מולדתם. וחובת הממשלה להבטיח להם תעסוקה מתאימה.

על הממשלה לנקוט צעדים מידיים כדי למנוע את סגירת המפעל. מובן שאין לשחרר מאחריות את הנהלת המפעל, אבל עתידו של המפעל המשך קיומו תלויים קודם כל ובעיקר בפעולות שתנקוט הממשלה לטווח הקצר ולטווח הארוך. על הממשלה לקבוע מדיניות ברורה: א. לחייב את משרד הביטחון להמשיך בחוק הגבלות כדי להגן על היצור המקומי, כפי שזה נהוג במדינות אחרות; ג. לחייב את משרדי הממשלה לרכוש רכב מהיצור המקומי; ד. להפסיק מתן רשיונות לרכב, ולאפשר למפעל הרכב בארץ להיערך לייצור המספק את הצריכה המקומית.

בשובת שר האוצר מעל כמת הכנסת להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת גד יעקבי לפני שבועיים, הוא אמר: חברת העובדים יכולה להורות ל"כלל" שלא לפטר עובדים במפעל הטקסטיל בבית-שאן.

חברי הכנסת, בשיחה עם מר דוברת, יושב-ראש הדיקטטורין של "כלל", הוא אמר: אין להחליט חברת העובדים חוקף כלל והן אינן יכולות לחייב את "כלל". "כלל" היא חברה ציבורית, ומניותיה נסחרות בבורסה.

אני מצטערת על כך ששר האוצר עושה לעצמו מלאכה קלה, ומפנה את העובדים המפוטרים לחברת העובדים — אותו גורם שששה רעות רבות לפיתוח הארץ ולביטוסה וליצירת מקורות תעסוקה לתסטרותיביים. אל יחפש כתובות, כי הכתובת הבלעדית למצב זה היא הממשלה. הכתובת לראגה לתעסוקה ולמניעת אבטלה היא הממשלה. לכתובת זו מכוונים הדברים שאני מעלה, הקשורים למפעל התעשייה מתמ"ר בחיפה. שר האוצר איננו יכול לשחרר את עצמו מהאחריות הרובצת עליו למצב שנוצר כחתום הכלכלי והחברתי. הממשלה חייבת לנקוט צעדים כדי לעצור את ההידרדרות הזאת, ומוטב שעה אחת קודם לכן.

שרה דורון (הליכוד):

למה לך לתקוף את הממשלה? תגידו זאת מעל הבמה. אל תתקפי את הממשלה.

שושנה ארבל-אלמולוני (המערך):

הממשלה לא תיתן רשיון ל"משביר לצרכן".

אדוני היושב-ראש, ברצוני להתרכז היום במפעל אחד, הנתון בסכנת סגירה ומגלם בחובו את אוזלת היר של הממשלה ואת חוסר הרגישות שהיא מגלה לגבי הנכס היקר ביותר המצוי בידינו — האדם העובד. המפעל הוא מפעל מתמ"ר-תעשיות בחיפה. אני בטוחה שלא רק אני, אלא כל מי שנפגש עם פועלי מתמ"ר יכול להיות שותף לזעזוע הנפשי שהיה מנת חלקנו בשומענו את זעקתם וכאבם של פועלים, שסכנת הפיטורים רובצת אל פתחם כתוצאה מצמצום הייצור, שעלול להביא לסגירת המפעל. אם לא ינקטו צעדים מידיים על-ידי הממשלה.

בגנישה עם נציגי מועצת פועלי חיפה, המטפלת בעובדים במסירות ובנאמנות, ועם ועדי העובדים במפעל, מתברר שמפעל זה נקלע לקשיים כבר לפני שנה. החקיימו ריונים בין ההנהלה לבין הנציבות המוסמכת של העובדים ומועצת הפועלים, וכל הגורמים הגל חתמו ביום 15 באפריל 1981 על הסכם מיוחד. שבו העובדים הסכימו על הוצאת עובדים לפנסיה מוקדמת, של אלה שהם בעלי ותק של לפחות 25 שנים במפעל והגיעו לגיל 60 — 65 לגבר ו-55 — 60 לאשה. כמו כן הוסכם על פיטורין וצמצום מספר העובדים, וכל זאת כדי לתרום להכרזת המפעל ולהמשך קיומו ותפעולו. ההנהלה, מצדה, התחייבה בסעיף 17 לאותו הסכם, כי המפעל יעשה כל מאמץ לגייס עבודות חדשות למפעל, ויעשה כל שיכולתו למען הבראתו הכלכלית.

לצערי הרב, העובדים עשו את שלהם. הם רתרו מתוך אילוף וכורח המציאות והסכימו לפיטורי עובדים, כדי לאפשר לעובדים להמשיך לעבוד ולהתקיים בכבוד, ואילו ההנהלה מנחיתה עליהם מהלומה במתן הודעה לעובדים ולמועצת הפועלים, שהיא סוגרת את המפעל בסוף השנה, דהיינו בעוד חודש.

אדוני היושב-ראש, כיום מועסקים במפעל 200 עובדים, לאחר ש-100 כבר פוטרו וכ-36 עובדים הוצאו לפנסיה מוקדמת. המפעל עסק בהרכבת גיפים ומשאיות "ריו", למערכת הביטחון בעיקר, ובחלקו ייצר כ-500 גיפים לשוק האזרחי. נמסר לנו שה"ל, מתוך שקילולי הוא, עבר לשימוש בגיפים אמריקניים וחלל לרכוש גיפים תוצרת הארץ, וכיום גם איננו מצטייד עוד בגיפים. לפני כמה ימים נמסרה לוועד העובדים של מתמ"ר הודעה, חתומה על-ידי ראש משרדו של מנכ"ל משרד הביטחון, ובה נאמר: בדיקתנו העלתה כי משרד הביטחון סיים את רכישותיו מן המפעל. אין בתוכניות הרכש הקרובות פריטים להזמנה במפעל.

אדוני היושב-ראש, החלטת ההנהלה לסגור את המפעל היא גזירה שאין להשלים עמה בשום פנים ואופן. יש לעשות את כל המאמצים מצד הממשלה בשיתוף עם ההנהלה ולפעול למען מניעת סגירת המפעל והבטחת המשך הפעלתו. בידי הממשלה יש הרבה אפשרויות, וזו גם חובתה לדאוג לכך שמשרד הביטחון יוריד הזמנות לרכב, או לפריטים אחרים, והמפעל ייערך בהתאם לכך, וזאת במקום לרכוש פריטים אלה בחוץ-לארץ. על הממשלה לנקוט מדיניות יבוא נכונה יותר, לרסן ולהקטין את ממדי היבוא של מוצרים, וכמיוחד לאור הנתונים שפורסמו בהקורן, כי עודף היבוא עולה כ-4.5 מיליארד דולר על היצוא, דבר הפוגע במאזן המסחרי ומגדיל את הגירעון. היבוא המוגבר פוגע בעיקר בייצור המקומי, מביא

עבודה או פתרונות אלטרנטיביים — לדעתי המצב ילך ויהיה קשה.

לסיום, מאחר שסגן השר יענה על ההצעות לסדר־היום האלה אומר, כי אני יודע את רגישותך המיוחדת לבעיות העובדים ורצונך הכן והאמיתי לסייע לכך שבחברה הישראלית לא יהיו מחוסרי עבודה.

אני מקווה שאתם, כמשרד העבודה והרווחה, יחד עם משרד התעשייה והמסחר, תנסו להגיע כבר עכשיו לסקר, גם במפעלים שטרם נסגרו וגם במפעלים שיש בהם קשיים כספיים כאלה, כדי לנסות בעוד מועד להגיע לפתרונות ובכך למנוע פליטת עובדים. אני מקווה שתעשו כל אשר ביכולתכם, כדי שבמפעל מתמ"ר ימצא פתרון, אם על־ידי הסבה ואם על־ידי שיתוף צה"ל ברכישת יותר ג"פים, כדי להגיע למצב שבו העובדים לא יהיו מחוסרי עבודה. תודה.

הי"ד מ' שחל:

תודה. רשות לחשובה לסגן שר העבודה והרווחה.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הכוונה של בעלי מתמ"ר לסגור את המפעל אכן ידועה לנו, והיא נובעת, כפי שצינו חברי הכנסת, מהעדר הזמנות להרכבת ג"פים ורכב שדה אחר, שבה התמחה המפעל במיוחד.

מתוך דאגה, עמוקה לגורלם של 200 עובדי המפעל כמציאות של חיפה, שבה שרויה מוקפה של תת־תעסוקה, מתוך דאגה זו מתקיימים בדרג הממשלתי בירורים, שתכליתם לאחר מקורות נוספים לאספקת עבודה בהרכבת רכב מהסוגים שבהם התמחה המפעל, וזאת לאחר שהסכחת של המפעל התבררה כבלתי־מעשית. הסיכויים בכיוון זה עודם בלתי ברורים, ועדיין אני יכול, לצער, להיות איש בשורה.

הבידורים האמורים מוסכים ביחד למערכת הביטחון, שמעבר היתה לקוח עיקר של המפעל, והזמנות צומצמות בשל יבוא רכב שדה מארצות־הברית, מאין יכולת בידי המפעל להרכיבו בספציפיקציות הנדרשות.

במציאות התעסוקתית הרגישה שאנו חיים בה, ואשר חברת הכנסת שושנה ארבל־אלמחלניו היטיבה לתארה ואין צורך לחזור על הדברים, אנו עוקבים בדאגה עמוקה אחר מצבים המתהווים במפעלים שונים הנתונים בקשיי תעסוקה. לבטי תעסוקה מסוימים הם בלתי נמנעים, אם כי האתגר הגדול, שהתקופה מעמידה אותנו בפניו, הוא אימון כלל היכולת הלאומית כשותפות פעילה כללית של כולם, לרבות מערכת הביטחון, לקיום צעיר חכנון ותיואום מובנים בין צרכים ומפרטים לבין מסלולי ייצור נתונים, תוך אפשרות הסבה גמישה.

אנו צריכים לראות בהעיי "מתמ"ר" משום סימן היכר לתופעות מסוימות כמערכת התעסוקה התעשייתית שלנו, ואף כי אנו רגישים לנועה בחסום התעסוקה ומחזיקים יד על הדופק כדי לחשוש כשינויים המההווים, נראה לי כי מן הראוי להעביר את חתי ההצעות לסדר־היום, של חברת הכנסת שושנה ארבל־אלמחלניו ושל חבר הכנסת אליעזר אבטבי, לבירור מקיף בוועדת העבודה והרווחה.

הי"ד מ' שחל:

אני מודה לסגן שר העבודה והרווחה. אני פונה אל חברת הכנסת שושנה ארבל־אלמחלניו, האם את מסכימה להעביר את הצעתך לוועדת העבודה והרווחה?

שושנה ארבל־אלמחלניו (המען):

כן, אדוני היושב־ראש.

אדוני היושב־ראש, אני מבקשת לקיים דיון בנושא זה, כדי לקבל החלטה חד־משמעית נגד סגירתו של המפעל ולהמשך הפעלתו עם כל העובדים אשר מועסקים בו היום.

הי"ד מ' שחל:

תודה. הצעה באותו נושא לחבר הכנסת אליעזר אבטבי.

אליעזר אבטבי (חזית דת' לאומית):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, מפעל הג"פים מתמ"ר בחיפה, אם אכן ייסגר, צפויים בו פיטוריהם של כ־200 עובדים. הגשתי את ההצעה לסדר־היום, כי אני סבור שיש צורך, בראש ובראשונה, בטיפול יסודי בבעיותיו של המפעל. מפעל מתמ"ר נמצא בבעלות "מכשירי תנועה", שהיא גם בעלת מפעל "פרוד" בצורת לייצור כלי רכב גדולים יותר, ובגלגולים קודמים של מפעלים אלה עברו למעשה על מפעל הג"פים הרכבה הרבה קשים. מאז "קיצור אילן", אשר נסגר בגלל ההפסדים שהיו לו והבעיות השונות שהוא נקלע אליהן.

הודעת הנהלת המפעל לשירות התעסוקה על החלטתה לסגור את המפעל בגלל קשיי שיווק תביא, לצערנו, לפיטורי העובדים.

אומנם כן, יש קשיים אובייקטיביים בשיווק ג"פים בשל היצע וביקוש. מטבע הדברים, ג"פ הוא כלי שהשימוש בו הוא לצרכים מיוחדים, לרוב בצה"ל ובחלקאות ובמקומות שבהם הדרכים אינן עבירות. אינני יודע באיזו מידה נעשה ניסיון לייצא ג"פים, ואולי גם במידה מסוימת היתה הצלחה, לוא היו נוספים. כי למיטב ידיעתי המפעל אכן מייצר מוצר טוב, בעל איכות גבוהה; וכל אלה המשתמשים בכלי זה יכולים להעיד על חזקתו ועל אמינותו.

חברת הכנסת שושנה ארבל־אלמחלניו כבר פירטה בהרחבה את המצב, ואני רוצה לקצר ולומר רק עוד כמה דברים: א. על משרדי העבודה והרווחה והתעשייה והמסחר להיכנס בעוד מועד לזכויה הקורה, ולחפש דרכים כדי למנוע את סגירתו של המפעל, ובעיקר לחפש שווקים בארץ על־ידי אספקת ג"פים לצה"ל, ועל־ידי כך למנוע גם יבוא של ג"פים כאלה או כאלה, בעיקר מתוצרת אמריקנית. כי, לדעתי, השיווק הישראלי לרכב מסוג כזה אינו גדול, והוא גם לרוב מוגבל.

ב. יש לבדוק אפשרות ואולי הסבה כלשהי למפעל, כדי שיחזיק את הרכב הזה לצורכי צה"ל; מעבר מג"פ כתבוציונלי אף לרכב קצת חזק יותר ושימושי יותר כמו הקומנדקרים. איני יודע, איני נכנס כרגע לפרטים המקצועיים, הטכניים. חשוב שהעניין הזה ייבדק, ברור לי שזה עניין אל כל כך פשוט, ולא קל לבדור הסבה, כי דרושות השקעות אדירות. למרות זאת, יש לחפש דרכים כדי שהידע הרב שהצטבר, הן אצל העובדים והן אצל ההנהלה, לא ילך לטמיון.

ג. לדעתי יש לערוך סקר יסודי ולבדוק מראש למה צפויים מפעלים מעין אלה או דומים להם.

לצער, כל היקלעות למצב קשה בתעשייה מייד תגדיל את האבטלה. כידוע, דמי אבטלה אינם רצויים לא לעובדים ולא למדינה. אינני טווח שמרבית העובדים המקבלים היום דמי אבטלה, ואפילו לחצי שנה, מרוצה. אני יודע שיש כאלה שלא רק שאינם מוכנים ללכת מדי יום בימו לשירות התעסוקה ולהירשם כדי לקבל דמי אבטלה, אלא אף מתלוננים וטוענים שהם רוצים לעבוד. טוב שיש לנו חברה כזאת שדעה אכן לעבוד.

מצב זה אינו רצוי לא לחברה הישראלית וגם לא למדינה. אין צורך בו, לפי דעתי, ואם בעוד מועד לא ניצור מקומות

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת אבטבי?

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה

והרווחה נתקבלה.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

ק.

היו"ר מ' שחל:

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, סיימנו את סדר-היום שהיה בפנינו היום.

ישיבת הכנסת הבאה היא כיום שני, ד' בכסליו התשמ"ב, 30

בנובמבר 1981. ישיבה זו נעולה.

ובכן, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדת

העבודה והרווחה. אני מעמיד אותה להצבעה.

הישיבה ננעלה בשעה 15:18.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות הכנסת כ"ג — כ"ה

- א. שאלות ותשובות.
- ב. עלייה, ירידה ונשידה — הצעת חברי הכנסת ג' יעקבי, ר' זיגרמן וג' כהן.
- ג. חוק הרשויות המקומיות (עזר על קביעת ארגונה כללית) (תיקון). התשמ"ב — 1981. (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ד. חוק לתיקון פקודת הטלגרף האלחוטי, התשמ"ב — 1981. (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. החלטה בדבר הארכת תוקפן של תקנות 8 עד 10 לתקנות שעת-חירום (יציאה לחוץ לארץ), התש"ח — 1948.
- ו. חוק הרשויות המקומיות (משמעת) (תיקון). התשמ"ב — 1981. (קריאה ראשונה).
- ז. חוק גנים לאומיים ושמורות טבע (תיקון מס' 5). התשמ"ב — 1981. (קריאה ראשונה).
- ח. הצעות לסדר-היום.
- ט. הודעת הממשלה על הקמת משרד הכלכלה והתיאום הבין-משרדי.
- י. הודעה בעניין החלת דין רציפות על הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופוסות (תיקון מס' 6). התשמ"א — 1980.
- יא. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבה כ"ה

44. המדיניות החדשה בשטחים המוחזקים עם מינויו של מנחם מילסון — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
45. מדיניות ופעילות הממשלה בשטחים — הצעת חבר הכנסת מ' וילנר.
46. גל אלימות ביהודה וכשומרון — הצעת חבר הכנסת מ' בריזר.
47. טיפולה של הממשלה בסכסוך "אל על" — הצעת חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו.
- 48 — 49. עתידו של מפעל מתמר בחיפה — הצעות חברי הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו וא' אבטבי.

ג. הצעת חוק לתיקון פקודת הטלגרף האלחוטי, התשמ"ב — 1981

1. תיקון סעיף 1 — בפקודת 'הטלגרף האלחוטי (נוסח חדש), התשל"ב — 1972¹ (להלן הפקודה), בסוף סעיף 1 יבוא: "כלי שיט" — לרבות גוף הצף על המים או נשען על קרקעית הים;
2. הוספת סעיפים 35 — 35א — אחרי סעיף 5 לפקודה יבוא:
 - 35א. איסור שידורים מן הים —
 - (א) לא יתקן אדם, לא יפעיל ולא יקים בכלי שיט הרשום בישראל, בין שכלי השיט נמצא במימי החופין של ישראל ובין שנמצא מחוץ להם, תחנה לשידורי טלוויזיה, ולא ישרד ממנה.
 - (ב) לא יתקן אורח ישראלי או תושב ישראל, לא יפעיל ולא יקים בכלי שיט, בין שכלי השיט נמצא במימי החופין של ישראל ובין שנמצא מחוץ להם, תחנה לשידורי טלוויזיה, ולא ישרד ממנה.
3. איסור מתן עזרה —
 - (א) לא יעזור אדם למי שהוא יודע עליו שהוא מחקן, מפעיל או מקיים בכלי שיט תחנה לשידורי טלוויזיה המיועדים בעיקר לציבור בישראל, בין שכלי השיט נמצא במימי החופין של ישראל ובין שנמצא מחוץ להם (להלן בסעיף זה — תחנה).
4. תיקון סעיף 1 —
 - (1) השתתפות בשידור על כלי השיט, לרבות קריאה, דיבור שלא מן הכתב, נגינה ומשחק, או השתתפות בהקלטה לשם שידור כאמור.
 - (2) הספקת שידורי טלוויזיה שהוקלטו או צולמו מראש שלא על כלי השיט, לרבות הספקת תקליטים, סרטי ראינוע, סרטי-הקלטה מגנטיים קוליים ואודיסקליים.
 - (3) כתיבת יצירה על-פי הזמנת התחנה או מטעמה.
 - (4) הספקת חדשות, ידיעות או תשדירי פרסומת לתחנה, או תשלום בעדם.
 - (5) ניהול עסק שנועד לאפשר שידורים מהתחנה או לעזור להם.
 - (6) הספקת מצרכים לשם שימוש בכלי השיט.
 - (7) הסעת בני-אדם אל כלי השיט והובלת טובין אליו או ממנו.
 - (8) מימון פעולות המתייחסות לתחנה או לצוותה.

לציבור בישראל והמשוברים מתחנת שידור שבכלי שיט הנמצא מחוץ למימי החופין של ישראל."

3. תיקון סעיף 7 —

(א) האמור בסעיף 7 לפקודה יסומן (א), ובו, במקום "מאסר שישה חודשים או קנס 3,000 לירות" יבוא "מאסר שנה או קנס 200,000 שקלים".

(ב) אחרי סעיף 7 (א) האמור יבוא:

"(ב) המתקין, מפעיל או מקיים תחנה לשידורי טלוויזיה בהפרת סעיף 5א, דינו — מאסר שנה או קנס 200,000 שקלים; נעברה העבירה בידי תאגיד, יאשם בעבירה גם כל מנהל של התאגיד, אם לא הוכיח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו ושהוא נקט כל האמצעים הסבירים להבטחת שמירת פקודה זו.

(ג) האמור בסעיף קטן (א) בדבר חילוט מכשיר לטלגרף אלחוטי יחול גם על תחנת טלגרף אלחוטי לשידורי טלוויזיה בהפרת סעיף 5א."

4. תיקון פקודת מס הכנסה —

בפקודת מס הכנסה², בסוף סעיף 32 יבוא: (12) סכומים ששולמו בעד פעולה האסורה לפי סעיפים 5א ו-5ב לפקודת הטלגרף האלחוטי (נוסח חדש), התשל"ב — 1972."

5. תיקון חוק העונשין —

בחוק העונשין, התשל"ז — 1977³, בסוף סעיף 5(ב) יבוא:

"(16) סעיף 5א לפקודת הטלגרף האלחוטי (נוסח חדש), התשל"ב — 1972."

(9) עזרה טכנית לתחנה או לכלי השיט או הפעלתם המכנית או חיקונם.

(10) תיווך בין התחנה, מפעילה או בעליה, לבין ספקי חדשות או ידיעות או אנשים העוסקים בפרסומות או המעוניינים בפרסומות.

(11) העסקת אדם בצוות התחנה או בצוות כלי השיט.

(12) ייצוג של מפעיל התחנה או בעליה או מחזיקה או תיווך בשמו לפעולות המנויות בפסקאות (1) עד (11).

(ד) שידרה תחנה תשדיר פרסומת, יראו את מי שלמענו שודרה התשדיר כאילו הוא סיפק את התשדיר לפרסום ושילם בעדו, אלא אם הוכיח היפוכו של דבר, אולם לא יהיה בכך כדי לגרוע מאחריות כל אדם אחר לשידור התשדיר.

(ה) לא יראו כעזרה לעניין סעיף זה הגשת עזרה בעת שכלי השיט או כלי-אדם שבו נמצאים במצוקה.

(ו) העובר על הוראה מהוראות סעיף זה, דינו — מאסר שישה חודשים או קנס 100,000 שקלים.

35. מניעת קליטה —

שר התקשורת רשאי להורות על הפעלת אמצעים וציוד שיש בהם כדי למנוע או להגביל קליטה בישראל של שידורי טלוויזיה המיועדים בעיקר

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 25, עמ' 506.

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120; התשמ"א, עמ' 282, עמ' 289.

³ ס"ח התשל"ז, עמ' 226; התש"ם עמ' 112, עמ' 129.

הסתייגות לחוק הנ"ל

לסעיף 2

חבר הכנסת א' רובינשטיין מציע:
למחוק את סעיף 35.

ד. החלטה בדבר הארכת תוקפן של תקנות 8 עד 10 לתקנות שעת-חירום (יציאה לחוץ-לארץ).

התש"ח — 1948

שר הביטחון להאריך את תוקפן של תקנות 8 עד 10 לתקנות שעת-חירום (יציאה לחוץ-לארץ), התש"ח — 1948, עד יום ט"ו בכטת התשמ"ג (31 בדצמבר 1982).

בהתאם לסעיף 5 לחוק לתיקון תקנות שעת-חירום (יציאה לחוץ-לארץ), התשכ"א — 1961, מאשרת הכנסת את החלטה

ה. הצעת חוק הרשויות המקומיות (עזר על קביעת ארנונה כללית) (תיקון), התשמ"ב — 1981

2. הוראת מעבר —

מי שחויב בתשלום ארנונה כללית לפני תחילתו של חוק זה רשאי להשיג עליה, כאמור בסעיף 3 לחוק העיקרי, תוך 90 ימים מיום תחילתו של חוק זה.

1. תיקון סעיף 3 —
בסעיף 3 לחוק הרשויות המקומיות (עזר על קביעת ארנונה כללית), התשל"ז — 1976¹, (להלן — החוק העיקרי), אחרי "רשאי" יבוא "תוך 90 ימים מיום קבלת הודעת התשלום".

¹ ס"ח התשל"ז, עמ' 252.

הסתייגות לחוק הנ"ל

במקום המלים "תוך 90 ימים מיום קבלת הודעת התשלום" יבוא "תוך שישה חודשים מיום קבלת הודעת התשלום".

לסעיף 1
חבר הכנסת ח' טובי מציג:

1. הצעת חוק הודעה מוקדמת על פיטורים והתפטרות, התשמ"א — 1981 (הצעתה של קבוצת חברי הכנסת)

אותה, רשאי לבחור כי עבודה העובד תימשך עד לתום תקופת ההודעה המוקדמת, או לקבל את תמורת משכורתו או שכרו של העובד כאילו המשיך בעבודתו עד לתום תקופת ההודעה המוקדמת.

5. הודעה לנציגות העובדים —
נמסרה על-ידי מעביד לנציגות העובדים הודעה בדבר כוונה לפטר עובדים, בין אם חל על ההודעה סעיף 37 לחוק שירות התעסוקה, התשי"ט — 1959¹, ובין אם לאו, תחל תקופת ההודעה המוקדמת לעובד מפורט מיום שנקבע כי הוא יפוט.

6. פטור ממחן הודעה מוקדמת —
שר העבודה והרווחה, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, רשאי לקבוע בתקנות סוגי פיטורים והתפטרות אשר אינם טעונים מחן הודעה מוקדמת או שתקופת ההודעה המוקדמת לגביהם תהיה שונה מהתקופות שנקבעו בסעיף 3.

7. שמירת זכויות —
חוק זה והתקנות לפיו אינם באים לגרוע מכל זכות של עובד על-פי הסכם קיבוצי, צו הרחבה או חוזה עבודה אחר.

8. ביצוע ותקנות —
שר העבודה והרווחה ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

1. הגדרות —
בחוק זה —
"עובד במשכורת" — עובד שעיקר גמול עבודתו משתלם על בסיס של חודש או של תקופה ארוכה יותר;
"עובד בשכר" — עובד שאינו עובד במשכורת.

2. הודעה מוקדמת —
פיטורי עובד והתפטרותו טעונים מחן הודעה מוקדמת לעובד או למעביד מאת המעביד או העובד, הכול לפי העניין.

3. תקופת ההודעה המוקדמת —
(א) תקופת ההודעה המוקדמת לגבי עובד במשכורת היא חודש אחד.

(ב) תקופת ההודעה המוקדמת לגבי עובד בשכר, אשר עבד אצל אותו מעביד או כאותו מקום עבודה תקופה רצופה המפורטת בטור א' להלן, תהיה מספר הימים המפורט לצדה בטור ב' להלן:

טור א'	טור ב'
עד 50 ימי עבודה	יום עבודה אחד.
51 עד 150 ימי עבודה	6 ימי עבודה.
למעלה מ-151 ימי עבודה	12 ימי עבודה.

4. אי-מחן הודעה מוקדמת —
הזכאי לקבל הודעה מוקדמת כאמור בסעיף 2, ולא קיבל

¹ ס"ח התשי"ט, עמ' 32.

דברי הסבר

והתפטרותו טעונים מחן הודעה מוקדמת (סעיף 2), אך קובעת אורך תקופת ההודעה מוקדמת שונה לגבי עובד חודשי ועובד יומי (סעיף 3).

בסעיף 4 מוצע להשאיר ביד הזכאי לקבל את ההודעה המוקדמת את הכרירה, לבחור בין המשך העבודה בפועל של העובד או בקבלת תמורת ימי ההודעה המוקדמת.

המוצע בסעיף 5 בא למנוע את האפשרות של אי-מחן הודעה מוקדמת על פיטורים בנימוק, שניתנה הודעה לנציגות העובדים על הכוונה לבצע פיטורים. סעיף זה קובע, כי תקופת ההודעה המוקדמת תימנה מיום שנקבע, כי עובד פלוני יפוט.

החובה לתת הודעה מוקדמת על פיטורים או התפטרות אינה מעוגנת בחקיקה הישראלית. מקורה הוא בהסכמי עבודה, בצווי הרחבה או בנוהג.

עם זאת, יש קבוצות עובדים אשר אין חובה זו מתייחסת אליהן ולפיכך, מן הראוי לחוקק חוק אשר יסדיר שאלה זו.

יצוין כי בהצעת חוק חוזה עבודה, התשכ"ח — 1968, (הצעות חוק 791, התשכ"ח, עמ' 384), נכלל העיקרון של מחן הודעה מוקדמת (סעיף 10 (ב) של הצעת חוק שהוגשה על-ידי הממשלה).

הצעת חוק זו קובעת את העיקרון, שפיטורי עובד